

Interreg
Polska-Saksonia

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

**Ewaluacja wdrażania i wpływu
Funduszu Małych Projektów na realizację
celu IV osi priorytetowej
Programu Współpracy INTERREG
Polska-Saksonia 2014-2020**

RAPORT KOŃCOWY

Zamawiający:

MINISTERSTWO INWESTYCJI I ROZWOJU

Departament Współpracy Terytorialnej

ul. Wspólna 2/4

00-926 Warszawa

www.miiir.gov.pl

Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju

Wykonawca:

„EU-CONSULT” Sp. z o.o.

ul. Toruńska 18c lokal D

80-747 Gdańsk

www.eu-consult.pl

„Kreatus” Sp. z o.o.

ul. 11 Listopada 60-62

43-300 Bielsko-Biała

www.kreatus.eu

Gdańsk 2019

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie	4
2. Opis wyników badań wraz z ich analizą i interpretacją.....	5
2.1. Cele i wyzwania.....	5
2.1.1. Potrzeby pogranicza	5
2.1.2. Realizacja celów Programu.....	7
2.1.3. Potrzeby beneficjentów.....	19
Podsumowanie	21
2.2. Partnerstwo	21
2.2.1. Wnioskodawcy i dziedziny wsparcia.....	21
2.2.2. Zawierane partnerstwa i inicjatywy lokalne.....	24
2.2.3. Wpływ projektów na niwelowanie barier	30
Podsumowanie	32
2.3. Oddziaływanie.....	33
2.3.1. Wzmocnienie kapitału społecznego	33
2.3.2. Komplementarność mikroprojektów.....	35
2.3.3. Generowanie nowych partnerstw	36
2.3.4. Kontynuacja nawiązanych partnerstw	42
Podsumowanie	42
2.4. Procedury.....	43
2.4.1. Struktura kosztów.....	44
2.4.2. Efektywność wdrażania FMP	51
2.4.3. Działania informacyjno-promocyjne	56
2.4.4. Struktury i procedury wsparcia	59
Podsumowanie	71
2.5. Polityki horyzontalne	72
2.5.1. Zasada zrównoważonego rozwoju	72
2.5.2. Zasada równości szans i niedyskryminacji.....	75
2.5.3. Budowa społeczeństwa informacyjnego	78
2.5.4. Działania promujące zasady horyzontalne	79
Podsumowanie	80
3. Wnioski i rekomendacje z badania.....	81
4. Wykaz elementów graficznych w tekście.....	88
5. Wykaz źródeł poddanych analizie	90

1. WPROWADZENIE

Niniejszy raport został przygotowany w celu dokonania oceny sposobu wdrażania oraz rezultatów Funduszu Małych Projektów (dalej: FMP) – projektu parasolowego realizowanego w ramach Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020 (dalej: Program). Jest to program transgraniczny, obejmujący wybrane regiony NUTS po stronie polskiej oraz niemieckiej. Po polskiej stronie w obszarze wsparcia znajdują się podregion jeleniogórski oraz powiat żarski (podregion zielonogórski), zaś po stronie niemieckiej powiaty Bautzen i Görlitz. Ewaluowany Program realizowany jest w ramach celu Europejska Współpraca Terytorialna, a finansowany jest Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W ramach FMP do dnia 25 marca 2019 r.¹ zostało złożonych 227 wniosków projektowych (101 po stronie polskiej oraz 126 po stronie niemieckiej). Zakres badania objął wszystkich wnioskodawców mikroprojektów. W celu uzyskania dostatecznie bogatego materiału badawczego przeprowadzono następujące badania:

- Analiza desk research;
- Analiza przepisów UE i krajowych pod kątem rozwiązań dot. FMP (również projektów aktów prawnych dla perspektywy 2021-2027);
- Wywiady pogłębione z kontrolerami z art. 23, z pracownikami biur Euroregionu oraz z partnerami mikroprojektów;
- CAWI/CATI ze wszystkimi wnioskodawcami mikroprojektów;
- Studia przypadków (w tym PAPI z z mieszkańcami przygranicza i IDI z partnerami projektów);
- Analiza sieciowa;
- Benchmarking;
- Badanie metodami: *mystery client*, *mystery calling* oraz *mystery web*;
- Panel ekspertów.

Badanie umożliwiło ocenę wpływu mikroprojektów na zmiany zachodzące na polsko-saksońskim pograniczu oraz udzielenie odpowiedzi na pytanie, jaki jest udział instrumentu wsparcia, jakim jest FMP, w procesie zmian zachodzących na pograniczu. Ocenie poddane zostały również tendencje w postrzeganiu sąsiadów z drugiej strony granicy, stopień wzajemnego zaufania oraz rozwoju kontaktów transgranicznych. Jednocześnie rekomendacje wynikające z części badania dotyczącej procesów, w które bezpośrednio zaangażowany jest beneficjent, odnoszą się do możliwych uproszczeń w zakresie wdrażania mikroprojektów i projektu parasolowego. Zwieńczeniem prac jest niniejszy raport.

¹ Data podpisania umowy na realizację niniejszego zadania.

2. OPIS WYNIKÓW BADAŃ WRAZ Z ICH ANALIZĄ I INTERPRETACJĄ

2.1. Cele i wyzwania

2.1.1. Potrzeby pogranicza

Pytanie badawcze: W jakim stopniu cele i koncepcja FMP odpowiadają na problemy/wyzwania pogranicza polsko-saksońskiego?

Głównym celem Funduszu Małych Projektów Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia na lata 2014-2020 jest wzmocnienie istniejącej współpracy transgranicznej. W jego ramach wyznaczono cele szczegółowe FMP, do których zaliczyć należy intensyfikację współpracy instytucjonalnej i partnerskiej pomiędzy obywatelami a instytucjami w obszarach działania Euroregionu Nysa oraz poprawę warunków na rzecz intensyfikacji rozwoju współpracy transgranicznej i wzmocnienie powiązań transgranicznych².

W dokumencie programowym zamieszczono szczegółową diagnozę sytuacji na obszarze pogranicza. Również w Strategii Rozwoju Euroregionu Nysa 2014-2020 i w przeprowadzonej na jej potrzeby analizie SWOT wskazano na główne problemy, z jakimi boryka się region. Analiza SWOT zawarta w Strategii Rozwoju Euroregionu Nysa 2014-2020 wskazała, że do najistotniejszych problemów należą³:

- Niewystarczająca znajomość języka sąsiada, bariery językowe;
- Mała świadomość nt. konieczności racjonalnego wykorzystywania energii oraz oszczędności energetycznych;
- Złożona procedura administracyjna towarzysząca opracowaniu i rozpoczęciu transgranicznych projektów;
- Odpyły turystów z powodu jakości świadczonych usług i oferty turystycznej;
- Oparcie większości działań na pracy społecznej i uzależnienie jej od finansowania z projektów;
- W zakresie szkolnictwa podstawowego i średniego brak systematycznej współpracy;
- Ryzyko rozprzestrzeniania się ksenofobii, neonazizmu, neofaszystów i nietolerancji wobec inności kulturowej.

Cele i koncepcja Funduszu Małych Projektów w dużym stopniu odpowiadają na te potrzeby. Zarówno przez pracowników biur Euroregionu, jak też przez partnerów mikroprojektów zostały one ocenione bardzo dobrze⁴ – jako stanowiące odpowiedź na problemy rozwojowe regionu oraz sprzyjające zacieśnianiu więzi pomiędzy społecznościami Polski i Niemiec. Realizowane przedsięwzięcia, nawet jeśli bardzo wąsko sprofilowane, pozwalają, zdaniem partnerów mikroprojektów, na nawiązanie współpracy transgranicznej. Ponadto niewielki stopień skomplikowania procedur w porównaniu z innymi źródłami, z których możliwe byłoby uzyskanie dofinansowania, zachęca do skorzystania ze środków FMP i realizacji przedsięwzięć skierowanych do lokalnych społeczności. Wartością dodaną ewaluowanego instrumentu jest przełamywanie barier i niwelowanie istniejących stereotypów i uprzedzeń pomiędzy społecznością polską i niemiecką. Przedstawiciele biur Euroregionu wskazali jednak, że nie tylko FMP przyczynia się do intensyfikacji współpracy. Ma na to wpływ również szereg innych czynników, np.: finansowanie z innych źródeł, wzrastająca współzależność pomiędzy obiema stronami granicy na skutek globalizacji, otwartość granic.

² Przewodnik dla Funduszu Małych Projektów Interreg Polska-Saksonia 2014-2020, wersja 3, s. 5-6.

³ Wskazano tylko te zagrożenia i słabe strony, które możliwe są do przezwyciężenia, biorąc pod uwagę cele i zakres FMP.

⁴ Badania w ramach wywiadów pogłębionych.

Jak pokazały badania przeprowadzone na potrzeby niniejszej ewaluacji, w dalszym ciągu barierą pozostają kwestie językowe. Nie stanowią one jednak przeszkody o takim stopniu istotności, która uniemożliwiłaby realizację projektów transgranicznych, czego przykładem jest projekt pn. **Spotkania polsko-niemieckie**, realizowany przez DPFA Regenbogen Grundschule w partnerstwie z DPFA Europrimus – Szkołą Podstawową Tęcza. W ramach tego przedsięwzięcia, pomimo istnienia różnic językowych pomiędzy uczestnikami, skutecznie zrealizowano szereg przedsięwzięć skierowanych zarówno do uczniów szkoły podstawowej, jak i do nauczycieli.

Badania nie wykazały, by istniała bariera odnosząca się do kwestii prawno-administracyjnych – przygotowanie projektów i ich realizacja nie stanowią dla beneficjentów FMP trudności. Ponadto przeprowadzone badania wykazały, że Fundusz przyczynił się do zmniejszenia skali uprzedzeń i stereotypów wśród uczestników projektów. Niniejsza ewaluacja potwierdza, że w wyniku realizacji wspólnych projektów polsko-niemieckich udało się wpłynąć na przełamywanie barier i uprzedzeń pomiędzy społecznościami lokalnymi. Sprzyja temu przede wszystkim skierowanie mikroprojektów do mieszkańców pogranicza, którzy poprzez uczestnictwo w projektach mają szansę poznać się wzajemnie. Tym samym ryzyko rozprzestrzeniania się nietolerancji oraz wzajemnej wrogości zostaje zniwelowane, a istniejące stereotypy i uprzedzenia zostają zlikwidowane. Przykładem jest projekt pn. **Polsko-niemiecki tydzień seniora**, zorganizowany przez gminę Jasień we współpracy z gminą Spreetal. W ramach tego przedsięwzięcia udało się zrealizować działania skutecznie wpływające na zniwelowanie stereotypów i obaw przed sąsiadem, wywołanych głęboko zakorzenionymi w świadomości doświadczeniami wojennymi osób starszych. Przykład ten został przywołany również przez uczestników panelu ekspertów jako świadczący o dużym znaczeniu oraz oddziaływaniu podejmowanych w ramach FMP inicjatyw. Osiągnięty w ramach ww. projektu efekt świadczy o tym, że realizacja przedsięwzięć transgranicznych jest potrzebna i nawet w przypadkach wcześniejszych bardzo negatywnych doświadczeń społeczności lokalnych pozwala na osiągnięcie głównego celu Programu - intensyfikację współpracy transgranicznej.

Zakres uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju pozwala na stwierdzenie, że realizując przedsięwzięcia, zwiększono świadomość w zakresie racjonalnego wykorzystywania zasobów, jednak wyłącznie dwa z realizowanych mikroprojektów (**Energia bez granic dla dzieci** oraz **Szkoły w regionie przygranicznym – pełne energii!**) odnosiły się do kwestii energetycznych. Zakres uwzględniania w realizowanych projektach zasady zrównoważonego rozwoju jest jednak bardzo duży. Wśród projektów, które wyjątkowo pozytywnie oddziałują na tę zasadę należy wskazać przedsięwzięcie pn. **Polsko-niemieckie spotkania z lasem**; z uwagi na swoją tematykę projekt ten w szerokim zakresie ujmował zasadę zrównoważonego rozwoju. Wśród innych projektów wyjątkowo dobrze oddziałujących na tę zasadę należy wskazać następujące przedsięwzięcia, w których zasada zrównoważonego rozwoju jest uwzględniana na przynajmniej 4 sposoby:

- **Niemiecko-polskie spotkania w celu wspierania myśli europejskiej;**
- **KarieraTutaj - szanse na przyszłość dla uczniów szkół średnich w regionie trójgranicznym;**
- **25 lat Klubu Seniorów Elektrowni Boxberg i 10 lat współpracy niemiecko-polskiej;**
- **Dwujęzyczny transgraniczny kurs pierwszej pomocy dla seniorów w Europa-Miasto Görlitz/Zgorzelec;**
- **Kreatywna gospodarka na pograniczu polsko-niemieckim;**
- **Węgiel na Łużycach - promocja tradycji regionalnych na pograniczu polsko-niemieckim;**
- **Niemiecko-polski Kids Day on Ice (Dzień Dziecka na lodzie);**
- **Spotkanie niemiecko-polskie na temat kultury łużyckiej i kopalni odkrywkowej węgla;**
- **Spotkanie Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych z Chocianowa i Malschwitz;**

- **Wzmocnienie polsko-niemieckiej współpracy.**

Ewaluacja nie wykazała, by realizowane mikroprojekty przyczyniały się do podniesienia jakości usług i oferty turystycznej – takie efekty związane są przede wszystkim z działaniami inwestycyjnymi, nie wchodzi zatem w zakres interwencji FMP. Jednocześnie wskazać należy, że w przypadku 1% mikroprojektów wśród grup docelowych zatwierdzonych przedsięwzięć wskazywano organizacje zajmujące się turystyką, zaś w 13% - turystów i osoby odwiedzające obszar pogranicza. Wsparcie w obszarach „miękkich” przyczyniło się ponadto do większej otwartości mieszkańców do podróżowania za granicę – do kraju sąsiada, czego dowiedziono w badaniu PAPI z mieszkańcami obszaru pogranicza. Zaobserwowana zmiana postaw i otwartość mieszkańców pogranicza stanowi efekt realizowanych projektów, w ramach których możliwe było poznanie sąsiada z drugiej strony granicy oraz przełamanie obaw przed wzajemnym kontaktem.

Trudno jednoznacznie ocenić oddziaływanie FMP na nawiązanie pomiędzy podmiotami z Polski i Saksonii współpracy, która nie byłaby zależna od dalszego finansowania. Uzyskane dane wskazują na deklaratywne ujęcie współpracy w przyszłości przez dotychczasowych partnerów. W części przypadków potwierdzono natomiast, że funkcjonujące w ramach realizacji mikroprojektu partnerstwo występowało w przeszłości, było zatem niezależne od środków FMP – potwierdzono również, że istniejąca współpraca będzie również kontynuowana w przyszłości, po zakończeniu realizacji przedsięwzięć finansowanych z FMP. Niemożliwe jest jednak ekstrapolowanie tych deklaracji na ogół wnioskodawców. Zróżnicowane formy i zdolności organizacyjne obecnie współpracujących podmiotów uniemożliwiają dokonanie takiej generalizacji. W części przypadków współpraca została bowiem nawiązana na potrzeby realizacji projektu – takie doraźne partnerstwo w części przypadków tego rodzaju może ulec rozpadowi po zakończeniu realizacji projektu, jeśli partnerzy nie będą mieli szansy skorzystać z dalszego finansowania.

W ramach studiów przypadków potwierdzono, że cele i koncepcja FMP dobrze odpowiadają na problemy i wyzwania pogranicza polsko-saksońskiego, a beneficjenci mikroprojektów nie mieli problemu z osadzeniem planowanych przez siebie działań w ramach kwalifikowalności (ze względu na różnorodne rodzaje działań możliwe do wspierania oraz wysokość dofinansowania adekwatną do tematyki działań). Jedyne, czego brakowało to, zdaniem partnerów projektów, możliwość realizacji w ramach mikroprojektów niewielkich inwestycji, co stanowiłyby wartość dodaną mikroprojektów na poziomie lokalnym. Niemniej jednak zwrócić należy uwagę na założenia przyświecające FMP, który wspiera działania nie inwestycyjne, a „miękkie”. Tym samym brak możliwości ujęcia w projektach działań inwestycyjnych nie stanowi mankamentu tego instrumentu – w przypadku umożliwienia finansowania działań infrastrukturalnych należałoby spodziewać się bowiem, że to na nie, a nie na integrację społeczną, nastawione byłyby projekty.

2.1.2. Realizacja celów Programu

Pytanie badawcze: W jakim stopniu realizowane mikroprojekty przyczyniają się do osiągnięcia celów stawianych przed FMP? W jakim stopniu przekłada się to na realizację celów Programu? Jakie produkty (wskaźniki) są dostarczane przez mikroprojekty? Które rodzaje mikroprojektów, typy beneficjentów są najbardziej efektywne?

Realizowane mikroprojekty dają szansę na osiągnięcie poziomu wskaźników programowych przewyższającego założenia. W ramach już zrealizowanych oraz obecnie wdrażanych działań zadeklarowano osiągnięcie wyższej wartości wskaźników niż planowana w ramach Programu wartość

docelowa, przewidziana do osiągnięcia do 2023 roku. W ramach 13. posiedzenia KS FMP⁵ do realizacji zatwierdzono kolejne 22 przedsięwzięcia: realizacja tych i kolejnych projektów pozwoli na osiągnięcie jeszcze wyższej wartości wskaźników przewidzianych dla OP IV Programu.

Wartość dotychczas osiągnięta w ramach FMP jest jednak niższa niż zakładana we wnioskach o dofinansowanie. W przypadku liczby uczestników przedsięwzięć realizowanych w ramach projektów dotyczących współpracy pomiędzy obywatelami a instytucjami wartość wynosi 91% wartości docelowej Programu i blisko trzykrotnie przekracza wartość docelową wskaźnika w ramach FMP. Dużo niższa jest dotychczas osiągnięta wartość wskaźnika dot. liczby przedsięwzięć w projektach dotyczących współpracy pomiędzy obywatelami a instytucjami – wynosi ona 27% wartości docelowej Programu oraz 40% wartości docelowej FMP (wobec zakładanych we wnioskach 108% wartości docelowej Programu oraz 163% wartości docelowej FMP). Biorąc pod uwagę wartości wskaźników oraz wyniki przeprowadzonych badań, założyć należy, że mieszkańcy terenu pogranicza chętnie angażują się w przedsięwzięcia organizowane na obszarze ich zamieszkania.

Tabela 1 Porównanie wartości pośredniej i docelowej wskaźników programowych w odniesieniu do wartości zadeklarowanej w zatwierdzonych wnioskach o dofinansowanie

Wskaźnik programowy		Liczba osób uczestniczących w przedsięwzięciach realizowanych w ramach projektów dot. współpracy między obywatelami i instytucjami	Liczba przedsięwzięć w projektach dot. współpracy między obywatelami i instytucjami
Wartość pośrednia [2018 r.] Programu		n.d.	50
Wartość docelowa [2023 r.]	Program	21 720	355
	FMP	7 144	235
	FMP - % wartości docelowej Programu	33%	66%
Wartość osiągnięta* w ramach FMP	Liczba	19 704	95
	% wartości docelowej Programu	91%	27%
	% wartości docelowej FMP	276%	40%
Wartość zadeklarowana we wnioskach o dofinansowanie w ramach FMP	Liczba	44 840	382
	% wartości docelowej Programu	206%	108%
	% wartości docelowej FMP	628%	163%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Zamawiającego, Programu Współpracy Interreg Polska-Saksonia na lata 2014-2020 oraz dokumentu Wskaźniki produktu dla Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020 – Oś priorytetowa 4. Współpraca transgraniczna. Dane na dzień 12.06.2019 r.

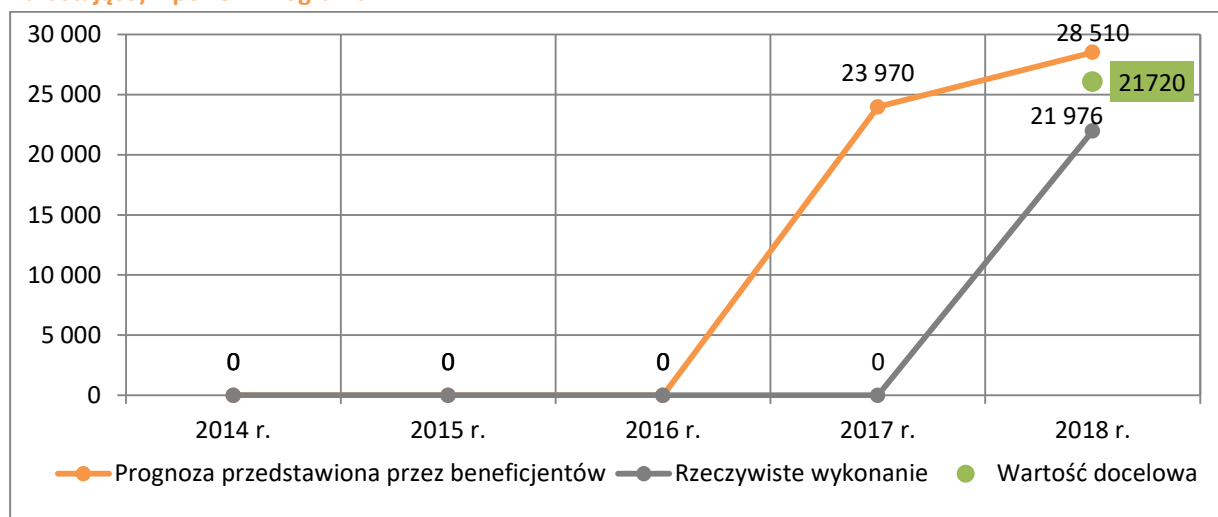
Porównując wartości na poziomie całego Programu z wartościami zadeklarowanymi oraz już osiągniętymi przez mikroprojekty, należy wskazać, że FMP w bardzo dużym stopniu przyczynia się do osiągnięcia wskaźników Programu, co wpływa na osiągnięcie celów stawianych przed tym instrumentem wsparcia.

Analizując postęp wdrażania Programu w odniesieniu do OP IV, wskazać należy na znaczne przyspieszenie wdrażania interwencji w 2017 roku. Wynika to ze specyfiki Programu – w 2014 i 2015 roku projekt parasolowy znajdował się w fazie przygotowania. Pierwsze wnioski o dofinansowanie zostały zatwierdzone w kwietniu 2017 roku, jeszcze w tym samym roku udało się osiągnąć wskaźniki

⁵ Ewaluacja obejmuje projekty zatwierdzone do 13 posiedzenia KS FMP. Projekty zatwierdzone na 13. posiedzeniu KS FMP nie wchodzi w zakres niniejszej ewaluacji.

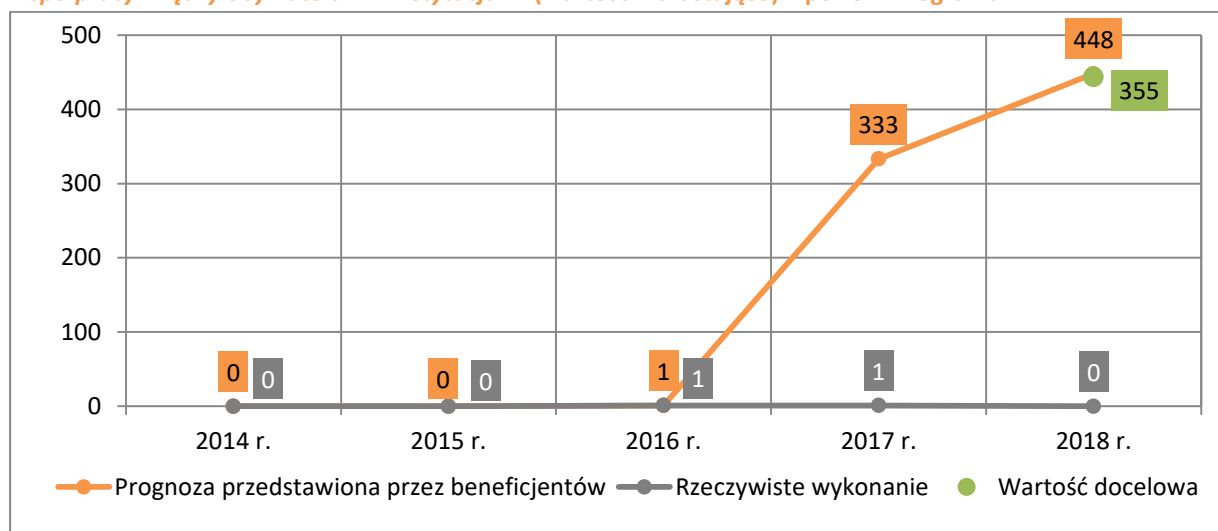
programowe na zadowalającym poziomie. W 2018 roku zwiększyły się wartości zarówno prognozowane przez beneficjentów, jak i już osiągnięte, co prezentują zamieszczone poniżej wykresy.

Wykres 1 Postęp w realizacji wskaźnika programowego *Liczba osób uczestniczących w przedsięwzięciach realizowanych w ramach projektów dotyczących współpracy między obywatelami i instytucjami (wartości narastająco) – poziom Programu*

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z realizacji Programu za lata 2014-2018. Jako „rzeczywiste wykonanie” traktowane są projekty, których realizacja już się zakończyła.

Wykres 2 Postęp w realizacji wskaźnika programowego *Liczba przedsięwzięć w projektach dotyczących współpracy między obywatelami i instytucjami (wartości narastająco) – poziom Programu*

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z realizacji Programu za lata 2014-2018. Jako „rzeczywiste wykonanie” traktowane są projekty, których realizacja już się zakończyła.

Poniżej zaprezentowano również wartości wskaźników w podziale na wskaźniki projektowe oraz wskaźniki programowe. W ramach projektów realizowanych do dnia 20.03.2019 r. zadeklarowano, że zorganizowane zostanie m.in. 825 różnego rodzaju spotkań, konferencji i seminariów oraz odbędą się 82 tematyczne posiedzenia partnerów projektów.

Zwrócić należy uwagę, że beneficjenci w ramach wniosków o dofinansowanie wybierali wskaźnik programowy pn. *Liczba przedsięwzięć transgranicznych pomiędzy obywatelami i instytucjami*. Tym samym liczba przedsięwzięć jest większa niż liczba projektów realizowanych w ramach FMP

(w ramach jednego projektu mogły odbywać się np. dwa festyny, które beneficjent liczył jako dwa odrębne przedsięwzięcia). Należy jednak nadmienić, że zgodnie z dokumentem pn. *Wskaźniki produktu dla Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020. Oś priorytetowa 4. Współpraca transgraniczna* wybór wskaźnika programowego w ramach projektu możliwy jest tylko po konsultacji ze Wspólnym Sekretariatem. Ustalenia dot. wyboru tego wskaźnika nie są jednak dokonywane. Ponadto należy wskazać, że analiza wniosków o dofinansowanie dowiodła, iż wybór tego wskaźnika jest nadużywany. Dokonana przez członków Zespołu Badawczego analiza ekspercka ukazała, że dostępny katalog wskaźników jest bardzo szeroki i z powodzeniem może być wykorzystywany w przypadku zróżnicowanych tematycznie przedsięwzięć. W większości przypadków w miejsce wskaźnika programowego możliwy byłby do zastosowania jeden z dostępnych wskaźników projektowych. Tym samym zaleca się ograniczenie stosowania wskaźników programowych i posługiwanie się w większym zakresie wskaźnikami projektowymi. Należy to podkreślać podczas szkoleń zarówno wnioskodawcom, jak i pracownikom biur Euroregionu, którzy jako reprezentanci Programu jako pierwsi mają kontakt z wnioskodawcami. Rekomendacja ta jest zbieżna z opiniami uczestników panelu ekspertów.

Tabela 2 Wartość wskaźników deklarowanych do osiągnięcia w ramach dofinansowanych projektów – poziom wniosków o dofinansowanie składanych w ramach FMP

Nazwa wskaźnika	Wartość zadeklarowana do osiągnięcia w zatwierdzonych wnioskach o dofinansowanie
Wskaźniki programowe	
Liczba osób uczestniczących we wspólnych działaniach realizowanych w ramach projektu	44 840
Liczba przedsięwzięć transgranicznych pomiędzy obywatelami i instytucjami	382
Wskaźniki projektowe	
Liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego	85 800
Liczba transgranicznych przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych	1 279
Liczba zorganizowanych spotkań, konferencji, seminariów	825
Liczba tematycznych posiedzeń partnerów	82
Liczba ekspertyz, analiz, koncepcji i studiów	10
Liczba zakupionego sprzętu/systemów dla poprawy bezpieczeństwa	5
Liczba wspartych jednostek ratowniczych i porządkowych oraz jednostek zarządzania kryzysowego	2
Liczba nowych lub dostosowanych systemów informatycznych	1

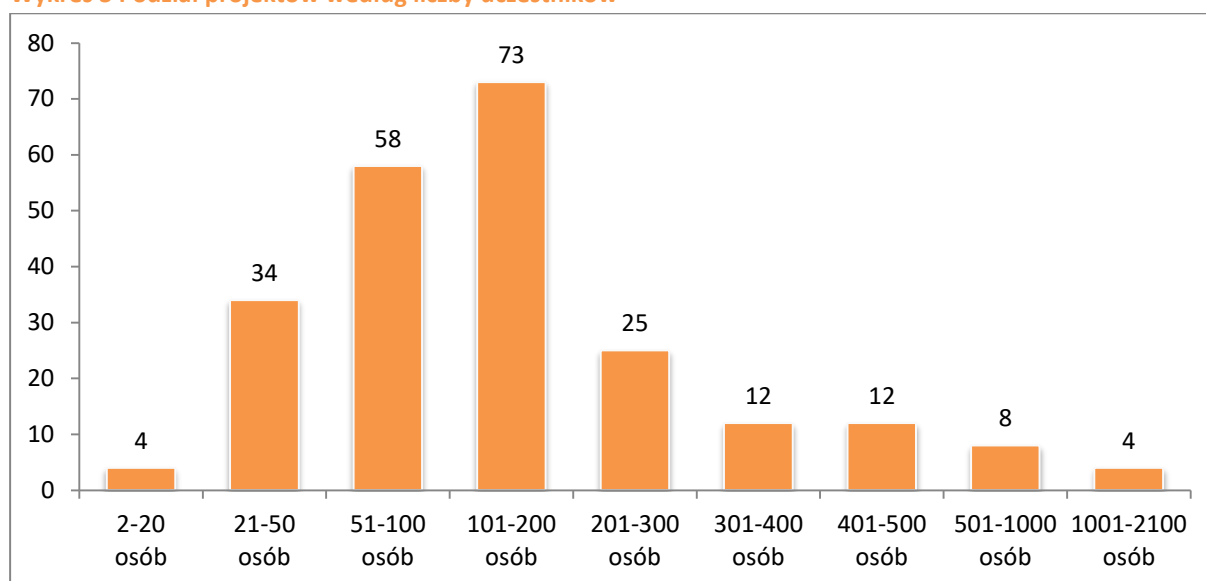
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Zamawiającego oraz dokumentu Wskaźniki produktu dla Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020 – Oś priorytetowa 4. Współpraca transgraniczna.

łącznie wnioskodawcy zadeklarowali, że w ramach zatwierdzonych do dnia 11.06.2019 r. projektów, weźmie udział blisko 45 tysięcy osób. Jest to znacznie wyższa liczba niż planowana do osiągnięcia w ramach FMP (7 144 osoby). Liczba osób biorących udział w poszczególnych projektach wahała się od 2 do 2100⁶. Najczęściej realizowane były projekty, w których uczestniczyło od 101 do 200 osób – łącznie zrealizowano 73 takie projekty. Średnio w jednym projekcie zakładano udział 195 osób.

⁶ Należy w tym miejscu wskazać, że część wniosków o dofinansowanie zawierała prawdopodobnie niewłaściwe dane – odnoszono się do liczby pracowników wnioskodawcy zaangażowanych w realizację projektu, nie uwzględniano zaś odbiorców działań. Można zatem spodziewać się, że liczba osób zaangażowanych w projekt jest większa, niż wskazana. Ponadto po stronie niemieckiej, w przypadku wydarzeń otwartych nie liczono osób odwiedzających wydarzenie (publiczności), a jedynie czynnych uczestników, co również wskazuje na to, że liczba osób wskazana we wnioskach jest zaniżona.

Szczegółowe dane zaprezentowano na poniższym wykresie. Dokonana analiza pokazuje, że beneficjenci byli nastawieni na realizację wydarzeń skupiających szerokie grono osób. Niewielka jest zaś skala działań skierowanych do grona nieprzekraczającego 20 osób. Jednocześnie należy wskazać na konieczność uregulowań dot. liczby uczestników wydarzeń plenerowych. We wnioskach projektowych zauważa się dużą ostrożność w tym względzie, zwłaszcza po niemieckiej stronie obszaru wsparcia. Wynikać to może z obaw o to, w jaki sposób dokumentować liczbę uczestników wydarzenia. Podkreślić należy, że w celu dokumentowania tego aspektu wystarczającym materiałem są zdjęcia. Na aspekt ten powinni zwracać przedstawiciele biur Euroregionu w ramach konsultacji wniosków o dofinansowanie. Obecnie, pomimo dużej liczby udzielanych konsultacji (czego dowiedziono w dalszej części raportu), aspekt ten prawdopodobnie nie jest poruszany, co znajduje odzwierciedlenie we wnioskach o dofinansowanie mikroprojektów.

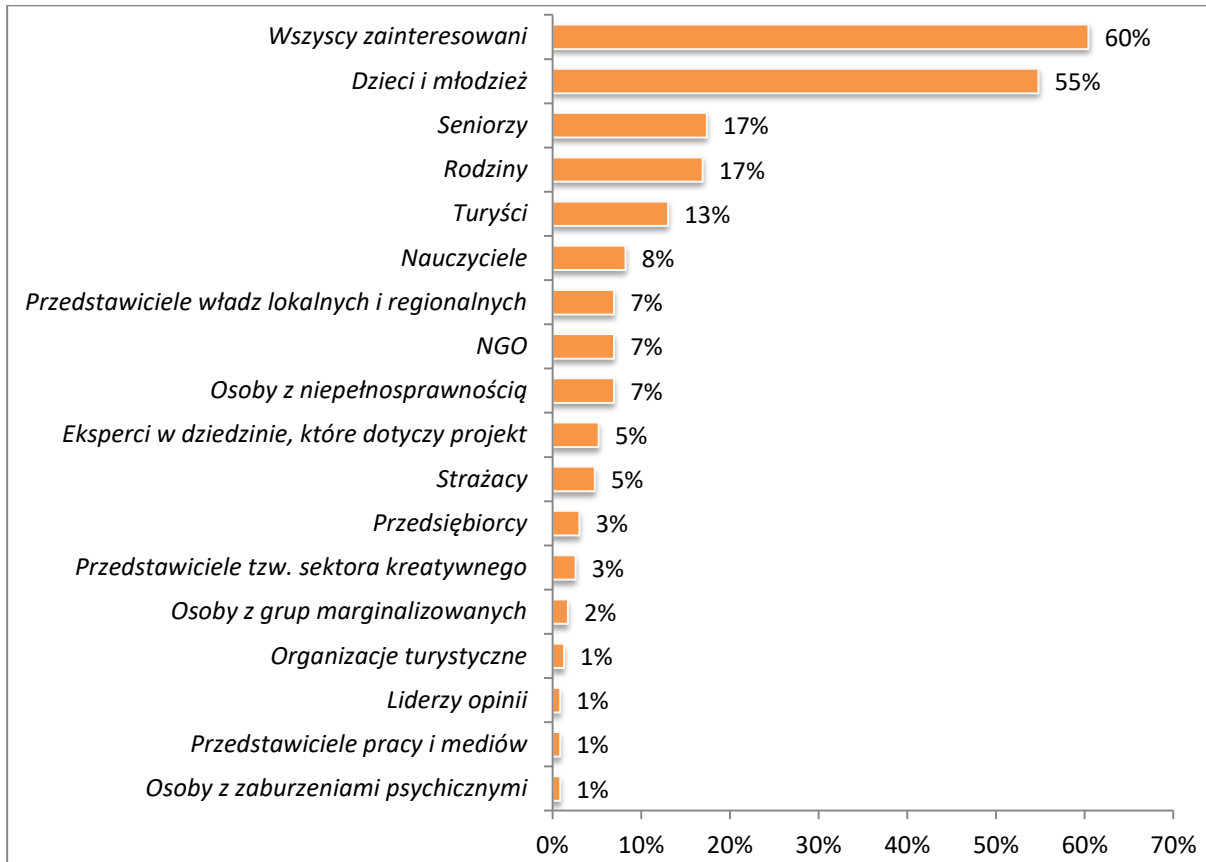
Wykres 3 Podział projektów według liczby uczestników

Źródło: opracowanie własne na podstawie zatwierdzonych wniosków o dofinansowanie [wg stanu na dzień 11.06.2019].

Biorąc pod uwagę grupy docelowe, do których skierowane są realizowane w ramach FMP projekty, należy wskazać na otwarty charakter realizowanych przedsięwzięć. W 60% przypadków jako grupę docelową, do której skierowany jest mikroprojekt wskazano wszystkie osoby zainteresowane uczestnictwem w organizowanych wydarzeniach. Związane jest to z tym, że w ramach wielu projektów podejmowane są działania o charakterze otwartym (spotkania, wydarzenia plenerowe, imprezy cykliczne, koncerty, wystawy itp.), w których uczestniczyć może każdy, kto wyrazi taką wolę. Większość projektów angażuje do uczestnictwa dzieci i młodzież – zarówno uczniów i dzieci w wieku przedszkolnym (w ramach projektów realizowanych/skierowanych do placówek świadczących usługi edukacyjne), jak również dzieci ogółem, bez względu na to, czy uczestniczą one jako uczniowie, czy w ramach zainteresowań pozaszkolnych – np. podczas wizyty na wydarzeniu wraz z rodzicami. W ramach wniosków projektowych nie we wszystkich przypadkach wskazano, że w wydarzeniach, w które są zaangażowane dzieci, będą brali udział ich opiekunowie – nauczyciele bądź rodzice. Należy zaś domniemywać, że również rodzice, towarzyszący dzieciom podczas wizyty na wydarzeniu, będą odbiorcami działań projektowych.

Wykres 4 Grupy odbiorców działań w ramach realizowanych mikroprojektów

Źródło: opracowanie własne na podstawie zatwierdzonych wniosków o dofinansowanie [wg stanu na dzień 11.06.2019]. Odsetek uczestników sumuje się do ponad 100%: w ramach projektów jako odbiorcy działań były wskazane różne grupy podmiotów.

Odnośząc się do liczby uczestników działań projektowych podejmowanych w ramach FMP, uznać należy, że angażowane w realizację projektów jest szerokie grono mieszkańców pogranicza. Spośród 1,2 mln mieszkańców obszaru wsparcia projekty zatwierdzone do czasu 12. posiedzenia KS FMP łącznie przewidują zaangażowanie niemal 45 tys. osób. Liczbę odbiorców działań należy uznać za znaczącą, biorąc pod uwagę stosunek wartości środków finansowych w ramach FMP do wartości całego Programu. Do czasu 12. posiedzenia KS FMP łącznie zatwierdzone zostały projekty o wartości przekraczającej 3,36 mln EUR, co stanowi blisko 5% wartości całego Programu. W ramach tych środków wspartych zostanie bądź zostało 44 840 osób, tj. ok. 3,75% mieszkańców pogranicza. Oznacza to, że zaangażowanie jednej osoby stanowiło koszt około 75 EUR, tj. 324,13 PLN⁷.

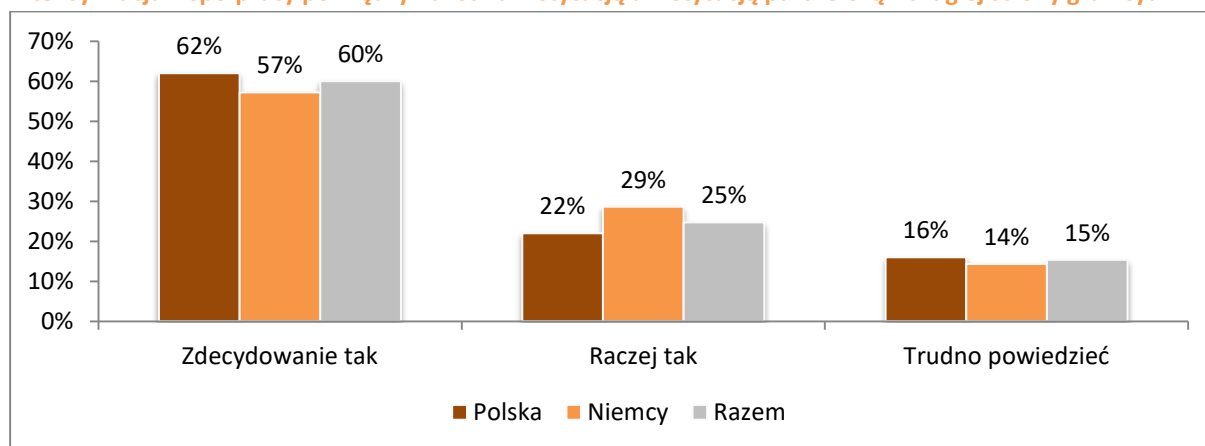
Tym samym FMP przyczynia się do intensyfikacji współpracy pomiędzy obywatelami, do których skierowany jest mikroprojekt. Zdanie to zostało podzielone przez partnerów mikroprojektów. W opinii ponad 84% wnioskodawców realizacja mikroprojektu pozwoliła na intensyfikację współpracy, również pomiędzy podmiotami zaangażowanymi we współpracę (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Żaden spośród badanych podmiotów nie zaprzeczył twierdzeniu, że realizacja mikroprojektu pozwoliła na intensyfikację współpracy z partnerem z drugiej strony granicy. W tym kontekście na uwagę zasługują przede wszystkim działania zapoczątkowane w ramach Programu, które stały się częścią życia kulturalnego lokalnych społeczności: np. **Mużakowskie Święto Hortensji**, organizowane od 2017 roku. Działania w ramach tego projektu opierają się nie tylko

⁷ Według kursu NBP z dnia 10.10.2019 r., 1 EUR=4,3217 PLN.

o organizację wydarzeń plenerowych, ale przede wszystkim zacieśniają więzi pomiędzy miejscowościami Mużaków i Bad Muskau.

Zdaniem partnerów mikroprojektów intensyfikacja współpracy między podmiotami realizującymi projekt następowała poprzez: większe zaangażowanie partnera w realizację wspólnych przedsięwzięć, zacieśnienie współpracy na etapie rozwiązywania problemów, wymianę doświadczeń. W ramach współpracy odbywają się spotkania robocze, na których planowane są wspólne inicjatywy dotyczące integracji mieszkańców. Realizacja wspólnych działań była punktem wyjścia do zacieśnienia współpracy, bowiem konieczne były wymiana informacji, poglądów, dokonanie wspólnych ustaleń itp. W odniesieniu do współpracy pomiędzy mieszkańcami pogranicza realizacja projektów pozwoliła na przełamanie, przynajmniej częściowe, barier i uprzedzeń oraz zrozumienie drugiej strony. Obserwowalne jest również zwiększenie częstotliwości kontaktów. Na efekty te wpłynęła możliwość poznania sąsiadów oraz nabranie pewności siebie ze wzajemnych kontaktach. W ramach pierwszych wspólnych inicjatyw następowało wzajemne poznawanie się ludzi mieszkających po obu stronach granicy, natomiast dopiero kolejne wspólne przedsięwzięcia pozwoliły na zbudowanie równoważącego się partnerstwa. Zdanie to zostało również potwierdzone w ramach przeprowadzonych wywiadów pogłębionych. Analiza ekspercka dokonana przez członków Zespołu Badawczego pozwala na stwierdzenie, że nawiązywanie współpracy transgranicznej i integracja społeczna są procesami długotrwałymi, które nie obejmują realizacji wyłącznie jednego projektu. W celu osiągnięcia efektów konieczne jest podjęcie szerokiej współpracy pomiędzy zaangażowanymi stronami oraz długofalowe zaangażowanie społeczności lokalnych we wspólne przedsięwzięcia. Tym samym osiągnięte w ramach projektów współfinansowanych ze środków FMP efekty należy uznać za wymierne. Pozwoliły one bowiem na przełamanie głównych barier świadomościowych, co, biorąc pod uwagę skomplikowaną przeszłość polsko-niemiecką, można uznać za sukces.

Wykres 5 Czy uważają Państwo, że dzięki realizacji Państwa mikroprojektu/mikroprojektów możliwa była intensyfikacja współpracy pomiędzy Państwa instytucją a instytucją partnerską z drugiej strony granicy?

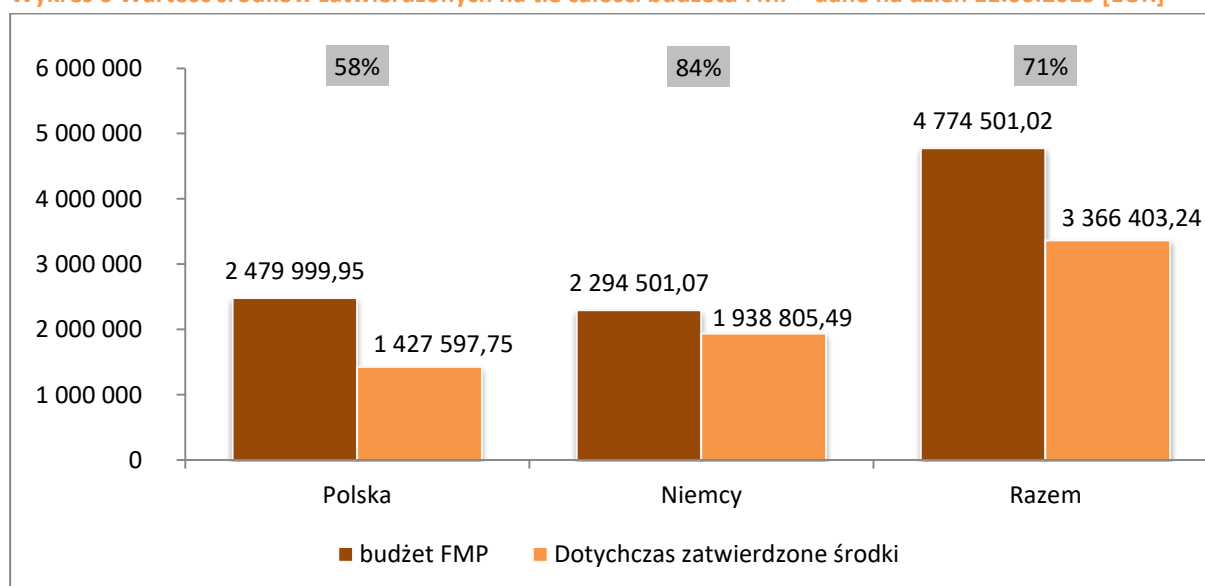
Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

Badani partnerzy mikroprojektów wskazywali, że o intensyfikacji współpracy świadczy stale wzrastająca liczba partnerów, z którymi można realizować projekt. Ponadto również na poziomie pozaprojektowym współpraca jest kontynuowana – np. poprzez wzajemne zapraszanie się na lokalne wydarzenia (zawody, festyny itp.). Współpraca instytucjonalna (np. pomiędzy samorządami) także wpływa na wzajemne postrzeganie mieszkańców. Badani partnerzy mikroprojektów wskazali, że bez dofinansowania ze środków FMP oraz bez współpracy z partnerem osiągnięcie podobnych efektów byłoby niemożliwe.

Analizując kwestię tego, który typ beneficjentów realizuje projekty najskuteczniej, a który najmniej skutecznie, przedstawiciele biur Euroregionu wskazali, że najskuteczniejszymi podmiotami są jednostki administracji publicznej, jednostki samorządu terytorialnego oraz jednostki budżetowe. Niemniej jednak kwestia ta zależy od specyfiki projektu, bowiem niektóre rodzaje projektów są trudne do przeprowadzenia nawet dla jednostek administracji publicznej. W przypadku stowarzyszeń i organizacji pozarządowych występują trudności związane m.in. z niewystarczającą płynnością finansową oraz z zapewnieniem kadry posiadającej doświadczenie w zakresie sporządzania wniosków o dofinansowanie oraz związane z realizacją i rozliczaniem projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych. Należy ponadto rozróżnić skuteczność, rozumianą jako zdolność administracyjną do przygotowania oraz rozliczenia wniosku o dofinansowanie, od efektywności, rozumianej jako zdolność do osiągnięcia założonych wartości wskaźników przy możliwie najniższym nakładzie kosztów. Informacje te potwierdzają dane dot. liczby projektów złożonych i zatwierdzonych oraz koszty ponoszone przez poszczególne typy podmiotów na realizację przedsięwzięć w ramach projektów⁸. Odnosząc się do kosztów osiągnięcia jednej jednostki wskaźnika przez beneficjentów o poszczególnych formach prawnych, wskazać należy, że jednostki samorządu terytorialnego faktycznie realizują przedsięwzięcia najniższym kosztem, np. koszt realizacji jednego spotkania, konferencji lub seminarium jest najniższy właśnie wśród jednostek samorządu terytorialnego. Również koszt osiągnięcia jednej jednostki pozostałych wskaźników przedstawia się w odniesieniu do jednostek samorządu terytorialnego korzystnie na tle innych form prawnych. W przypadku niektórych wskaźników, np. *Liczba osób uczestniczących we wspólnych działaniach realizowanych w ramach projektu*, przedstawia się korzystnie również w przypadku projektów realizowanych przez beneficjentów o innych formach prawnych. Potwierdza to, że efektywność kosztowa realizacji jednej jednostki wskaźnika jest zróżnicowana i nie sposób wskazać typu beneficjenta, który realizuje przedsięwzięcia w sposób optymalny pod względem kosztowym.

W dalszej kolejności należy się odnieść do środków, które zostały dotychczas przeznaczone na realizację mikroprojektów. Realizacja projektów pozwoliła na wykorzystanie dużej części budżetu przeznaczonego na FMP.

Wykres 6 Wartość środków zatwierdzonych na tle całości budżetu FMP – dane na dzień 11.06.2019 [EUR]

Źródło: dane przekazane przez Zamawiającego. Wartości procentowe oznaczają stopień wykorzystania dostępnych środków.

⁸ Szczegółowe wartości zawiera aneks nr 4 do niniejszego raportu.

Przeprowadzona na potrzeby niniejszej ewaluacji analiza benchmarkingowa ukazała, że środki możliwe do uzyskania w ramach FMP Programu Polska-Saksonia są znacznie mniejsze niż te przewidziane w ramach analogicznego instrumentu w innych programach transgranicznych. Maksymalna możliwa w ramach Programu kwota dofinansowania wynosi 20 tys. EUR, podczas gdy w innych programach wynosi od 40 do nawet 100 tys. EUR. W opinii przedstawicieli biur Euroregionu środki przeznaczone na realizację mikroprojektów są jednak adekwatne do potrzeb wnioskodawców, zaś efekty, których mają dostarczyć wybrane do realizacji projekty są przewidziane realistycznie w odniesieniu do ponoszonych kosztów. Potwierdzają to dokonane obliczenia dotyczące efektywności mikroprojektów. Najwyższe wydatki przewidziano na projekty realizowane w ramach dziedziny tematycznej „promocja gmin” – w ramach tej dziedziny wsparto jeden projekt, w którym uczestniczyło jednak relatywnie niewiele osób, co wygenerowało wysoki średni koszt uczestnictwa jednej osoby. Najwyższą efektywnością w zakresie osiągnięcia wskaźnika *Liczba osób uczestniczących we wspólnych działaniach realizowanych w ramach projektu* cechowały się projekty z zakresu „wspieranie współpracy transgranicznej”, gdzie średni koszt uczestnictwa jednej osoby w projekcie wyniósł 80,19 EUR. W przypadku wskaźnika programowego *Liczba przedsięwzięć transgranicznych pomiędzy obywatelami i instytucjami* najniższy koszt organizacji przedsięwzięcia dotyczył projektów realizowanych w ramach dziedziny „kultura, edukacja i wiedza”.

Tabela 3 Średnie koszty realizowanych mikroprojektów w zakresie osiągnięcia wskaźników programowych w podziale na dziedziny wsparcia [EUR]

Dziedzina wsparcia	Średni koszt wsparcia 1 projektu	Liczba osób uczestniczących we wspólnych działaniach realizowanych w ramach projektu	
		Średnia liczba osób wspartych w ramach 1 projektu	Średni koszt uczestnictwa 1 osoby
Zarządzanie ryzykiem	13 047,70 EUR	97	134,51 EUR
Wspieranie współpracy transgranicznej	16 678,63 EUR	208	80,19 EUR
Ochrona środowiska i klimatu, energia	17 335,96 EUR	196	88,45 EUR
Kultura, edukacja i wiedza	17 947,34 EUR	185	97,01 EUR
Opieka zdrowotna i sprawy socjalne	20 098,20 EUR	50	401,96 EUR
Gospodarka i turystyka	21 628,92 EUR	223	96,99 EUR
Promocja gmin	23 185,50 EUR	100	231,86 EUR
Średnio	18 560,32 EUR	195	90,11 EUR

Źródło: opracowanie własne na podstawie wniosków o dofinansowanie mikroprojektów [dane na dzień 20.03.2019].
 Należy zauważyć, że analizie podlegały dane z wniosków o dofinansowanie, rzeczywiste dofinansowanie przyznane danemu projektowi może być zaś niższe niż wnioskowane.

Dokonane powyżej obliczenia mają charakter poglądowy, gdyż w ramach wspartych projektów realizowane były także wskaźniki projektowe. Najniższe koszty przypadające na realizację jednej jednostki wskaźnika pn. *Liczba zorganizowanych spotkań, konferencji, seminariów* dotyczą dziedzin: „kultura, edukacja i wiedza” oraz „wspieranie współpracy transgranicznej”. W przypadku wskaźnika pn. *Liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego* należy zwrócić uwagę na wysoki koszt realizacji wskaźnika w dziedzinie *wspieranie współpracy transgranicznej* – jednak wydaje się to wynikać z niedoszacowania wartości docelowej wskaźnika. W zakresie wskaźnika *Liczba tematycznych posiedzeń partnerów* trzeba zwrócić uwagę na dużą rozpiętość średniego kosztu realizacji 1 posiedzenia: od niespełna 400 EUR do 2,7 tys. EUR. Pozostałe wskaźniki były realizowane w mniejszej liczbie obszarów tematycznych – zaprezentowano je w dalszej części dokumentu.

Tabela 4 Efektywność realizowanych mikroprojektów w zakresie osiągnięcia wskaźników projektowych w podziale na dziedziny wsparcia [EUR]

Wskaźnik	Gospodarka i turystyka	Kultura, edukacja i wiedza	Ochrona środowiska i klimatu, energia	Opieka zdrowotna i sprawy socjalne	Promocja gmin	Wspieranie współpracy transgranicznej	Zarządzanie ryzykiem
Liczba zorganizowanych spotkań, konferencji, seminariów	23	474	19	4	1	294	7
Średni koszt realizacji [1 spotkanie]	940,39 EUR	37,86 EUR	912,42 EUR	5 024,55 EUR	23 185,50 EUR	56,73 EUR	1 863,96 EUR
Liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego	21 600	33 700	0	0	30 000	500	0
Średni koszt realizacji [1 odwiedziny portalu]	1,00 EUR	0,53 EUR			0,77 EUR	33,36 EUR	
Liczba tematycznych posiedzeń partnerów	8	45	5	0	0	19	5
Średni koszt realizacji [1 posiedzenie]	2 703,62 EUR	398,83 EUR	3 467,19 EUR			877,82 EUR	2 609,54 EUR
Liczba ekspertyz, analiz, koncepcji i studiów	2	1	0	0	0	7	0
Średni koszt realizacji [1 ekspertyza/studium]	10 814,46 EUR	17 947,34 EUR				2 382,66 EUR	
Liczba transgranicznych przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych	1250	10	7	0	0	12	0
Średni koszt realizacji [1 przedsięwzięcie]	2,00 EUR	1,00 EUR				7,00 EUR	
Liczba nowych lub dostosowanych systemów informatycznych	0	0	0	0	0	1	0
Średni koszt realizacji [1 system]						2 382,66 EUR	
Liczba zakupionego sprzętu/ systemów dla poprawy bezpieczeństwa	0	5	0	0	0	0	0
Średni koszt realizacji [1 el. sprzętu/1 system]		3 589,47 EUR					
Liczba wspartych jednostek ratowniczych i porządkowych oraz jednostek zarządzania kryzysowego	0	0	0	0	0	2	0
Średni koszt realizacji [1 wsparta jednostka]						8 339,32 EUR	

Źródło: opracowanie własne na podstawie wniosków o dofinansowanie mikroprojektów [dane na dzień 20.03.2019].

Cztery spośród projektów cechujących się najwyższą efektywnością kosztową to projekty największe pod względem liczby odbiorców:

- **Poprawa zdrowia psychicznego w regionie granicznym;**
- **"FotoGen 2017" - amatorski konkurs fotograficzny, wystawa fotograficzna, kalendarz, pocztówka z Berzdorfer See;**
- **Hallo Nachbar – pokonanie bariery językowej i kulturowej szansą na rozwój kompetencji uczniów niepełnosprawnych;**
- **Wspólne dziedzictwo kulturowe transgranicznego obszaru Polski i Saksonii - muzyka łączy ludzi.**

W ramach tych projektów średni koszt uczestnictwa jednej osoby wyniósł poniżej 20 EUR. Wartość tych projektów jest wysoka, jednak nie są to najbardziej kosztochłonne przedsięwzięcia spośród tych, które zostały wsparte.

Biorąc pod uwagę poszczególne typy podmiotów wskazać należy, że najniższym kosztem realizacji cechują się projekty wdrażane przez instytucje kultury, stowarzyszenia oraz jednostki samorządu terytorialnego. Dane dotyczące średniej wartości realizacji projektu przez beneficjentów o różnych formach prawnych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5 Średni koszt wsparcia realizowanych mikroprojektów w podziale na formy prawne beneficjentów [EUR]

Forma prawna beneficjenta	Liczba wspartych projektów	Wartość wspartych projektów	Średni koszt wsparcia 1 projektu
Instytucje kultury	14	219 169,88	15 654,99
Stowarzyszenia	74	1 240 024,90	16 757,09
Jednostki samorządu terytorialnego	76	1 283 887,76	16 893,26
Przedsiębiorstwa prywatne	21	396 114,64	18 862,60
Jednostki organizacyjne samorządów	11	213 837,00	19 439,73
Fundacje	31	621 363,48	20 043,98
Organy kontroli państwa	2	43 063,53	21 531,77
Kościoty i związki wyznaniowe	1	23 202,72	23 202,72

Źródło: opracowanie własne na podstawie zatwierdzonych wniosków o dofinansowanie mikroprojektów [dane na dzień 11.06.2019].

Biorąc pod uwagę założone do osiągnięcia we wnioskach o dofinansowanie wartości, najwyższa średnia wartość wskaźników przypada na projekty realizowane przez stowarzyszenia. Najniższe wartości przypadają zaś na organy kontroli państwowej oraz ochrony prawa. Dokonana analiza oraz dwie zamieszczone poniżej tabele ukazują, że nie da się wyciągnąć jednoznacznych wniosków co do skuteczności poszczególnych podmiotów korzystających ze wsparcia FMP.

Tabela 6 Zadeklarowana do osiągnięcia wartość wskaźników w ramach realizowanych mikroprojektów w podziale na formy prawne beneficjentów

	Fundacja	GmbH	Instytucja kultury	Jednostka samorządu terytorialnego	Kościół katolicki	Organy kontroli państwowej i ochrony prawa	Stowarzyszenie	Jednostka organizacyjna samorządu
Liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego	800	1000		31000			53000	
Liczba os. uczestniczących we wspólnych	6177	3070	2679	10657	1220	143	18436	2458

	Fundacja	GmbH	Instytucja kultury	Jednostka samorządu terytorialnego	Kościół katolicki	Organy kontroli państwowej i ochrony prawa	Stowarzyszenie	Jednostka organizacyjna samorządu
działaniach realizowanych w ramach projektu								
Liczba tematycznych posiedzeń partnerów	6	25		11			40	
Liczba zorganizowanych spotkań, konferencji, seminariów	198	120	60	156	4	9	222	56
Liczba ekspertyz, analiz, koncepcji i studiów	7			1			1	1
Liczba przedsięwzięć transgranicznych pomiędzy obywatelami i instytucjami	1	6		13			359	3
Liczba transgranicznych przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych	2	2	1	9			1265	
Liczba z l. nowych lub dostosowanych systemów informatycznych	1							

Źródło: opracowanie własne na podstawie zatwierdzonych wniosków o dofinansowanie mikroprojektów [dane na dzień 11.06.2019].

Tabela 7 Zadeklarowana do osiągnięcia wartość wskaźników w ramach realizowanych mikroprojektów w podziale na formy prawne beneficjentów – średnia wartość wskaźników w ramach 1 projektu

	Fundacja	GmbH	Instytucja kultury	Jednostka samorządu terytorialnego	Kościół katolicki	Organy kontroli państwowej i ochrony prawa	Stowarzyszenie	Jednostka organizacyjna samorządu
Liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego	25,81	47,62		1476,19			2523,81	
Liczba os. uczestniczących we wspólnych działaniach realizowanych w ramach projektu	199,26	219,29	191,36	761,21	87,14	10,21	1316,86	175,57
Liczba tematycznych posiedzeń partnerów	0,19	0,33		0,14			0,53	
Liczba zorganizowanych spotkań, konferencji, seminariów	6,39	120,00	60,00	156,00	4,00	9,00	222,00	56,00
Liczba ekspertyz, analiz, koncepcji i studiów	0,23			0,01			0,01	0,01
Liczba przedsięwzięć transgranicznych pomiędzy obywatelami i instytucjami	0,03	0,55		1,18			32,64	0,27
Liczba transgranicznych przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych	0,06							
Liczba z l. nowych lub dostosowanych systemów informatycznych	0,03							

Źródło: opracowanie własne na podstawie zatwierdzonych wniosków o dofinansowanie mikroprojektów [dane na dzień 11.06.2019].

Podsumowując, cele FMP zostały osiągnięte w dużym stopniu, do czego przyczyniło się przede wszystkim skierowanie projektów do dużej liczby mieszkańców pogranicza. Ponadto przyczyniła się do tego duża skuteczność projektów, które poprzez podejmowane w ich ramach działania pozwoliły

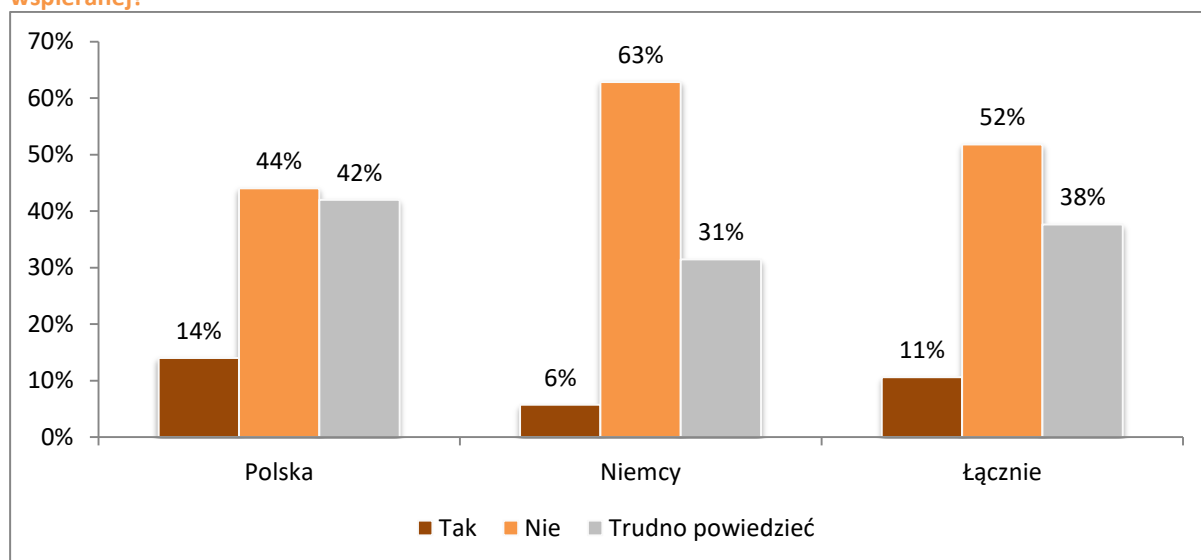
przełamać istniejące bariery i zintensyfikować współpracę. Niezależnie od formy prawnej beneficjenta oraz skali realizowanych działań i grupy odbiorców, każdy z realizowanych projektów przyczynił się do realizacji celów FMP.

2.1.3. Potrzeby beneficjentów

Pytanie badawcze: W jakim stopniu i zakresie FMP odpowiada na zapotrzebowanie ze strony beneficjentów?

Wspierane obszary strategiczne pokazują, że potrzeby beneficjentów w zakresie dofinansowania konkretnych typów przedsięwzięć są zaspokajane zarówno w dziedzinie kultury, nauki i wiedzy oraz wspierania współpracy transgranicznej (gdzie składana jest największa liczba wniosków o dofinansowanie), jak i w innych obszarach, w ramach których składane jest mniej wniosków o dofinansowanie (zarządzanie ryzykiem, ochrona środowiska i in.). Potwierdzają to wyniki przeprowadzonych badań. Wnioskodawcy wskazywali, że w ich opinii FMP obejmuje większość istotnych dla pogranicza obszarów, w których można realizować projekty. Jedynie 11% wnioskodawców wskazało, że możliwe jest wsparcie dodatkowych dziedzin (wnioskodawców takich było więcej po polskiej niż po niemieckiej stronie pogranicza). Wskazywali oni jednak na obszary, które obecnie są wspierane w ramach FMP (zdrowie, ochrona środowiska) – wypowiedzi te wynikały zatem nie tyle z braku możliwości uzyskania wsparcia w ramach tych dziedzin, a z niepełnej wiedzy respondentów w zakresie oferowanych przez FMP możliwości; prócz tego wskazano na wsparcie małych działań inwestycyjnych, które mogą wspomóc realizację przedsięwzięć skierowanych na umacnianie kapitału społecznego, działań skierowanych do dzieci oraz przedsięwzięć z zakresu sportu. Ponadto w opinii partnerów mikroprojektów Program jest tak przemyślany, że wszystkie istotne zagadnienia zostały ujęte jako możliwe do wspierania. Również w opinii przedstawicieli Euroregionu FMP obejmuje wszystkie istotne obszary tematyczne. Ewaluator przychyliła się do zdania wyrażanego przez przedstawicieli biur Euroregionów. Nie ma konieczności poszerzania programu o inne dziedziny. Zdanie to zostało potwierdzone również przez uczestników panelu ekspertów.

Wykres 7 Czy w Państwa opinii małe projekty powinny obejmować jakąś jeszcze tematykę prócz już wspieranej?

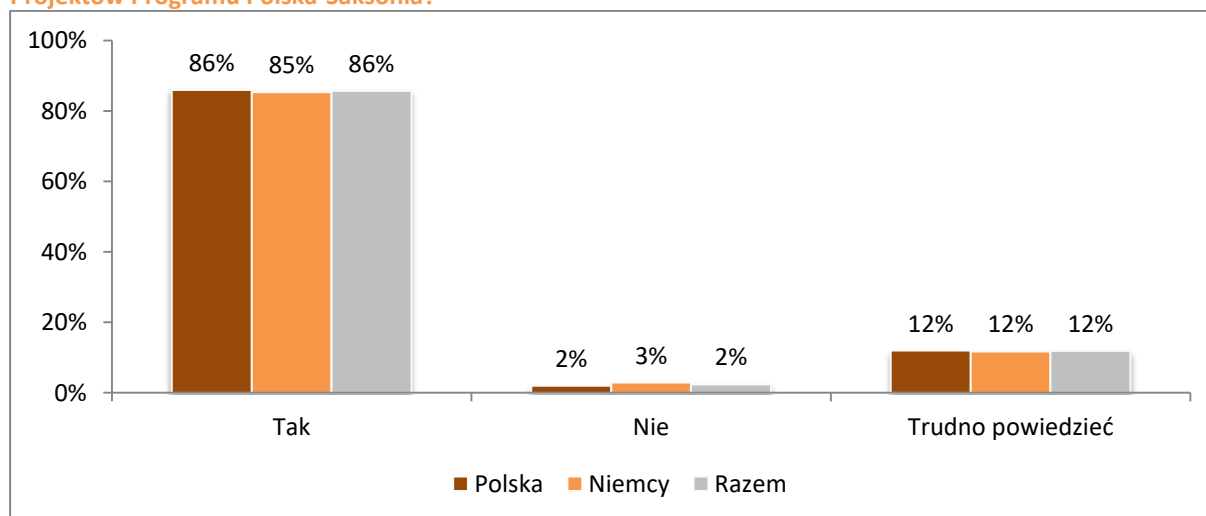
Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

Badani partnerzy mikroprojektów zostali w ramach wywiadów pogłębionych poproszeni o wskazanie, dlaczego realizowali projekt w ramach określonych obszarów tematycznych. Wskazywali oni, że zakres tematyczny obszaru, w którym realizują mikroprojekt, jest zbieżny z zakresem funkcjonowania reprezentowanych przez nich podmiotów, tzn. odpowiada na ich potrzeby. Analizie poddano także to, czy przygotowując wniosek o dofinansowanie, wnioskodawcy zamierzali realizować projekt w ramach innego obszaru tematycznego. Część spośród partnerów projektów wskazała, że rozważała realizację projektu w ramach innej dziedziny. Decyzja o realizacji projektu w określonym obszarze tematycznym była jednak warunkowana:

- Różnicami w sąsiedztwie w zakresie zapotrzebowania na realizację projektów transgranicznych o określonej tematyce;
- Brakiem czasu na poszukiwanie partnera, z którym można by było realizować projekt o określonej tematyce.

O tym, że obszary tematyczne są adekwatne do potrzeb pogranicza oraz oczekiwań wnioskodawców świadczy również deklarowane zainteresowanie możliwością skorzystania ze środków FMP w przyszłości. Wnioskodawcy wskazali, że w przyszłości zamierzają korzystać ze środków Programu. Wskazało tak 86% badanych. Jedynie 2% wnioskodawców stwierdziło, że nie ma tego w planach. Interpretując uzyskane wyniki, należy wskazać, że duże zainteresowanie środkami w przyszłości może świadczyć o uzależnieniu partnerstwa od możliwości uzyskania środków finansowych na działalność.

Wykres 8 Czy zamierzają Państwo korzystać w przyszłości z dofinansowania w ramach Funduszu Małych Projektów Programu Polska-Saksonia?

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

Zakres wsparcia oferowany w FMP Programu Polska-Saksonia porównano w ramach benchmarkingu z innymi transgranicznymi instrumentami wsparcia. Na tle porównywanych programów, FMP Programu Polska-Saksonia zapewnia bardzo szerokie możliwości wsparcia wielu obszarów współpracy transgranicznej. Są one porównywalne jedynie z FMP Programu INTERREG V-A Austria-Germany/Bawaria i znacznie szersze niż w Programach: INTERREG V-A Republika Czeska-Polska i INTERREG V-A Polska-Słowacja. Tym samym FMP stanowi bardzo elastyczny mechanizm wspierający beneficjentów, którzy chcą realizować działania z zakresu współpracy transgranicznej. Biorąc pod uwagę specyfikę ewaluowanego instrumentu oraz zakres oddziaływania przykładowych projektów wskazanych w niniejszym rozdziale, uznać należy, że FMP jest instrumentem skutecznie zaspokajającym potrzeby obszaru wsparcia oraz beneficjentów.

Podsumowanie

Koncepcja i zakres wsparcia oferowany w ramach FMP jest zbieżny z potrzebami beneficjentów, świadczą o tym: chęć skorzystania ze środków Programu w przyszłości oraz wyczerpujący zakres dziedzin, w których można realizować przedsięwzięcia. Przeprowadzone badania oraz analiza otrzymanych wyników pokazały, że FMP w dużym stopniu odpowiada na potrzeby pogranicza. Szeroki katalog tematów, które mogą być wspierane w ramach instrumentu, jakim jest FMP ,odpowiada na główne problemy i wyzwania obszaru pogranicza. Jednocześnie FMP istotnie przyczynia się do realizacji celów Programu, o czym świadczą wysokie wartości osiąganych wskaźników. Wnioski z realizacji tej części badania zostały potwierdzone przez praktyków uczestniczących w panelu ekspertów. Opinie ekspertów w zakresie wpisywania się celów i koncepcji FMP w potrzeby i wyzwania, które stoją przed regionem, były pozytywne.

Otwarty charakter wydarzeń organizowanych w ramach projektów odpowiada na potrzeby ich odbiorców: sprzyja przełamywaniu barier i nawiązywaniu współpracy pomiędzy obywatelami, co pozwala stwierdzić, że współfinansowane w ramach FMP działania skutecznie przyczyniają się do realizacji celów Programu. Szeroki zakres odbiorców projektów powoduje, że bariery przełamywane są wśród różnych grup mieszkańców pogranicza.

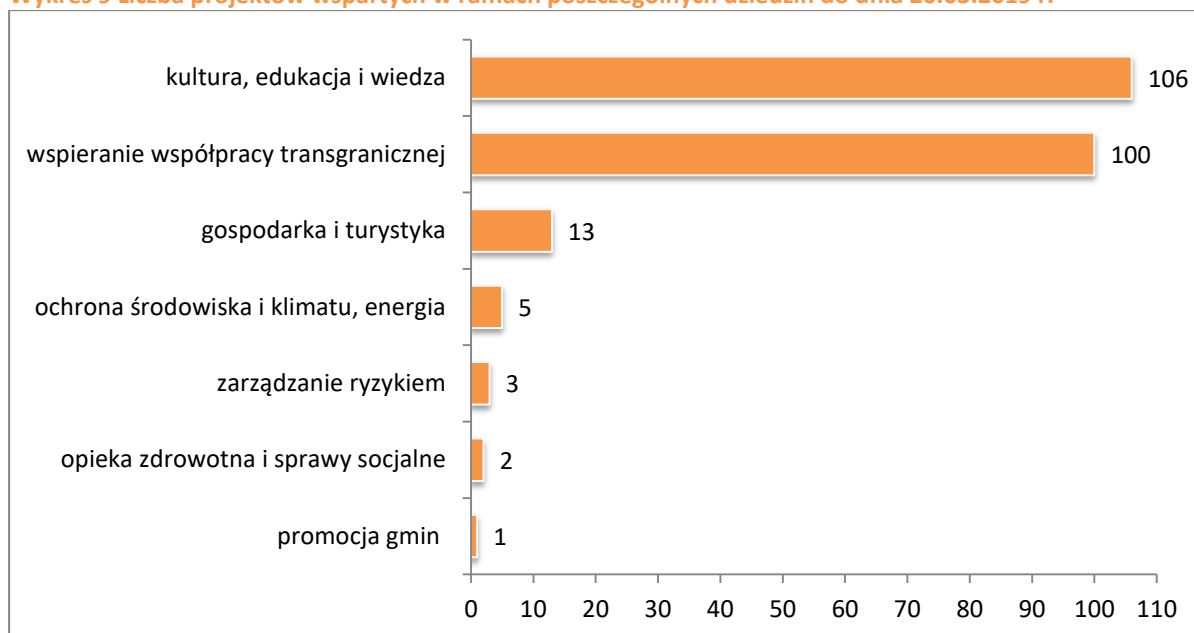
2.2. Partnerstwo

2.2.1. Wnioskodawcy i dziedziny wsparcia

Pytanie badawcze: Kto ubiega się o wsparcie z budżetu FMP? Które dziedziny wsparcia (obszary strategiczne) cieszą się największym i najmniejszym zainteresowaniem mikrobeneficjentów? Czy i jak zwiększyć udział mikroprojektów w „niepopularnych” obszarach wsparcia?

Biorąc pod uwagę obszary, w których wnioskodawcy realizują projekty w ramach FMP, stwierdzić należy, że największą popularnością cieszą się te dotyczące kultury, edukacji i wiedzy oraz mające na celu wspieranie współpracy transgranicznej. W ramach tych dziedzin realizowane jest odpowiednio 106 oraz 100 projektów. Pozostałe obszary tematyczne cieszą się dużo mniejszą popularnością; ponadto nie odnotowano, by realizowano jakikolwiek projekt dotyczący obszaru *komunikacja*. Pomimo tego, działania zmierzające do realizacji działań z zakresu komunikacji społecznej są realizowane w ramach innych dziedzin (**kultura, edukacja i wiedza** oraz **wspieranie współpracy transgranicznej**). Duże zainteresowanie obszarami **kultura, edukacja i wiedza** oraz **wspieranie współpracy transgranicznej** wiąże się z możliwością realizacji bardzo szerokiego zakresu działań oraz wpisywaniem się tych obszarów tematycznych w zakres działania zróżnicowanego grona podmiotów. Tematyka zarządzania ryzykiem, opieki zdrowotnej i spraw socjalnych, ochrony środowiska, klimatu i energii to zagadnienia bardzo mocno sprofilowane, co może być powodem niższego zainteresowania tymi dziedzinami wsparcia. Nie oznacza to jednak, że dziedziny te możliwe są do wyeliminowania. Mniejsza liczba projektów realizowanych w ramach tych przedsięwzięć jest uzasadniona specyfiką FMP, ich realizacja pozwala jednak zaangażować w działania transgraniczne specyficzne grupy zawodowe (np. projekt pn. **Zagrożenie współczesnej Europy z perspektywy współpracy prokuratur na polsko-saksońskim pograniczu**, w którym współpraca następowała pomiędzy służbami z obu krajów).

Wykres 9 Liczba projektów wspartych w ramach poszczególnych dziedzin do dnia 20.03.2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Zamawiającego.

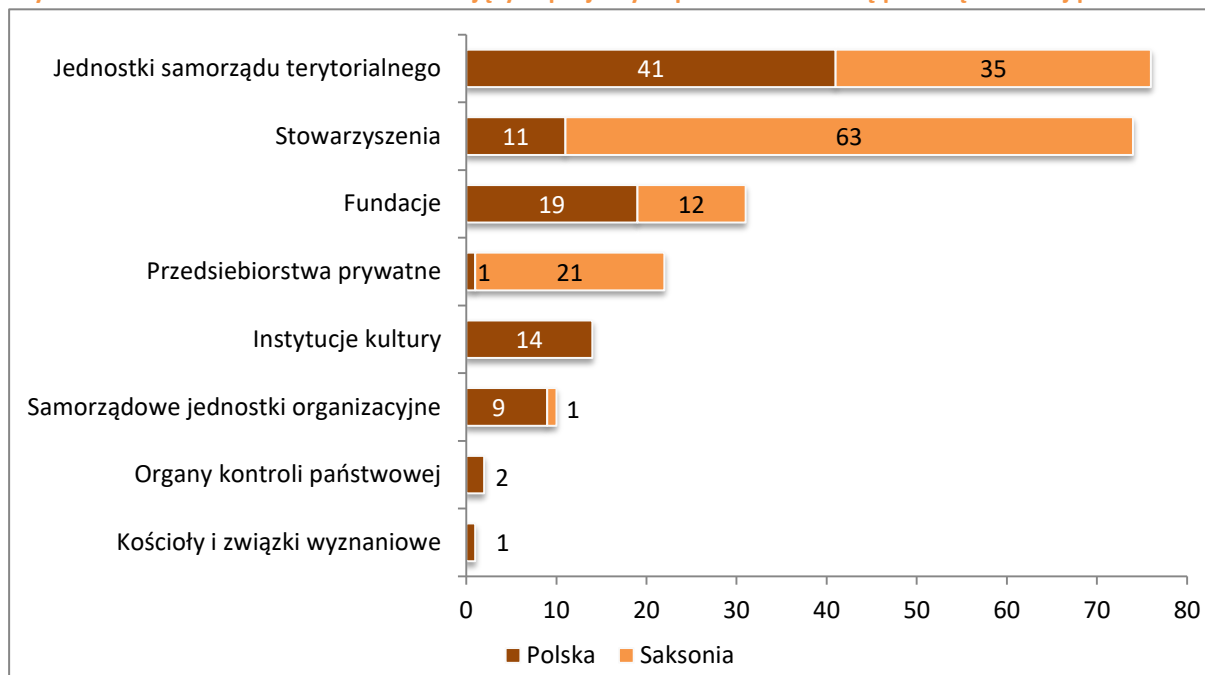
Analizie poddano również formę prawną podmiotów realizujących projekty w ramach FMP. Najbardziej aktywne pod tym względem były jednostki samorządu terytorialnego, zarówno po polskiej, jak również po niemieckiej stronie obszaru wsparcia⁹. Ogółem realizowały one aż 33% wszystkich dofinansowanych przedsięwzięć. Drugie pod względem aktywności były stowarzyszenia, które realizowały 32% wszystkich wspartych przedsięwzięć. Należy przy tym zauważyć dysproporcję pomiędzy polską a niemiecką stroną pogranicza – stowarzyszenia po niemieckiej stronie były dużo bardziej aktywne niż stowarzyszenia po stronie polskiej. Po polskiej stronie pogranicza większą aktywnością wykazywały się jednak fundacje. Zaobserwowane różnice wynikać mogą z różnych uwarunkowań prawnych w obu krajach – w przypadku Niemiec należy rozróżnić stowarzyszenie od fundacji-stowarzyszenia. W związku z różnicami prawnymi dotyczącymi tych dwóch form, w przypadku strony niemieckiej należy zaobserwować dużą dysproporcję pomiędzy liczbą fundacji a liczbą stowarzyszeń¹⁰. Fundacje są podmiotami, które są trzecie w kolejności pod względem liczby zrealizowanych projektów (31 projektów, tj. 13,48% wszystkich dofinansowanych w ramach FMP przedsięwzięć).

Należy jednocześnie podkreślić rolę fundacji i stowarzyszeń – zarówno po stronie polskiej, jak również niemieckiej. Przeprowadzona analiza sieciowa dowiodła, że są to podmioty, które pełnią rolę „łącznikową” i aktywizującą lokalne społeczności. Tym samym ich rola jest istotna zarówno w zakresie nawiązywania partnerstw, jak również w zakresie wzmocnienia potencjału społeczności lokalnych.

⁹ Przeprowadzona analiza benchmarkingowa pokazała, że w ramach analizowanych programów transgranicznych jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe (fundacje i stowarzyszenia) stanowią, niezależnie od programu, dominującą grupę wnioskodawców. Związane jest to ze specyfiką ich działania oraz zakresem przedsięwzięć, które podejmują – nastawionym na wspieranie społeczności lokalnych.

¹⁰ Dysproporcje występują również po stronie polskiej, jednak są one mniejsze, niż w przypadku Niemiec. W Polsce wg stanu na początek 2018 r. były zarejestrowane ok. 22 tys. fundacji i 112 tys. stowarzyszeń (stosunek 1:5). W przypadku Niemiec w analogicznym okresie były zarejestrowane ok. 23 tys. fundacji i 600 tys. stowarzyszeń (stosunek 1:25). Zob. szerzej: www.stiftungen.org/de; www.ziviz.info/; publicystyka.ngo.pl (dostęp: 8.08.2019).

Wykres 10 Liczba wnioskodawców realizujących projekty w podziale na formę prawną oraz kraj pochodzenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Zamawiającego.

Należy również zaznaczyć, że po saksońskiej stronie pogranicza zaobserwowano aktywność przedsiębiorstw prywatnych, po stronie polskiej zaś ta aktywność jest niewielka. Przedsiębiorstwa prywatne realizujące projekty po stronie niemieckiej koncentrowały się w głównej mierze na działaniach związanych z edukacją – połowa spośród nich to niepubliczne szkoły z obszaru Saksonii. Niewielki odsetek tego typu podmiotów po stronie polskiej związany jest z mniejszą popularnością szkół prywatnych na rzecz szkół publicznych. Ponadto przedsiębiorstwa chętniej angażują się w projekty, w których możliwe jest tzw. działań „twardych” – np. infrastrukturalnych, badawczo-rozwojowych, FMP umożliwia zaś realizację przedsięwzięć koncentrujących się na innych aspektach, tj. zacieśnianie współpracy transgranicznej czy poznawanie sąsiada. Aktywność instytucji kultury oraz samorządowych jednostek organizacyjnych zaobserwowano przede wszystkim po polskiej stronie obszaru wsparcia – po niemieckiej stronie realizowany był tylko jeden projekt przez beneficjenta o takiej formie prawnej. Zaobserwowana różnica może wynikać z większej popularności szkół publicznych niż prywatnych na obszarze Polski – w imieniu szkół wnioskodawcami często są ich organy prowadzące, tj. jednostki samorządowe.

Niewielką aktywnością w realizacji projektów wykazały się pozostałe typy beneficjentów, tj. kościoły i związki wyznaniowe, placówki oświatowe, organy bezpieczeństwa i porządku publicznego (Policja). Należy przy tym wskazać, że placówki oświatowe oraz kościoły i związki wyznaniowe częściej występowały w roli partnera projektu niż w charakterze wnioskodawcy. Związane jest to ze specyfiką działania tych podmiotów, organy kontroli państwowej częściej realizują one projekty regularne bądź korzystają one z innych źródeł finansowania, np. z regionalnych programów operacyjnych.

Zdaniem przedstawicieli biur Euroregionu nie ma zależności pomiędzy typem wnioskodawcy a ubieganiem się o wsparcie w ramach konkretnego obszaru tematycznego. Niezależnie od obszaru tematycznego, realizowane projekty dotyczą tzw. „działań miękkich” i *people-to-people*. Przedstawiciele biur Euroregionu odnieśli się jednak do przyczyn dużego poziomu aktywności w realizacji projektów wśród jednostek samorządu terytorialnego. Ich zdaniem wynika to z faktu,

że jednostki samorządu terytorialnego dysponują środkami finansowymi na zapewnienie wkładu własnego na realizację projektu. Jednostki te chętnie realizują też projekty dotyczące edukacji – jest to związane z zakresem ich kompetencji, o czym wspomniano już we wcześniejszej części dokumentu. Z doświadczenia Wykonawcy wynika ponadto, że jednostki edukacyjne co do zasady nie posiadają dużych rezerw środków finansowych na realizację działań, co może tłumaczyć większe zainteresowanie realizacją przez nich działań w ramach FMP, a nie w ramach projektów regularnych. Na podstawie uzyskanych wyników badań trudno określić jednoznacznie, czy zaliczki oraz szybkie refundacje miały wpływ na korzystanie przez jednostki samorządu terytorialnego oraz ich jednostki organizacyjne ze wsparcia w ramach FMP. Skala korzystania z tych rozwiązań jest ponadto niska, co utrudnia dokonanie jednoznacznej oceny. Niewątpliwie, z uwagi na swój charakter, rozwiązania te ułatwiają realizację projektów podmiotom o ograniczonych zasobach finansowych. Przy odpowiednim promowaniu mogą przyczynić się do wzrostu liczby podmiotów korzystających z Programu. Placówki edukacyjne, przede wszystkim po stronie polskiej, są podmiotami publicznymi – tym samym mają ograniczone możliwości zatrudnienia dodatkowych osób odpowiedzialnych za realizację i rozliczenie projektów. Ułatwienia w tym zakresie przewidziane dla beneficjentów FMP mogą stanowić wytłumaczenie dla większej popularności tego instrumentu niż projektów regularnych.

2.2.2. Zawierane partnerstwa i inicjatywy lokalne

Pytanie badawcze: Czy w wyniku realizacji FMP zwiększyła się liczba zawieranych partnerstw, w tym nowych partnerstw/ z udziałem nowych partnerów i wzrosła liczba inicjatyw lokalnych? Jakie czynniki wpływają na ich zawieranie, a co stanowi barierę we współpracy?

Analiza wniosków o dofinansowanie pokazała, że projekty podejmowane w ramach FMP realizowane są w partnerstwie 2-3 podmiotów. Zgodnie z *Przewodnikiem dla Funduszu Małych Projektów Interreg Polska-Saksonia na lata 2014-2022* i rozporządzeniem EWT projekty muszą spełniać przesłanki wspólnego przygotowania, wspólnej realizacji oraz wspólnego personelu. We wnioskach projektowych wnioskodawcy szczegółowo ujęli sposób realizacji kryteriów partnerstwa.

Przedstawiciele biur Euroregionu biorący udział w wywiadach pogłębionych nie zauważyli, by w wyniku realizowanych mikroprojektów zwiększyła się istotnie liczba zawieranych partnerstw. Wyniki pozostałych przeprowadzonych badań pokazały zaś, że partnerstwa, w ramach których realizowano mikroprojekty, w większości przypadków funkcjonowały jeszcze przed pozyskaniem dofinansowania na realizację przedsięwzięcia: badani wnioskodawcy wskazywali, że partnerstwo, w ramach którego realizowany jest mikroprojekt nie jest doraźne. Większość partnerstw (178, tj. 64%) została określona jako długofalowe, w których uprzednio realizowano inne działania. Partnerzy zamierzają również kontynuować współpracę. Należy przy tym zauważyć, że na długofalowe, trwałe partnerstwa częściej wskazywali wnioskodawcy z polskiej strony pogranicza. Niemieccy beneficjenci częściej wskazywali, że nawiązane przez nich partnerstwo jest doraźne, zawiązane na potrzeby realizacji mikroprojektu. Ewaluacja nie pozwoliła na stwierdzenie, jaka jest przyczyna zaobserwowanych różnic. Niemniej w celu zwiększenia liczby trwałych partnerstw należy rozważyć wprowadzenie dodatkowych ułatwień dla partnerów, którzy są w stanie udokumentować trwałe partnerstwo (np. wprowadzenie w ramach przyszłej perspektywy kryterium przyznającego punkty premiujące za udokumentowane partnerstwo istniejące przynajmniej 1 rok przed złożeniem wniosku o dofinansowanie). Panel ekspertów potwierdził, że część spośród

partnerstw została nawiązana doraźnie na potrzeby projektu. Ekspertzy zasugerowali, że należy wprowadzić projekty wspólne, które będą charakteryzowały się budżetem dostosowanym do potrzeb obu partnerów, to zaś może stać się podstawą do budowania trwałej współpracy.

Tabela 8 Proszę wybrać odpowiedź, która charakteryzuje zawarte przez Państwa partnerstwa

Charakterystyka partnerstwa	Liczba partnerstw		
	Polska	Niemcy	Ogółem
Partnerstwo jest długofalowe, realizowaliśmy wspólnie inne działania i zamierzamy kontynuować współpracę	81	97	178
Współpraca z partnerem jest doraźna i została nawiązana na potrzeby realizacji projektu	21	77	98

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami (n=84).

Jak wskazuje analiza studiów przypadku, o wsparcie z budżetu FMP często ubiegają się podmioty, które nawiązały współpracę transgraniczną z partnerami dużo wcześniej, przed przygotowaniem wniosku o dofinansowanie, a realizowany wspólnie mikroprojekt transgraniczny jest jednym z kolejnych wspólnych przedsięwzięć. Jednocześnie podmioty te deklarują, że planują już realizację kolejnych wspólnych projektów. Charakterystyczne jest to, że współpracujący partnerzy deklarowali chęć rozszerzenia współpracy o nowe obszary, ale nie byli w stanie podać konkretnych przykładów nowych projektów, które mogliby wspólnie realizować. Chęć współpracy pozwala wyciągnąć wniosek, że partnerzy dobrze postrzegają nawiązane partnerstwo – deklaracja dalszych działań z obecnym partnerem jest tego potwierdzeniem.

Wyniki te potwierdza analiza sieciowa. Analiza ta pozwala na stwierdzenie, że około 25% partnerstw, w ramach których realizowane są projekty, to partnerstwa nowe, tzn. takie, które zostały nawiązane w tej perspektywie finansowej. Pozostałe partnerstwa funkcjonowały już wcześniej, przed realizacją projektu w ramach FMP. Uzyskane w ramach analizy sieciowej odpowiedzi wskazują, że zdecydowana większość podmiotów rozwija współpracę transgraniczną z tym samym partnerem, co przed 2014 r. Informacja ta dowodzi zarazem, że budowane w projektach partnerstwa są stabilne i trwałe. Tym samym partnerstwa w FMP pozwalają na osiągnięcie kluczowego celu FMP, jakim jest rozwój współpracy transgranicznej w ramach tzw. projektów *people-to-people* we wszystkich obszarach życia społecznego. Najwięcej partnerstw realizowanych jest w sferze kultury, edukacji i wiedzy oraz współpracy transgranicznej. Najczęściej partnerstwa w mikroprojektach opierają się na jednostkach samorządu terytorialnego i ich jednostkach podległych oraz organizacjach pozarządowych.

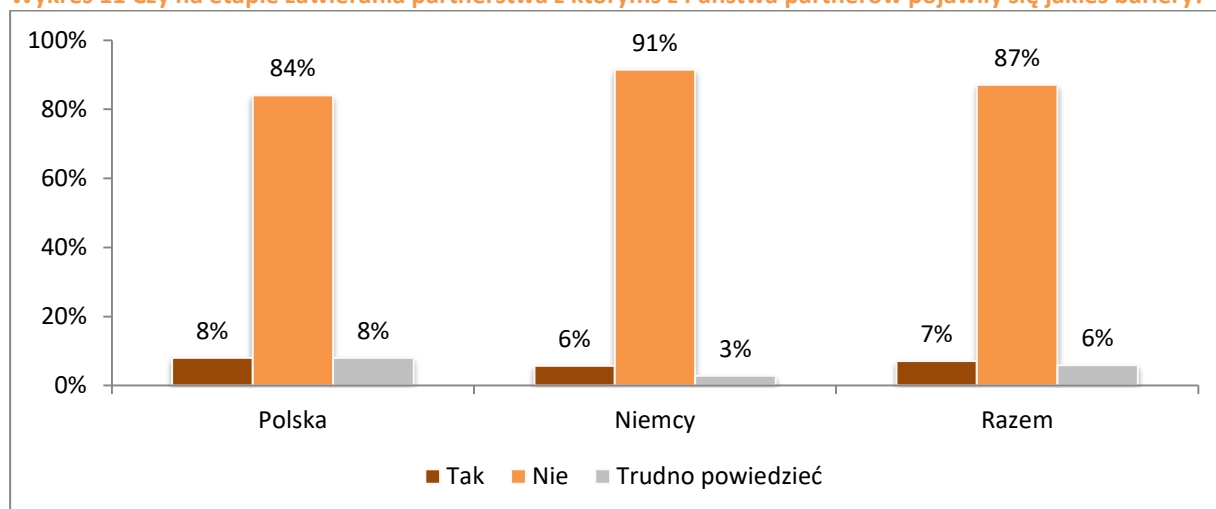
Odnosząc się do barier mogących teoretycznie zaistnieć na etapie zawierania partnerstw w celu realizacji projektów transgranicznych, można wskazać m.in.:

- Trudność w znalezieniu partnera po drugiej stronie granicy;
- Brak znajomości języka sąsiada;
- Zróżnicowane potrzeby partnerów w zakresie realizacji projektów;
- Trudności prawne i administracyjne stojące na drodze realizacji projektu;
- Brak potencjału finansowego, organizacyjnego oraz kadrowego partnera do realizacji projektu;
- Wzajemna niechęć, stereotypy i uprzedzenia;
- Niski poziom rozwoju kapitału społecznego, brak liderów lokalnych.

W dalszej części raportu Wykonawca dokonał analizy tego, które z potencjalnych trudności wystąpiły i mogą mieć wpływ na zawierane partnerstwo oraz w jakim stopniu.

Badania pokazały, że do przedstawicieli biur Euroregionu napływają informacje o trudnościach w nawiązaniu partnerstw, jednak są to sytuacje jednostkowe. Każdorazowo spotykają się z reakcją pracowników Euroregionu: gdy jakiś podmiot ma trudności w znalezieniu partnera do wspólnej realizacji projektów, zgłasza ten problem do pracowników biur Euroregionu – wówczas sugerują oni, z którym partnerem można realizować projekt o podobnej tematyce. Nie odnotowano, by do przedstawicieli biur Euroregionu docierały informacje na temat pozostałych czynników, które mogą wpłynąć negatywnie na możliwość nawiązania partnerstwa. Analiza danych ukazała również, że ułatwieniem w poszukiwaniu partnerów może być prowadzone na stronie internetowej Programu Forum Poszukiwania Partnerów. To, że występujące na etapie zawierania partnerstwa bariery mają charakter jednostkowy, potwierdzają również wyniki przeprowadzonych badań. Większość wnioskodawców (87%) nie napotkała na bariery w tym zakresie, jedynie nieco ponad 7% badanych wskazało, że bariery bądź problemy wystąpiły.

Wykres 11 Czy na etapie zawierania partnerstwa z którymś z Państwa partnerów pojawiły się jakieś bariery?

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

Badanie dowiodło, że występowanie barier jest niezależne od tego, czy partnerstwo jest trwałe, czy doraźne. Różne są jednak nasilenie i rodzaje występujących we współpracy barier. Na istnienie barier wskazano w 11 przypadkach. Najistotniejsze bariery i trudności wpływające na współpracę dotyczą kwestii administracyjno-prawnych i trudności organizacyjnych. Czynniki te za barierę uznało 66% badanych wnioskodawców, przy czym po 33% badanych wskazało, że nasilenie tych barier jest bardzo duże (ocena 5, w skali 1-5, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 5 – najwyższą). Nie odniesiono się natomiast do kwestii tego, jakie to bariery i trudności. Niewystarczające zaangażowanie ze strony partnera był problemem dla 50% wnioskodawców, którzy potwierdzili występowanie bariery. Należy też zwrócić uwagę na kwestie językowe. Aspekt ten za problematyczny uznało 2/3 badanych, przy czym połowa spośród nich wskazała na niewielkie nasilenie bariery (suma ocen 2 i 3). Bariera finansowa miała małe nasilenie (33% wskazań, ocena 2).

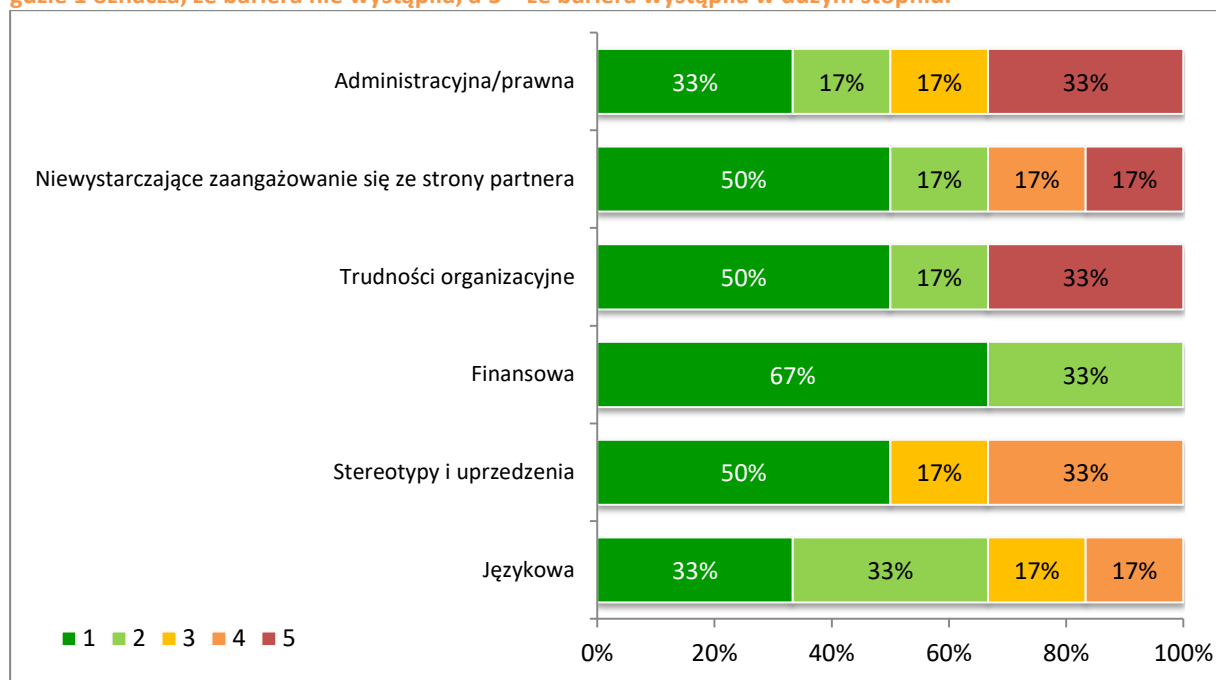
Przeprowadzona analiza benchmarkingowa dowiodła, że w ramach Programu Polska-Saksonia nie występują bariery charakterystyczne dla innych poddanych badaniu Programów, tj.:

- Rozbudowany, skomplikowany system rozliczania projektów;
- Nieprzyjazny dla użytkowników generator wniosków;
- Restrykcyjne wymogi w zakresie trwałości projektu;

- Braki kadrowe utrudniające realizację przedsięwzięcia.

Prócz tego należy wskazać na otwarty, ciągły nabór wniosków, dzięki któremu potencjalni wnioskodawcy nie muszą oczekiwać na nabory – mogą w miarę potrzeb, w dowolnym czasie, wypracowywać w konsultacji z przedstawicielami biur Euroregionu wnioski o dofinansowanie. Przyjęta formuła naboru wniosków rodzi jednak pewne obawy o przestrzeganie zasady konkurencyjności. Wybór dokonywany jest w oparciu o cyklicznie odbywające się posiedzenia KS FMP w terminach znanych wnioskodawcom (określone są terminy posiedzeń KS FMP wraz ze wskazaniem terminu zakończenia fazy konsultacji i kwalifikowania kosztów oraz terminu oficjalnej rejestracji wniosku projektowego w sekretariacie FMP po zakończonej konsultacji). By utrzymać tę formułę, zaleca się jednak ograniczenie ingerencji pracowników biur Euroregionu w kształt wniosku o dofinansowanie mikroprojektu.

Wykres 12 Które bariery pojawiły się na etapie nawiązywania partnerstwa? Proszę ocenić w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza, że bariera nie wystąpiła, a 5 – że bariera wystąpiła w dużym stopniu.

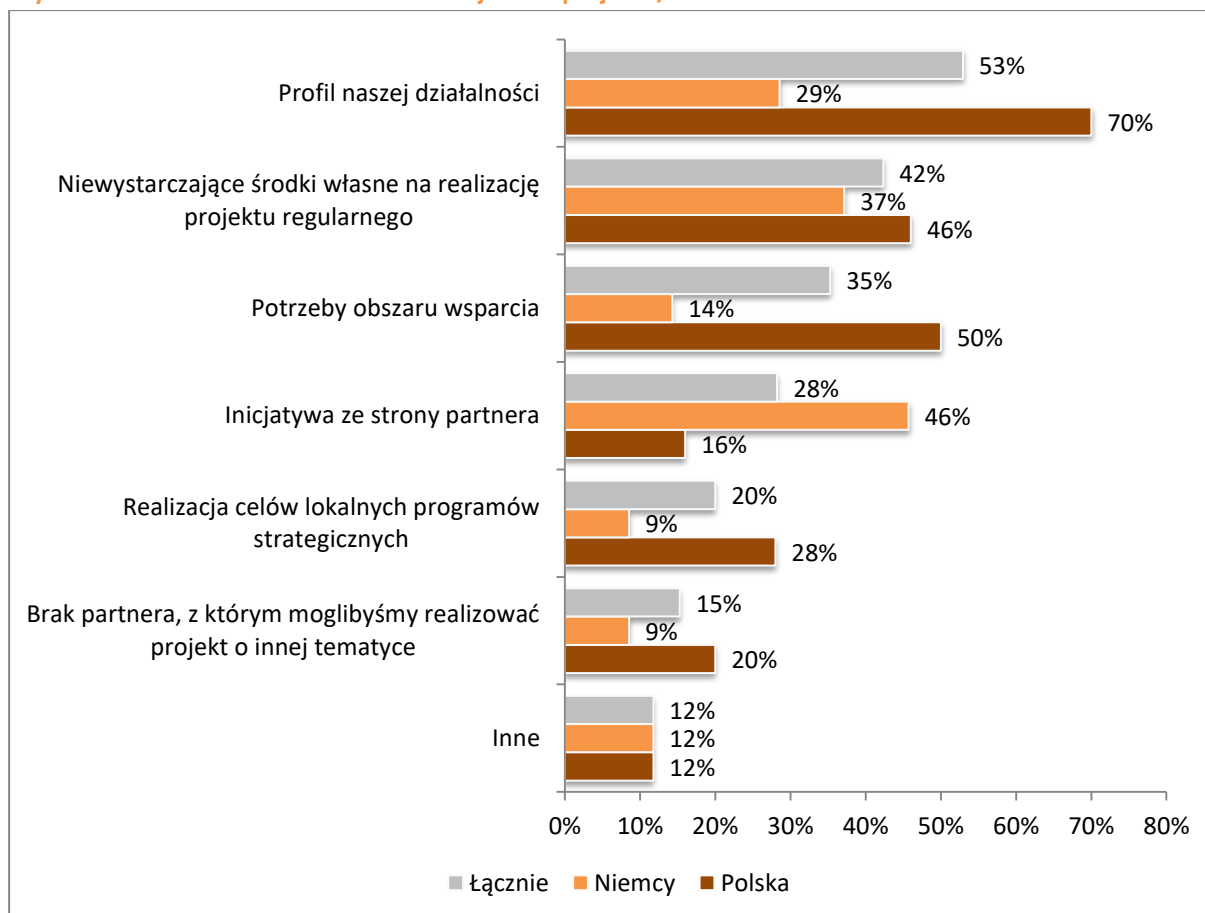

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=11.

Analizie poddano również czynniki mające wpływ na decyzję podmiotów o podjęciu realizacji projektu. Badania pokazały, że głównym czynnikiem był profil działalności, który obejmował działania możliwe do realizacji w ramach mikroprojektów (53%). 42% badanych wnioskodawców wskazało, że powodem realizacji mikroprojektu były niewystarczające środki własne na realizację przedsięwzięcia. Działania nie były zatem dostosowywane do specyfiki Programu po to, by uzyskać dofinansowanie – ich realizacja była zaplanowana niezależnie od Programu. Oznacza to, że obszary działań, w których możliwa była realizacja projektów, są dostosowane do potrzeb beneficjentów. Dla 35% badanych powodem realizacji mikroprojektu były potrzeby obszaru wsparcia. Na kwestię tę, pomimo iż powinna stanowić nadrzędny element skłaniający do realizacji działań, wskazała relatywnie niewielka liczba respondentów. Wskazane powyżej czynniki skłaniające do realizacji projektu częściej deklarowali wnioskodawcy polscy. Dalsze odpowiedzi były wybierane przez mniejszy odsetek respondentów. Niewielki był również odsetek wskazań dotyczących realizacji

poprzez mikroprojekty celów lokalnych programów strategicznych. Wśród odpowiedzi „inne” wskazywano na długotrwałą współpracę, która skłaniała podmioty do wspólnej realizacji przedsięwzięć oraz posiadanie w związku z tym sprawdzonego partnera, z którym można realizować projekty.

Wykres 13 Co skłoniło Państwa do realizacji mikroprojektu/ów?

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

Zdaniem ekspertów uczestniczących w panelu ekspertów dużo większe znaczenie dla nawiązywania współpracy niż więzi organizacyjne pomiędzy partnerami mają więzi personalne – tzn. podmioty, poszukując partnera do realizacji projektu, kierują się tym, by w organizacjach, z którymi zostaną nawiązane partnerstwa, znajdowały się znane im, godne zaufania osoby. Potwierdziła to również analiza sieciowa.

Wywiady pogłębione z partnerami mikroprojektów ukazały zaś, że głównym czynnikiem skłaniającym podmioty do realizacji projektów była możliwość uzyskania dofinansowania na realizowane działania, jednak nie był to jedyny czynnik – drugim w kolejności czynnikiem była możliwość przyczynienia się do rozwoju obszaru reprezentowanego przez dany podmiot.

Wnioskodawcy zostali również zapytani o to, co skłoniło ich do realizacji współpracy właśnie z tymi podmiotami, z którymi współpracują. Znaczna większość wskazań dotyczyła podobnego profilu działalności (71%). Badani wnioskodawcy wskazywali ponadto na geograficzną bliskość partnera, czego naturalną konsekwencją była współpraca (52%) oraz potrzeby obszaru wsparcia (47%). 40% wnioskodawców wskazało na pozytywne doświadczenia ze wspólnej realizacji wcześniejszych

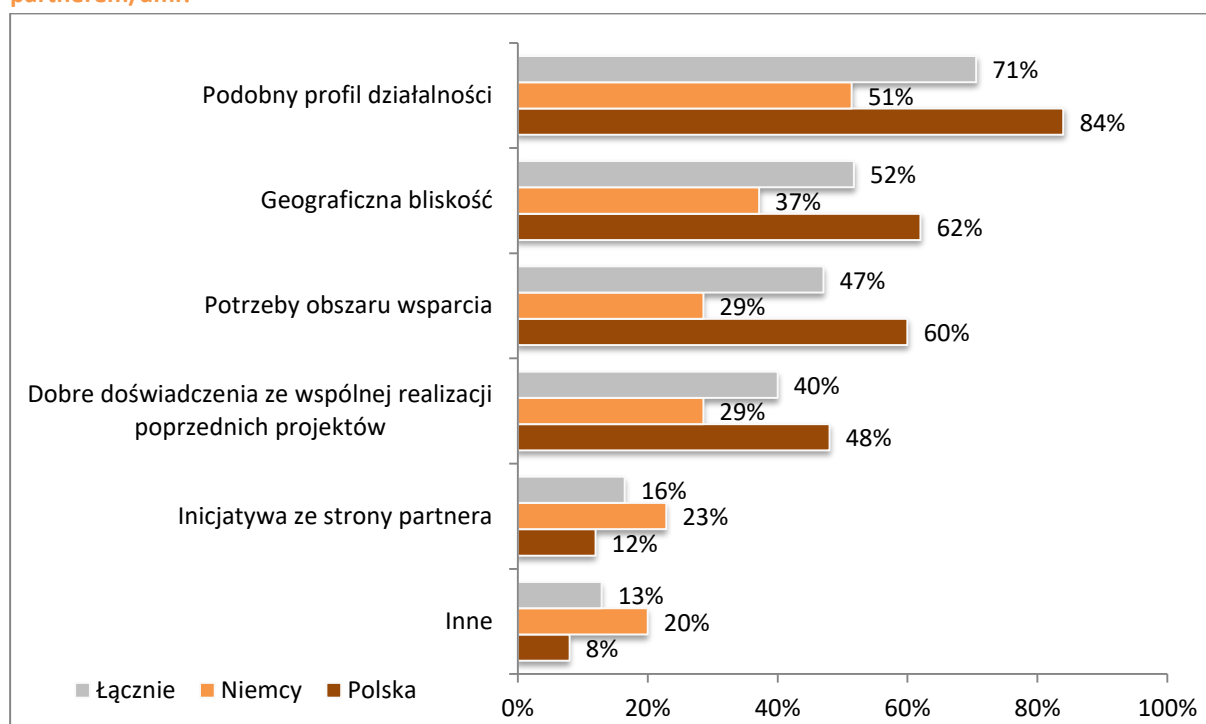
przedsięwzięć. Czynnikiem ten wiąże się z inną podaną przyczyną – respondenci wskazywali na już nawiązaną współpracę (kategoria „inne”, 13%). 16% wnioskodawców wskazało, że podjęło decyzję, ponieważ to partner wystąpił z inicjatywą realizacji wspólnego przedsięwzięcia. Należy zauważyć, że wnioskodawcy niemieccy wskazywali jako powód realizacji projektu, w tym na powód realizacji projektu z konkretnym partnerem, inicjatywę ze strony partnera dużo częściej niż wnioskodawcy polscy.

Obserwowalna jest duża różnica w odpowiedziach respondentów pomiędzy tym, dlaczego zdecydowali się na realizację mikroprojektu ogółem oraz dlaczego zdecydowali się na realizację projektu z konkretnym partnerem. Różnica w odpowiedziach może wskazywać, że o ile o realizacji mikroprojektu samego w sobie zdecydowały częściowo czynniki losowe, niezależne od wnioskodawców (np. brak wystarczających funduszy na realizację projektu z własnych środków), o tyle wybór partnera był przeprowadzony na podstawie wcześniejszych doświadczeń ze współpracy oraz przy uwzględnieniu szans i potencjałów, jakie mogą wynikać ze wzajemnej współpracy zarówno dla wnioskodawców i partnerów, jak również dla społeczności lokalnych.

Dane te należy zestawić z informacjami uzyskanymi z benchmarkingu. Przeprowadzona analiza dowiodła, że większość czynników determinujących współpracę jest charakterystyczna dla przedsięwzięć transgranicznych realizowanych również w ramach innych Programów. Należy przy tym wskazać, że istotnym czynnikiem motywującym do realizacji wspólnych przedsięwzięć jest profesjonalny zespół przygotowany do realizacji i rozliczenia projektu.

Ze względu na zaobserwowane różnice w odpowiedziach beneficjentów, w przyszłości należy rozważyć zmianę kryteriów naboru mikroprojektów. Premiować należy partnerstwa, które nie zostały nawiązane doraźnie, a których partnerzy są w stanie udokumentować istniejące w przeszłości partnerstwo (również pozaprogramowe).

Wykres 14 Co zadecydowało o tym, że podjęli Państwo decyzję o realizacji mikroprojektu/ów właśnie z tym/i partnerem/ami?

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

Analiza studiów przypadku dowiodła, że większość partnerstw rozwijała się jeszcze przed złożeniem wniosku. W przypadku **Fundacji Ochrony Krajobrazu** oraz **Tourismusverein Bautzen** do nawiązania współpracy doszło w wyniku udziału obu podmiotów w zorganizowanym w Zgorzelcu wydarzeniu rocznym Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020 w 2016 roku; z kolei **Fundacja Natura Polska** dokonała wyboru partnera projektu – **Stowarzyszenie GÜSA e.V.** adekwatnie do celów planowanego do realizacji projektu. Analiza zgromadzonego materiału pozwala wnioskować, że czynnikiem sprzyjającym zawieraniu partnerstw jest zbieżność indywidualnych celów i potrzeb dotyczących działalności partnerów. Istotne są także odpowiednie zasoby finansowe do realizacji projektu i kadry, które potrafią projekt przygotować oraz wdrożyć. Za bariery utrudniające współpracę można uznać niewystarczającą znajomość języka sąsiada i ograniczone zainteresowanie współpracą ze względu na wysokość budżetu oraz brak możliwości realizacji nawet małych zadań inwestycyjnych.

Reasumując, geograficzna bliskość oraz zbliżony profil działalności w połączeniu z potrzebami obszaru (a zatem pośrednio także z potrzebami podmiotów funkcjonujących na danym terenie) i możliwością otrzymania dofinansowania na zaspokojenie tych potrzeb to czynniki w głównej mierze skłaniające do podjęcia decyzji o realizacji projektu i współpracy z partnerem z drugiej strony pogranicza. Wnioskodawcy z niemieckiej strony pogranicza dużo częściej podejmują decyzje o realizacji projektu reaktywnie, w odpowiedzi na inicjatywę partnera. Wartość środków finansowych zatwierdzonych w ramach FMP po stronie niemieckiej nie odbiega jednak znacząco od wartości wniosków po stronie polskiej. Po stronie polskiej wartość zatwierdzonych do 12 posiedzenia KS FMP włącznie środków wyniosła 1 427 597,75 EUR, zaś po stronie niemieckiej 1 938 805,49 EUR. Uśredniona wartość jednego projektu realizowanego po stronie polskiej to 14 275,98 EUR, zaś po stronie niemieckiej: 14 913,89 EUR. Średnie wartości 1 projektu są zbliżone, jednak po stronie niemieckiej realizowano o około 25% projektów więcej.

2.2.3. Wpływ projektów na niwelowanie barier

Pytanie badawcze: Czy (i jeśli tak, to w jaki sposób) realizowane mikroprojekty pozwoliły na przezwyciężenie głównych barier we współpracy pomiędzy społecznościami polską i niemiecką?

W opinii partnerów mikroprojektów, którzy uczestniczyli w wywiadach pogłębionych największą barierą we współpracy jest zróżnicowana mentalność mieszkańców po obu stronach granicy. Niemniej realizacja wspólnych przedsięwzięć, niezależnie od tematyki, sprzyja wzajemnemu poznaniu się i zrozumieniu, a zatem przyczynia się do przełamania barier występujących we współpracy. Partnerzy projektów stwierdzili, że główne bariery, jakie udało się przezwyciężyć w wyniku realizacji projektu, dotyczą uprzedzeń i stereotypów, które występowały po obu stronach granicy. Dodatkowo udało się również przezwyciężyć barierę historyczną oraz wzajemne animozje występujące po obu stronach, czego przykładem jest wskazany już we wcześniejszej części raportu projekt pn. **Polsko-niemiecki tydzień seniora**. Wskazywano również, że o ile w odniesieniu do polskiej strony pogranicza nie przełamano obaw przed porozumiewaniem się w języku obcym, to udało się przezwyciężyć niepewność i wstyd w nawiązywaniu kontaktów spowodowane przekonaniem o niższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego polskiej części obszaru wsparcia i poczuciem niższości we wzajemnych kontaktach. Różnice w odniesieniu do partnerów nadal występują

(co przejawia się m.in. w tym, że niemiecka strona zgłasza nieco mniejsze potrzeby niż strona polska w zakresie konieczności dofinansowania), nie rzutują one jednak na kontakty międzyludzkie.

Także zdaniem pracowników biur Euroregionu realizowane projekty pozwoliły na częściowe przezwyciężenie głównych barier pomiędzy społecznościami Polski i Saksonii. Przezwyciężona została przede wszystkim bariera kulturowa – poprzez wspólne działania angażujące społeczności lokalne oraz zbliżające ludzi, na co zwracali uwagę również partnerzy mikroprojektów. W mniejszym stopniu udało się przezwyciężyć barierę językową. Osoby z dwóch stron granic porozumiewają się jednak z pozytywnym skutkiem – znając język sąsiada na podstawowym poziomie, są w stanie porozumieć się, wspomagając się np. narzędziami komunikacji elektronicznej bądź komunikacją niewerbalną. Do przedstawicieli Euroregionów nie wpływały informacje na temat tego, że w ramach realizowanych projektów występują bariery utrudniające realizację projektów. Z uwagi na fakt, że kwestie językowe w dalszym ciągu stanowią pewną barierę, w ramach projektów realizowanych w przyszłej perspektywie finansowej zaleca się, by obligatoryjnym elementem realizacji projektów finansowanych ze środków FMP było przeprowadzenie kilku godzin nauki języka sąsiada – stanowiłoby to podstawę do dalszej nauki – bądź w formie samokształcenia, bądź w ramach dodatkowych zajęć (np. dla młodzieży, którą takie lekcje zainspirują do udziału w dodatkowych zajęciach językowych organizowanych, przykładowo, w szkole).

O tym, że realizowane projekty przyczyniły się do pokonywania barier występujących pomiędzy społecznościami świadczą także wyniki przeprowadzonych studiów przypadku. Realizowane działania poprzez aktywizację różnych grup docelowych (np. dzieci, seniorów) wpływają na kształtowanie tożsamości lokalnej oraz relacji z sąsiadem z drugiej strony granicy. Powodują, że przełamywane są wzajemne uprzedzenia, co sprzyja kontynuowaniu relacji z sąsiadami zza granicy – również po zakończeniu projektu. Analiza sieciowa dowiodła ponadto, że sieć relacji współpracy w projektach i poza projektami jest znacznie gęstsza niż obrazująca wyłącznie współpracę w mikroprojektach. Oznacza to, że w wyniku wdrażania FMP rozwijają się szersze relacje społeczne. Są one przydatne zarówno w inicjowaniu nowych projektów, jak też w budowaniu relacji znajomości i zaufania wśród partnerów projektu.

Analiza ekspercka potwierdziła, że jeśli chodzi o przezwyciężanie barier i stereotypowego podejścia do sąsiadów z drugiej części pogranicza można wykazać dwa poniższe efekty:

- Po pierwsze, zdecydowanie zanikają bariery we współpracy pomiędzy partnerami realizującymi wspólnie mikroprojekty (wzmocnienie instytucjonalne obu organizacji dzięki wspólnym działaniom, nawiązanie bezpośrednich relacji, poprawa komunikacji itp.).
- Po drugie, kurczą się bariery w relacjach pomiędzy grupami docelowymi mikroprojektów, które mają okazję spotkać się w związku ze współpracą transgraniczną.

W przypadku zaangażowania grup docelowych projektu ważny jest ciekawy pomysł na integrację konkretnej grupy docelowej, której można zaoferować na tyle atrakcyjne i ciekawe formy współpracy, iż przeważają one nad uprzedzeniami wynikającymi np. z zaszłości historycznych, a jednocześnie ułatwiają komunikację, (mimo że w projektach zapewnione było tłumaczenie, ważna była także osobista chęć nawiązania kontaktów pomiędzy polskimi i niemieckimi uczestnikami). Niektóre projekty (np. realizowane przez **DPFA-Regenbogen-Grundschule Görlitz** i **DPFA Europrymus sp. z o.o. Szkołę Podstawową Tęcza**, czy też **Kulturinsel Einsiedel** i **Stowarzyszenie Promocji Kultury Ziemi Pieńskiej**) używają innowacyjnych form budowania relacji (tj. edukacja językowa, edukacja artystyczna), aby przełamywać wzajemne bariery w kontaktach, co skutkuje dobrymi rezultatami.

Podsumowanie

Do najpopularniejszych obszarów tematycznych, w jakich są realizowane mikroprojekty, należą *kultura, edukacja i wiedza oraz wspieranie współpracy transgranicznej*. W ich ramach przede wszystkim organizowane są działania skierowane do uczniów oraz mające na celu zaangażowanie szerokiego grona mieszkańców – np. poprzez organizację festynów, koncertów, pikników oraz innych wydarzeń plenerowych, otwartych dla szerokiego grona zainteresowanych osób. Z tego względu w ramach przyszłej perspektywy finansowej należy uwzględnić w ramach oceny wniosków, czy wydarzenia plenerowe (otwarte dla szerokiego grona publiczności) organizowane w ramach projektów nie mają konkurencji w postaci innych wydarzeń, organizowanych komercyjnie. W przypadku, jeśli zaszłaby taka sytuacja, grono odbiorców wydarzeń komercyjnych (oferowanych odpłatnie) może być mniejsze niż spodziewane – to zaś może się przełożyć negatywnie na stan lokalnej przedsiębiorczości (z uwagi na to, że mniejsze grono odbiorców wydarzeń komercyjnych spowoduje mniejsze zyski dla lokalnych przedsiębiorców oferujących podczas takich wydarzeń np. przekąski).

W ramach pozostałych obszarów tematycznych zanotowano znacznie mniejsze zainteresowanie. Również deklaracje chęci skorzystania z przyszłości ze środków FMP nie koncentrują się na tych obszarach tematycznych - dlatego też zaleca się promowanie pozostałych obszarów tematycznych. Należy również zwrócić uwagę, że przedsięwzięcia realizowane w ramach FMP są na tyle interdyscyplinarne, że można je przypisać do kilku obszarów tematycznych, np. projekt pn. **Festiwal Dni literatury nad Nysą**, realizowany przez **Görlitzer Kulturservicegesellschaft** został wskazany we wniosku o dofinansowanie jako przedsięwzięcie realizowane w ramach obszaru tematycznego *kultura, edukacja i wiedza*, jednak wpisuje się również w inne obszary tematyczne, tj. *wspieranie współpracy transgranicznej oraz gospodarka i turystyka*. Również wskazania obszarów tematycznych, w ramach których realizowane są projekty, uzyskane w wyniku przeprowadzonej analizy sieciowej ukazują, że beneficjenci FMP pojmują tematykę swojego projektu jako bardzo zróżnicowaną, interdyscyplinarną. Przypisanie projektu do konkretnej dziedziny jest zatem wymogiem formalnym, swoim zakresem projekt odpowiada bowiem często więcej niż jednej dziedzinie tematycznej. Dlatego też należy rozważyć w ramach przyszłej perspektywy finansowej we wniosku o dofinansowanie możliwości wskazania więcej niż jednego obszaru tematycznego (np. pola do wskazania głównego oraz pomocniczego obszaru tematycznego).

Biorąc pod uwagę formy prawne beneficjentów wskazać należy, że najbardziej aktywnymi podmiotami są jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe, co nie stanowi wyjątku na tle innych analizowanych programów transgranicznych.

Partnerstwa, w ramach których realizowane są mikroprojekty, mają co do zasady ugruntowaną pozycję i funkcjonowały jeszcze przed realizacją projektu. Świadczy to o tym, że idea współpracy transgranicznej jest zakorzeniona w świadomości decydentów z obszaru pogranicza. Jednocześnie nawiązywane są nowe partnerstwa, stanowią one około 20% wszystkich partnerstw w ramach FMP. Najistotniejsze bariery w realizacji projektów dotyczą kwestii organizacyjnych oraz prawno-administracyjnych. W mniejszym stopniu barierę stanowią kwestie różnic językowych, uprzedzeń oraz stereotypów czy aspekty finansowe – konieczna jest więc intensyfikacja działań zmierzających do wykreowania liderów, którzy, posiadając odpowiednią wiedzę i umiejętności, będą mogli wdrażać mikroprojekty w swoich organizacjach.

2.3. Oddziaływanie

2.3.1. Wzmocnienie kapitału społecznego

Pytanie badawcze: W jakim stopniu mikroprojekty sprzyjają wzmocnieniu lokalnych społeczności i pobudzają współpracę polsko-saksońską? Czy i w jakim stopniu mikroprojekty przyczyniają się do wzmocnienia kapitału społecznego przy granicy?

Tematyka podejmowanych w ramach FMP przedsięwzięć pokazuje, że sprzyjają one wzmocnieniu społeczności lokalnych oraz przyczyniają się do wzmocnienia lokalnych społeczności i – poprzez nawiązane partnerstwa – do pobudzenia oddolnej współpracy polsko-saksońskiej. Realizowane projekty przewidują szerokie włączenie mieszkańców w uczestnictwo w podejmowanych przedsięwzięciach. Dzięki temu z dofinansowanych inicjatyw może skorzystać bardzo duże grono osób. Wzmocnieniu kapitału społecznego sprzyja charakter realizowanych w ramach FMP przedsięwzięć, obejmujący m.in.:

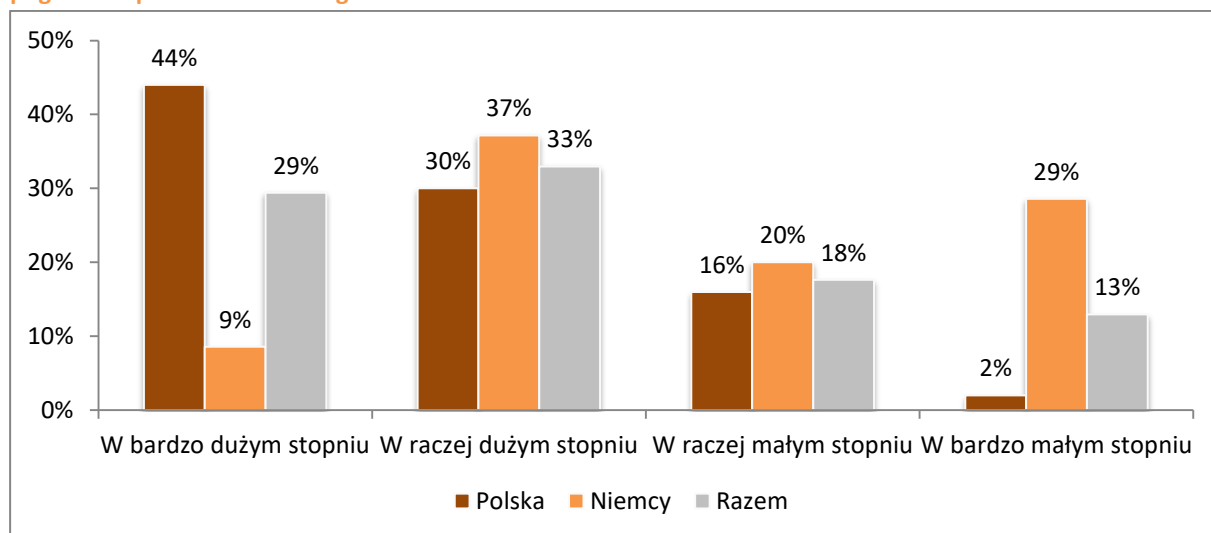
- organizację wydarzeń plenerowych, otwartych dla szerszego grona odbiorców;
- umożliwienie mieszkańcom wzajemnych spotkań w ramach zajęć tematycznych (np. wędkarskich, tanecznych, fotograficznych), dzięki czemu mogą oni poszerzyć swoje zainteresowania;
- organizację działań mających na celu promowanie wspólnego dziedzictwa kulturowego, co sprzyja identyfikacji mieszkańców jako członków lokalnej społeczności;
- integrację grup zagrożonych wykluczeniem społecznym (np. osób z niepełnosprawnością, seniorów z pozostałą częścią społeczeństwa) – dzięki temu nie tylko dochodzi do integracji, ale również do niwelowania barier i uprzedzeń.

Dokonany benchmarking wskazał, że mikroprojekty wpływają na wzmocnienie lokalnych społeczności (we wszystkich porównywanych Programach) w stopniu co najmniej dużym, przede wszystkim w tych miejscach i grupach docelowych, gdzie społeczność lokalna ma szansę zetknąć się z nimi osobiście, uczestniczyć w przedsięwzięciach transgranicznych (np. imprezy integracyjne, koncerty, wystawy, warsztaty itp.). Im więcej mikroprojektów transgranicznych realizowanych jest na danym obszarze, w tym większym stopniu wpływają one na funkcjonowanie społeczności lokalnej, która dzięki temu ma możliwość integracji z sąsiadami z zagranicy, ale także uczestniczy w budowaniu nowych relacji, które wzmocniają więzi transgraniczne.

Przeprowadzone badania pozwalają na potwierdzenie dokonanej analizy: 62% wnioskodawców wskazało, że realizowany przez nich projekt zakładał bądź zakłada włączenie mieszkańców pogranicza do realizacji projektu w dużym stopniu (suma odpowiedzi „w bardzo dużym stopniu” i „w raczej dużym stopniu”). Wnioskodawcy, którzy wskazali, że realizowany przez nich projekt zakładał/zakłada włączenie w realizację mieszkańców w dużym bądź bardzo dużym stopniu podejmowali przedsięwzięcia przede wszystkim w ramach obszarów tematycznych: *wspieranie współpracy transgranicznej, kultura, edukacja i wiedza, turystyka oraz zdrowie*; duże zaangażowanie mieszkańców w ramach tych dziedzin tematycznych związane jest ze specyfiką podejmowanych w ich ramach projektów. Realizację projektów włączających społeczność lokalną w realizację części deklarowali wnioskodawcy po stronie polskiej niż po stronie niemieckiej (74% wobec 46% po stronie niemieckiej – suma odpowiedzi „w bardzo dużym stopniu” i „w raczej dużym stopniu”). Niemieccy wnioskodawcy częściej deklarowali, że ich projekt nie miał charakteru włączającego lokalnych

społeczności. Pomimo przedstawionych powyżej wyników badań, wartości deklarowane do osiągnięcia w ramach wniosków projektowych oraz stan realizacji wskaźników po obydwu stronach pogranicza wskazują, że to po stronie niemieckiej wyższe jest zaangażowanie społeczności lokalnych w projekty.

Wykres 15 W jakim stopniu Państwa projekt/projekty zakładały włączenie w realizację mieszkańców pogranicza polsko-saksońskiego?

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

Tabela 9 Wartość wskaźnika dot. liczby osób uczestniczących we wspólnych działaniach realizowanych w ramach projektu

	Wartość zadeklarowana we wnioskach o dofinansowanie	Wartość osiągnięta [12.06.2019 r.]	Wartość docelowa [2023 r.]	Wartość osiągnięta [12.06.2019 r.] - % wartości docelowej
Polska	17 603	5 932	4 061	146%
Saksonia	27 237	13 772	3 083	447%
Razem	44 840	19 704	7 144	276%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wniosków o dofinansowanie oraz danych udostępnionych przez Zamawiającego.

Również zdaniem pracowników biur Euroregionu dzięki realizacji projektów doszło do wzmocnienia społeczności lokalnych. Przejawia się to m.in. w zainteresowaniu realizacją kolejnych projektów i chęcią uczestnictwa w kolejnych inicjatywach transgranicznych. Zdaniem przedstawicieli biur Euroregionu FMP wpłynął na poprawę jakości kapitału ludzkiego w regionie, co przejawia się przede wszystkim w skali kontaktów z drugą stroną. Społeczność jest również pobudzona do kreatywnego myślenia, ma pomysły dotyczące tego, jakie wspólne przedsięwzięcia można realizować w przyszłości. Instrument, jakim jest FMP, rzeczywiście w dużym stopniu wpłynął na wzmocnienie kapitału społecznego, czego potwierdzeniem są wyniki przeprowadzonych studiów przypadku. W ramach badania z mieszkańcami pogranicza potwierdzono, że w wyniku udziału w projektach chcieliby oni uczestniczyć w podobnych przedsięwzięciach, przełamali swoje obawy przed kontaktem z osobami z drugiej strony granicy, projekt zachęcił ich do wizyty u sąsiada oraz uświadomił badanym znaczenie współpracy transgranicznej. Również zdaniem uczestników panelu ekspertów, FMP przyczynia się do wzmocnienia kapitału pogranicza. Obszar pogranicza nie jest bowiem atrakcyjny dla młodych ludzi – po ukończeniu szkoły przeprowadzają się oni do większych miejscowości – np. w celu podjęcia

studiów bądź pracy. Realizacja projektów oraz rozwój obszaru pogranicza mogą skłonić ich do pozostania w rodzinnych stronach i zapobiec wyludnianiu się obszaru. Tym bardziej skierowanie działań do dzieci i młodzieży należy ocenić pozytywnie, jako czynnik wzmacniający realizację celów Programu oraz rozszerzający efekty na inne obszary.

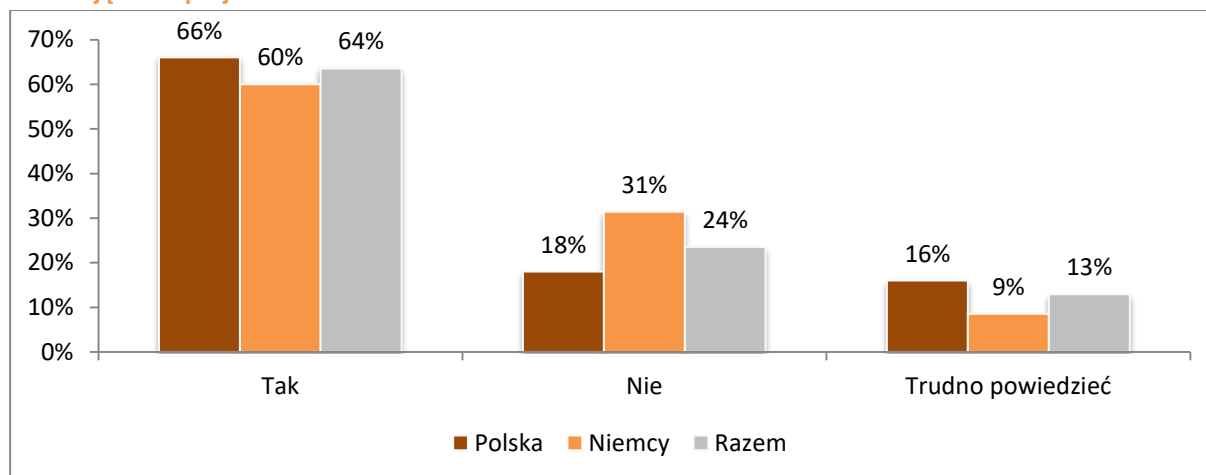
2.3.2. Komplementarność mikroprojektów

Czy mikroprojekty były komplementarne na różnych poziomach programowych lub pozaprogramowych i wywoływały efekt synergii?

Zdaniem przedstawicieli biur Euroregionu podejmowane projekty uzupełniały się wzajemnie. Wynikało to w ich opinii z faktu, że KS FMP podejmując decyzję o akceptacji poszczególnych mikroprojektów, zwraca uwagę na to, by przedsięwzięcia wzajemnie się uzupełniały. Nie jest to jednak zgodne ze stanem faktycznym, protokoły z posiedzeń Komitetu Sterującego nie wskazują bowiem, by decyzje o zatwierdzeniu projektów były warunkowane zapewnieniem wzajemnego uzupełniania się projektów. Również dyskusja, która wywiązała się na posiedzeniu KS FMP, w którym uczestniczył jeden z członków Zespołu Badawczego Ewaluatora nie wskazywała, by to właśnie takie pobudki kierowały Komitetem podczas zatwierdzania przedsięwzięć do realizacji. Przedstawiciele biur Euroregionu wskazywali ponadto, że na etapie konsultowania przez wnioskodawców wniosków o dofinansowanie sugerowali oni wprowadzenie określonych zmian bądź nawiązanie partnerstwa z określonymi podmiotami, co uzasadnione jest podniesieniem w ten sposób wartości merytorycznej planowanego przedsięwzięcia i zapewnieniem komplementarności działań.

Komplementarność, zdaniem pracowników biur Euroregionu, jest wyraźnie obserwowana w ramach działań pozaprojektowych. Przedstawiciele biur Euroregionu uczestniczący w wywiadach pogłębionych wskazywali, że część spośród przedsięwzięć realizowanych w ramach FMP stanowi uzupełnienie projektów podejmowanych poza programem (np. w ramach działań własnych samorządów). Również wnioskodawcy potwierdzili, że ich działania podejmowane w ramach projektów finansowanych z FMP są komplementarne z innymi przedsięwzięciami – twierdząco na to pytanie odpowiedziało 64% badanych wnioskodawców. 24% badanych wskazało, że działania tego typu nie były podejmowane.

Wykres 16 Czy w ramach zawartego partnerstwa transgranicznego realizowali Państwo jakieś działania poza realizacją mikroprojektów?

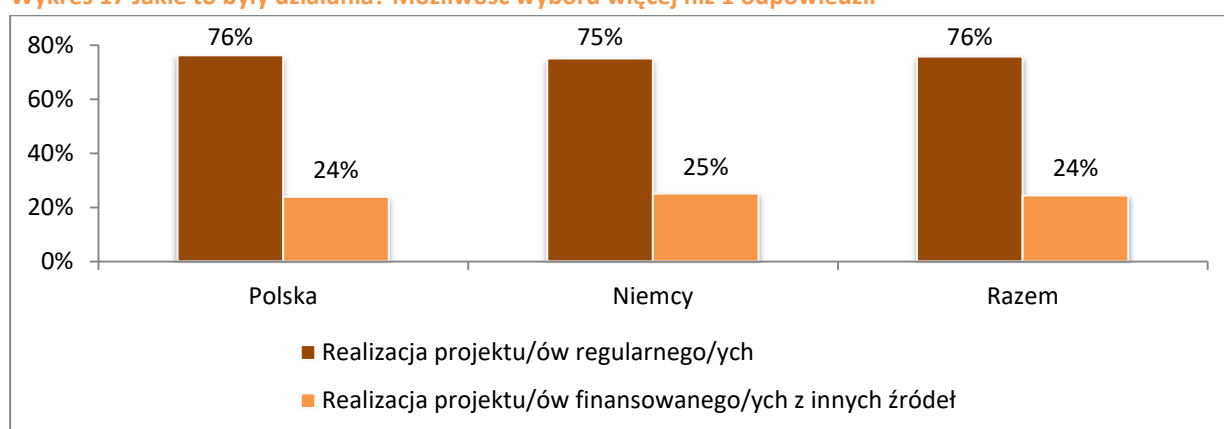

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

Wnioskodawcy, którzy odpowiedzieli przecząco na to pytanie wskazywali, że współpraca na innych polach niż realizacja projektu ulega osłabieniu przede wszystkim z uwagi na brak zewnętrznych źródeł finansowania. Przykładem komplementarnego działania jest **Święto Parku Mużakowskiego**, które jest uzupełnione dwoma innymi polsko-niemieckimi przedsięwzięciami: **Mużakowskim Świętem Hortensji** oraz projektem **Jabłoniowy zawrót głowy**.

Wnioskodawcy, którzy potwierdzili, że prócz realizacji mikroprojektu podejmowali inne działania z partnerami zostali poproszeni o wskazanie, jakiego typu były to działania. Ponad 3/4 badanych wnioskodawców (76%) wskazało, że podjęli się realizacji projektu regularnego finansowanego z Programu. Pozostali badani wskazali, że była to realizacja projektu finansowanego z innych źródeł niż Program.

Wykres 17 Jakie to były działania? Możliwość wyboru więcej niż 1 odpowiedzi.

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=71.

Przeprowadzona analiza desk research nie wykazała jednak, by na poziomie programowym były zauważalne komplementarność i synergia w ramach realizowanych projektów. W ramach FMP realizowane były projekty, które bądź uzupełniały się tematycznie, bądź stanowiły kontynuację przedsięwzięć podejmowanych w przeszłości (np. działania w ramach wspomnianego wcześniej **Święta Parku Mużakowskiego** oraz obchody **Mużakowskiego Święta Hortensji**, **Lekkoatletyczny Festyn Sportowy Szkół Podstawowych**). Są to działania cykliczne, które wpisały się już w świadomość mieszkańców obszaru pogranicza, jednak same w sobie nie stanowią o komplementarności projektów. Trudno jednak dostrzec komplementarność tematyczną w działaniach podejmowanych przez tych samych partnerów.

Podejmowane przedsięwzięcia obejmują podobne zagadnienia, jednak są realizowane na różnych obszarach i przez różnych beneficjentów. Co do zasady nie zauważa się, by obszar tematyczny i geograficzny realizowanych projektów ząbowały się. Niemniej jednak w opinii pracowników biur Euroregionu komplementarność zauważana jest również w odniesieniu do projektów regularnych. W sytuacji, gdy w ramach projektu regularnego zauważalny są jakiś obszar tematyczny, w którym można zrealizować działania, podejmowana jest inicjatywa mająca zapewnić wypełnienie zaobserwowanej luki – w ten sposób zapewniana jest komplementarność mikroprojektów na poziomie programowym.

Wnioskodawcy, którzy realizowali projekty w ramach FMP, ubiegali się skutecznie o wsparcie również na realizację projektów regularnych, jednak tematyka projektów odbiega od tej realizowanej

w ramach mikroprojektów. Pomimo tego obserwuje się, że część projektów realizowana jest w tych samych partnerstwach.

W wyniku panelu ekspertów stwierdzono, że partnerzy chcący kontynuować współpracę, którzy zakończyli realizację mikroprojektu, zaprzestają podejmowania się kolejnych mikroprojektów i decydują się na realizację większych przedsięwzięć w ramach projektów regularnych. Jest to, zdaniem ekspertów, naturalnie rozwijająca się współpraca. Pomimo zróżnicowanej tematyki projektów, można stwierdzić zatem, że partnerzy realizują kolejne wspólne działania w oparciu o wypracowaną uprzednio współpracę. Zróżnicowanie tematyki działań podejmowanych przez tych samych wnioskodawców w ramach projektów regularnych i mikroprojektów zaprezentowano poniżej.

Tabela 10 Wykaz projektów regularnych i mikroprojektów realizowanych przez tych samych wnioskodawców

Mikroprojekt	Projekt regularny
Förderverein Lausitzer Findlingspark Nochten e.V.	
<ul style="list-style-type: none"> • Parki i ogrody - miejsca spotkań w Euroregionie Nysa • Polsko-niemieckie spotkania ze sztuką 	<ul style="list-style-type: none"> • Odkryj geologiczne skarby Górnych Łużyc i Dolnego Śląska!
Gmina Łęknica	
<ul style="list-style-type: none"> • Mużakowskie Święto Hortensji - wzmocnienie współpracy transgranicznej miast Łęknicy i Bad Muskau • Działania transgraniczne w ramach obchodów XX-lecia projektu Park Mużakowski- Praca i Nauka Ponad Granicami • Działania transgraniczne w ramach Święta Parku Mużakowskiego • Święto Parku Mużakowskiego 2019 	<ul style="list-style-type: none"> • Transgraniczna Liga Mistrzów - wzmocnienie innowacyjnych oddziaływań edukacyjnych po obu stronach Nisy Łużyckiej
Gmina Żary	
<ul style="list-style-type: none"> • 250-lecie tradycji Telemanna na pograniczu • Lato z muzyką i historią na pograniczu • Telemann na pograniczu • Gmina Żary i Gablenz zapraszają 	<ul style="list-style-type: none"> • Turystyka bez granic • Zachowanie i promowanie walorów geologicznych Łuku Mużakowa i moreny polodowcowej Zielonego Lasu oraz zaktywizowanie współpracy miast Żary i Weißwasser
Internationales Begegnungszentrum St. Marienthal	
<ul style="list-style-type: none"> • Niemiecko-polskie Święto Pokoju • Pieśni o wojnie i pokoju – międzynarodowe polsko-niemieckie wyjazdowe spotkania muzyczne 	<ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie zespołów kompetencyjnych seniorów na pograniczu polsko-niemieckim. Projekt modelowy
Jeleniogórskie Centrum Kultury	
<ul style="list-style-type: none"> • Bo do tanga trzeba dwojga. Polsko-Niemieckie warsztaty taneczne • Polsko-niemieckie forum muzyczne 	<ul style="list-style-type: none"> • Partnerzy z kulturą
Komenda Wojewódzka Policji we Wrocławiu	
<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa transgranicznej współpracy policji polskiej i niemieckiej w zwalczaniu przestępczości samochodowej 	<ul style="list-style-type: none"> • Nie dla narkotyków – zwiększenie skuteczności policji w zakresie przeciwdziałania przestępczości narkotykowej na terenie przygranicznym polsko-niemieckim
Landratsamt Bautzen	
<ul style="list-style-type: none"> • Spotkanie z kulturą serbołużycką w Euroregionie 	<ul style="list-style-type: none"> • Nauka jako przygoda

Mikroprojekt	Projekt regularny
Nysa dla dzieci • Wzmocnienie polsko-niemieckiej współpracy	
Gmina Miejska Zgorzelec	
• 20 lat Europa-Miasta Zgorzelec/Görlitz • Małe transgraniczne ojczyzny • Na Styku Kultur – 15 lat w Unii Europejskiej – Festyn Europejski	• Park Mostów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych od Zamawiającego oraz wykazu wniosków zatwierdzonych do dofinansowania.

Analiza poszczególnych studiów przypadku wskazuje, że jedynie niektórzy spośród wnioskodawców (np. **gminy Łęknica i Bad Muskau** – współpraca między miastami trwa od 1995 r.) realizują wspólnie szereg projektów. W przypadku wskazanych jednostek samorządu terytorialnego współpraca obejmuje następujące przedsięwzięcia:

- **Muzakowskie Święto Hortensji,**
- **Transgraniczna Liga Mistrzów – wzmocnienie innowacyjnych oddziaływań edukacyjnych po obu stronach Nysy Łużyckiej,**
- **Dni Łęknicy,**
- **Polsko-Niemieckie Święto Mostu,**
- **Geopark Szansą rozwoju turystycznego.**

Podobne doświadczenia mają wnioskodawcy: **DPFA Regenbogen Grundschule Görlitz i DPFA Europrymus Szkołą Podstawową Tęcza**. Współpraca partnerska na płaszczyźnie edukacji transgranicznej istnieje pomiędzy tymi podmiotami od 2007 roku i jest kontynuowana po zakończeniu projektu. Należy jednak zauważyć, że obydwie podmioty są prowadzone przez tę samą spółkę, co powoduje, że współpraca jest naturalną konsekwencją. W przypadku takiej zależności spodziewać się należy szerokiego zakresu współpracy niezależnej od finansowania z Programu.

Z kolei **Kulturinsel Einsiedel e.V. i Stowarzyszenie Promocji Kultury Ziemi Pieńskiej** realizują wspólnie projekty dotyczące inicjowania działalności gospodarczych na terenie kulturalnego regionu Nysa np.:

- **Folklorum - Turysedyjski Festiwal zabaw,**
- **Naturalne kształtowanie natury - czy tkactwo może stać się sztuką wiejską?**

Wskazać trzeba, że projekty nie są komplementarne pod względem podejmowanej tematyki. Cele, jakie stawiają sobie partnerzy, rozpoczynając projekty, są komplementarne i spójne z celami FMP, jednak sama tematyka jest rozbieżna – angażowane są różne grupy docelowe, podejmowane są działania w różnych obszarach tematycznych. Przywołane przykłady pozytywnie świadczą jednak o możliwościach kontynuacji zawartych już partnerstw po zakończeniu projektu.

2.3.3. Generowanie nowych partnerstw

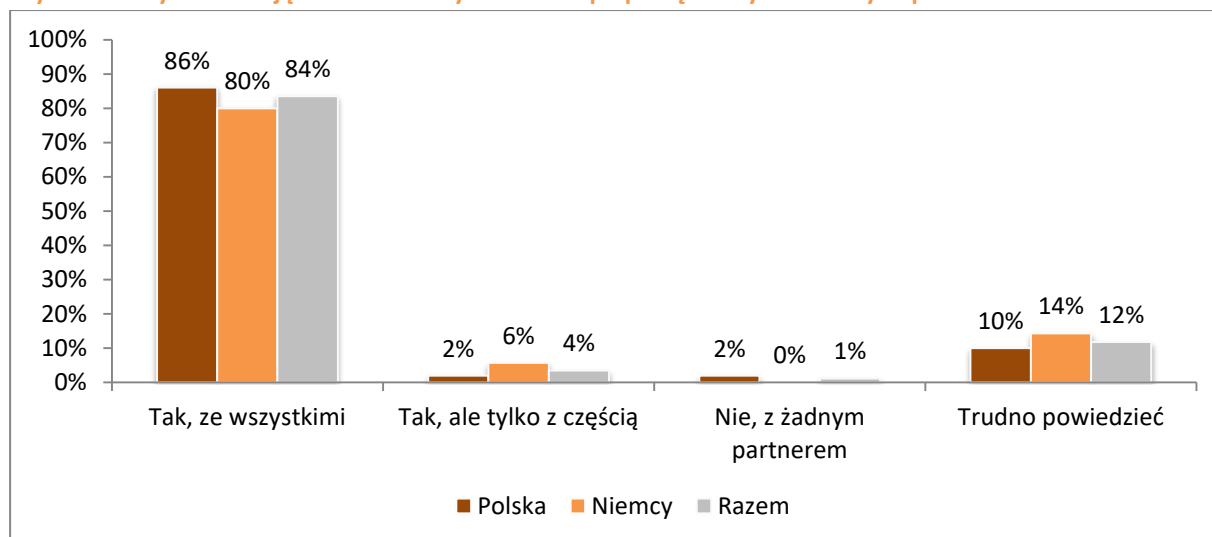
Pytanie badawcze: Czy mikroprojekty generowały powstawanie kolejnych, w tym także regularnych lub innych, działań programowych lub poza programowych?

Współpraca pomiędzy partnerami, zarówno ta istniejąca przed realizacją projektów, jak też ta nawiązana doraźnie na potrzeby realizacji projektu, układa się, zdaniem przedstawicieli biur Euroregionu, bardzo dobrze. Zdaniem przedstawicieli Euroregionu po okresie realizacji projektu

współpraca jest kontynuowana. Następuje to na różnych poziomach (w ramach FMP, w ramach regularnych projektów, w ramach działań pozaprogramowych). Przedstawiciele biur Euroregionu wskazali, że informacje na temat kontynuacji współpracy przez beneficjentów FMP po zakończeniu realizacji mikroprojektu pozyskują z różnych źródeł – o dalszych efektach współpracy pracownicy biur Euroregionu uzyskują informację od beneficjentów oraz samo poszukują takich informacji, np. w Internecie.

Badając zadowolenie wnioskodawców ze współpracy, jak również możliwość kontynuacji współpracy po zakończeniu realizacji mikroprojektu, na potrzeby niniejszej ewaluacji przeprowadzono badanie CAWI/CATI. Znaczna większość wnioskodawców uczestnicząca w tym badaniu zadeklarowała, że zamierza kontynuować współpracę z partnerami, z którymi obecnie realizuje mikroprojekty (87,06% - suma odpowiedzi „tak, ze wszystkimi” oraz „tak, ale tylko z częścią”). Jedynie 1,18% respondentów zaprzeczyło – wskazano, że partner nie dysponuje budżetem niezbędnym do realizacji działań lub odpowiednim personelem i stąd decyzja o niekontynuowaniu współpracy w przyszłości. Wskazać należy, że deklaracje o niepodejmowaniu dalszej współpracy czynili wyłącznie wnioskodawcy ze strony polskiej.

Wykres 18 Czy zamierzają Państwo kontynuować współpracę z dotychczasowymi partnerami?

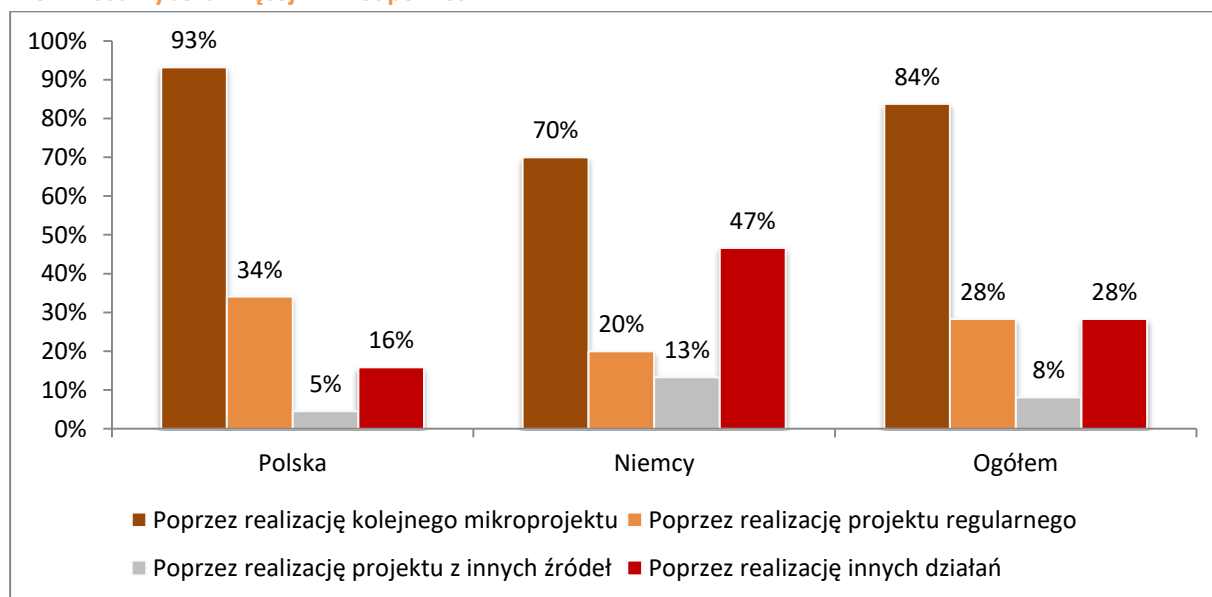
Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

Wnioskodawcy argumentowali decyzję o tym, że będą kontynuować współpracę w przyszłości tym, że przynosi ona korzyści, natomiast samo partnerstwo jest naturalną konsekwencją bliskości geograficznej i wynikających z niej współzależności. Dotychczasowa współpraca pozwoliła im również na stwierdzenie, że mogą liczyć na swojego partnera, co jest niezaprzeczalną wartością nawiązanej współpracy. Zarówno w Programie Polska-Saksonia, jak również w pozostałych badanych w ramach metody benchmarkingowej Programów zauważalna jest tendencja do nawiązywania współpracy transgranicznej przez organizacje bez doświadczeń w Programie z organizacjami, które już wcześniej realizowały mikroprojekty oraz dołączanie nowych partnerów do istniejących partnerstw.

Wnioskodawcy wskazali również, w jaki sposób zamierzają kontynuować współpracę z dotychczasowym partnerem. Większość spośród badanych (84%) zamierza oprócz dalszą współpracę o realizację kolejnego mikroprojektu. Badani wskazali również na realizację projektów regularnych (28%) jako na formę dalszej współpracy. Taki sam odsetek badanych wnioskodawców

zamierza realizować inne przedsięwzięcia sprzyjające współpracy, obejmujące m.in. cykliczne działania kulturalne i edukacyjne. Nie wskazano jednak, z jakich źródeł będą one realizowane. Relatywnie niewielki odsetek wnioskodawców (8,11%) zamierza realizować wspólne działania z innych źródeł niż projekty FMP (np. z budżetów samorządów, z Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej).

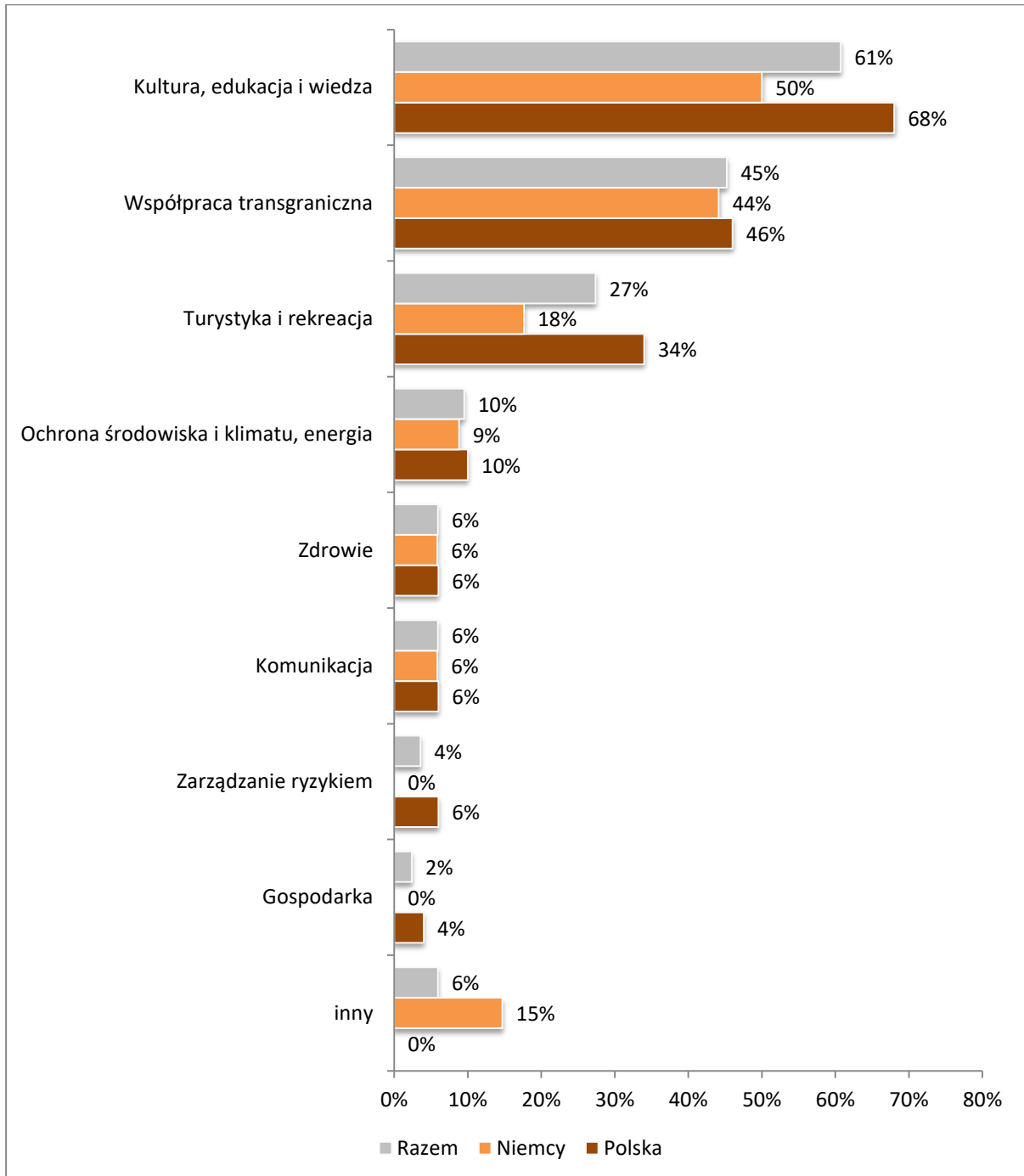
Wykres 19 W jaki sposób zamierzają Państwo kontynuować współpracę z dotychczasowymi partnerami? Możliwość wyboru więcej niż 1 odpowiedzi.

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=74.

Również we wnioskach o dofinansowanie projektów wnioskodawcy wskazywali, że przewidują kontynuację działań poprzez realizację kolejnych wspólnych przedsięwzięć. Zdecydowana większość wnioskodawców wskazywała tam, że partnerstwo zostało zawarte już dawno, więc realizacja projektu nie jest jedynym czynnikiem motywującym partnerów do współpracy. Tym bardziej uznać należy, że przynajmniej część spośród mikroprojektów ma szansę na generowanie nowych działań. Wnioskodawców zapytano również o to, w jakim obszarze tematycznym zamierzają realizować działania w przyszłości. Większość badanych (61%) wskazała na obszar *kultura, edukacja i wiedza*, 46% wskazało zaś na obszar *współpraca transgraniczna*. Pozostałe dziedziny wsparcia cieszyły się mniejszą popularnością. Dla niemieckich wnioskodawców nie były atrakcyjne dziedziny tj. *zarządzanie ryzykiem* i *gospodarka*, bowiem żaden z respondentów nie zadeklarował, że chciałby w przyszłości realizować działania w tym obszarze. Wśród odpowiedzi „inne” pojawiały się działania skierowane do dzieci i nastawione na rozwój sportu.

Wykres 20 W jakim obszarze tematycznym chcieliby Państwo korzystać z Programu w przyszłości?

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=74.

Odnosząc się do wyników dokonanej analizy sieciowej, wskazać należy, że sieć relacji współpracy w projektach i poza projektami jest znacznie gęstsza niż sieć współpracy w mikroprojektach. Wskazuje to, że współpraca występuje nie tylko w ramach projektów współfinansowanych z FMP, ale również poza tymi projektami. Ponadto z jednej strony istniejące relacje społeczne i międzyorganizacyjne umożliwiają inicjowanie projektów, a z drugiej strony realizacja projektów rozwija relacje znajomości i zaufania wśród partnerów projektu.

2.3.4. Kontynuacja nawiązanych partnerstw

Pytanie badawcze: Czy (i jeśli tak, to w jaki sposób) zawarte w ramach realizacji mikroprojektów partnerstwa mają szansę być kontynuowane po zakończeniu finansowania w ramach FMP?

Badani partnerzy mikroprojektów wskazali, że po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia nadal zamierzają współpracować z partnerem. Deklaracje tego pojawiały się również we wnioskach o dofinansowanie. Ponadto we wnioskach tych wskazywano, że:

- Realizowany projekt przyczyni się do zacieśnienia partnerstwa i wzajemnego poznania partnerów, co stanowić ma podstawę do dalszej współpracy;
- Pogłębienie relacji pomiędzy partnerami przyczyni się do ugruntowania współpracy nawiązanej przed realizacją projektu;
- Nawiązanie partnerstwa i realizacja projektu przyczynią się do analizy innych obszarów tematycznych, w których możliwa jest współpraca pomiędzy stronami.

Wdrażane projekty mają więc szansę wpłynąć na realizację kolejnych przedsięwzięć z udziałem wnioskodawców i partnerów. Zakończenie projektu nie oznacza zaprzestania wspólnych działań, bowiem te są kontynuowane, na co wskazali w badaniach przedstawiciele wnioskodawców. Partnerzy mikroprojektów stwierdzili ponadto, że rozważają realizację kolejnych działań w przyszłości, przede wszystkim mikroprojektów w celu utrzymania nawiązanego partnerstwa. Badane podmioty wskazały, że partnerstwo, w którym realizowany był projekt, spełniło oczekiwania w nim pokładane, dlatego przyszłe projekty chciałyby realizować właśnie z tym partnerem.

Podobne zdanie wyrazili przedstawiciele biur Euroregionu. Wskazali oni, że nawiązane partnerstwa co do zasady mają szansę być kontynuowane. Wskazali jednak, że w niektórych przypadkach następuje np. zbyt późne rozliczenie finansowe z partnerem – w takich przypadkach kontynuacja współpracy jest wątpliwa, zachowanie partnera nie skłania bowiem do dalszego angażowania się – przypadki takie nie są jednak zbyt częste. Przedstawiciele biur Euroregionu wskazali ponadto, że do kontynuacji współpracy skłaniają partnerów nie tylko czynniki finansowe (możliwość uzyskania dofinansowania), ale również pozafinansowe: partnerom zależy na rozwoju swojej działalności statutowej, przyczynieniu się do rozwoju regionu i współpracy transgranicznej oraz realizacji ciekawych, skierowanych do ludzi działań. Korzyści ze współpracy, które partnerzy zaobserwowali podczas realizacji mikroprojektu, motywują ich do intensyfikacji współpracy, również w obszarze pozaprojektowym. Daje to nadzieję, że czynniki te będą stanowiły zaczątek kolejnych przedsięwzięć podejmowanych np. z innych źródeł finansowania.

Podsumowanie

Mikroprojekty sprzyjają wzmocnieniu lokalnych społeczności i pobudzeniu współpracy polsko-saksońskiej. W realizację działań zaangażowane jest duże grono mieszkańców, przy czym wnioskodawcy ze strony niemieckiej mają mniejsze poczucie tego, że ich projekty angażują społeczność lokalną (co nie jest zgodne z rzeczywistością, bowiem to niemieckie projekty angażują większą liczbę osób).

O pobudzeniu współpracy świadczy również duża liczba nawiązanych partnerstw, w tym również nowych partnerstw (nieistniejących w poprzedniej perspektywie finansowej). W wyniku analizy sieciowej dowiedziono bowiem, że występuje zrównoważony przyrost relacji pomiędzy podmiotami

realizującymi mikroprojekty: około 1/4 projektów to projekty realizowane z nowymi partnerami (w stosunku do projektów sprzed 2014 roku).

Przeprowadzone badania pozwoliły ponadto na stwierdzenie, że nawiązane partnerstwa mają szansę być kontynuowane w przyszłości. Wynika to ze stabilności istniejących relacji, deklaracji zawartych we wnioskach o dofinansowanie oraz dobrze układającej się współpracy pomiędzy partnerami.

W ramach realizowanych projektów zauważa się ponadto niewielki stopień komplementarności z działaniami programowymi oraz pozaprogramowymi, co należy uznać za stan niekorzystny. Realizacja mikroprojektu jako działania uzupełniającego dla przedsięwzięć podejmowanych np. w ramach projektu regularnego bądź inicjatyw władz lokalnych świadczy nie tylko o szerokim zakresie oddziaływania FMP, ale również o adekwatności instrumentu i zakresu wsparcia do potrzeb pogranicza.

Biorąc pod uwagę powyższe wnioski, rekomenduje się położenie większego nacisku na promocję udziału obywateli w projektach. Obecnie obserwowana jest bowiem dysproporcja pomiędzy zaangażowaniem obywateli po polskiej oraz po niemieckiej stronie – w przypadku strony polskiej zaangażowanie to jest nieco mniejsze. Jest to niepokojące tym bardziej, że z dostępnych Wykonawcy danych wynika, że wskaźniki po stronie niemieckiej w przypadku wydarzeń otwartych (plenerowych) bywają zaniżane – pod uwagę brana jest liczba uczestników aktywnych, nie zaś publiczności. W rzeczywistości zatem zaangażowanie mieszkańców po stronie niemieckiej należy liczyć jako wyższe od deklarowanego.

2.4. Procedury

Analiza obecnie obowiązujących aktów prawnych regulujących funkcjonowanie FMP ukazała, że szczegółowe uregulowania w zakresie małych projektów znajdują się dopiero na poziomie Programu. Uregulowania zawarte w dokumentach na szczeblu krajowym oraz europejskim w bardzo ograniczonym stopniu odnoszą się do kwestii mikroprojektów. Obecnie funkcjonujące Rozporządzenie EWT¹¹ zawiera informacje dotyczące programowania, wdrażania oraz kontroli programów transgranicznych. Wśród zapisów rozporządzenia znajduje się art. 8, wskazujący na to, że opis zarządzania i koordynacji działań regulowany jest na poziomie dokumentu programowego. Dopiero w ramach projektu *Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu „Europejska Współpraca Terytorialna” (Interreg) wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego*¹² dla przyszłej perspektywy finansowanej po raz pierwszy przewidziano uregulowanie w zakresie wdrażania instrumentu, jakim jest Fundusz Małych Projektów.

Na poziomie europejskim podstawowe rozporządzenie odnoszące się do wdrażania projektów finansowanych z funduszy UE (tzw. rozporządzenie ogólne¹³) również nie reguluje kwestii związanych z wdrażaniem projektów parasolowych i projektów małych.

¹¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1299/2013 z dnia 17 grudnia 2013 w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach celu „Europejska współpraca terytorialna”, Dz. Urz. UE L 347/259, 20.12.2013.

¹² Wniosek nr 2018/0199 (COD).

¹³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) NR 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006, dz. Urz. UE L 347/320, 17.12.2013.

2.4.1. Struktura kosztów

Pytanie badawcze: Jaka jest typowa struktura kosztów w mikroprojektach? Które rodzaje wydatków generują najwięcej problemów we wdrażaniu mikroprojektu i jego rozliczaniu. Jak ewentualnie usprawnić/uprościć rozliczanie mikroprojektów?

Zapisy tzw. Rozporządzenia Delegowanego Komisji¹⁴ oraz projektu Rozporządzenia dla przyszłej perspektywy finansowanej¹⁵ wskazują na katalog kosztów kwalifikowalnych w podziale na poszczególne rodzaje wydatków. Zestawienie wydatków prezentuje się następująco:

Tabela 11 Koszty pośrednie oraz bezpośrednie kwalifikowalne w ramach EWT

KOSZTY BEZPOŚREDNIE											
KOSZTY WYPOSAŻENIA	KOSZTY EKSPERTÓW I USŁUG ZEWNETRZNYCH										
<ul style="list-style-type: none"> • sprzęt biurowy, meble • oprogramowanie • sprzęt laboratoryjny • maszyny i urządzenia elektryczne, pojazdy • narzędzia lub przyrządy 	<ul style="list-style-type: none"> • koszty opracowań, badań i ekspertyz • szkolenia, opłaty rejestracyjne za udział w wydarzeniach • tłumaczenia • konserwacja i aktualizacja systemów informatycznych • działania informacyjno-promocyjne • zarządzanie finansowe • organizacja i realizacja spotkań • doradztwo prawne, opłaty notarialne • prawa własności intelektualnej, gwarancje • kontrole, certyfikacje¹⁶ i audyt • podróż i zakwaterowanie ekspertów zewnętrznych 	KOSZTY PODRÓŻY I ZAKWATEROWANIA	<ul style="list-style-type: none"> • koszty transportu • posiłki i zakwaterowanie • wizy, diety dzienne 	KOSZTY INFRASTRUKTURY I ROBÓT (planowane do wprowadzenia od 2021 roku)	<ul style="list-style-type: none"> • zakup gruntów • pozwolenia na budowę • materiały budowlane • siła robocza • specjalistyczne interwencje 	KOSZTY POŚREDNIE		KOSZTY PERSONELU	WYDATKI BIUROWO-ADMINISTRACYJNE	<ul style="list-style-type: none"> • wynagrodzenia • koszty ponoszone przez pracodawcę 	<ul style="list-style-type: none"> • czynsz, ubezpieczenie, rachunki, ochrona • materiały biurowe, sprzęt i naprawy • księgowość, archiwa • komunikacja, systemy informatyczne • opłaty bankowe, opłaty z tytułu transakcji transnarodowych
KOSZTY PODRÓŻY I ZAKWATEROWANIA											
<ul style="list-style-type: none"> • koszty transportu • posiłki i zakwaterowanie • wizy, diety dzienne 											
KOSZTY INFRASTRUKTURY I ROBÓT (planowane do wprowadzenia od 2021 roku)											
<ul style="list-style-type: none"> • zakup gruntów • pozwolenia na budowę • materiały budowlane • siła robocza • specjalistyczne interwencje 											
KOSZTY POŚREDNIE											
KOSZTY PERSONELU	WYDATKI BIUROWO-ADMINISTRACYJNE										
<ul style="list-style-type: none"> • wynagrodzenia • koszty ponoszone przez pracodawcę 	<ul style="list-style-type: none"> • czynsz, ubezpieczenie, rachunki, ochrona • materiały biurowe, sprzęt i naprawy • księgowość, archiwa • komunikacja, systemy informatyczne • opłaty bankowe, opłaty z tytułu transakcji transnarodowych 										

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Rozporządzenia Delegowanego Komisji (UE) nr 481/2014 z dnia 4 marca 2014 r. uzupełniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1299/2013 w odniesieniu do przepisów szczególnych dotyczących kwalifikowalności wydatków w ramach programów EWT, Dz. Urz. UE L 347/259, 20.12.2013 oraz projektu Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu „Europejska Współpraca Terytorialna” (Interreg) wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego dla przyszłej perspektywy finansowanej.

¹⁴ Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) nr 481/2014 z dnia 4 marca 2014 r. uzupełniająco rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1299/2013 w odniesieniu do przepisów szczególnych dotyczących kwalifikowalności wydatków w ramach programów EWT, Dz. Urz. UE L 138/45, 13.5.2014.

¹⁵ Projekt Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu „Europejska Współpraca Terytorialna” (Interreg) wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego, wniosek nr 2018/0199 (COD).

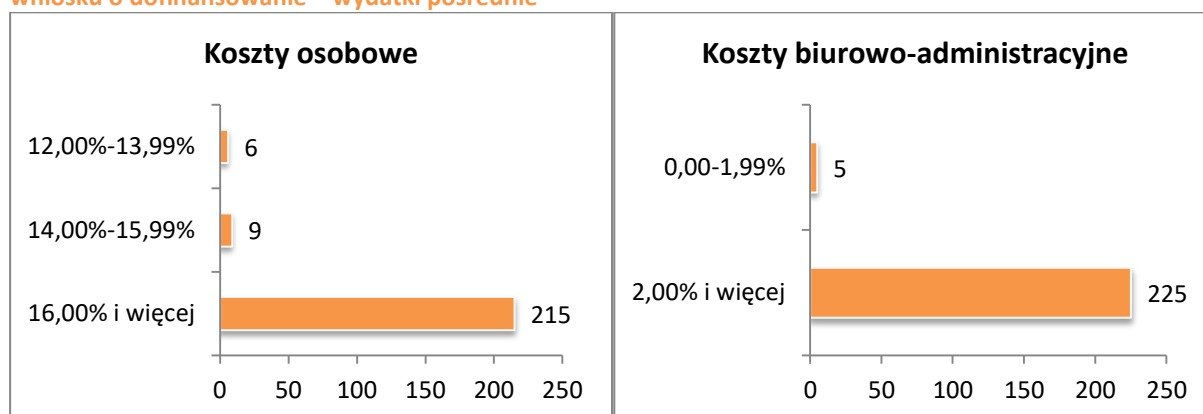
¹⁶ Koszty certyfikacji nie zostały ujęte w projekcie przyszłego rozporządzenia.

Jak wynika z przedstawionej tabeli, koszty ekspertów i usług zewnętrznych posiadają najszerzej zakrojony katalog wydatków kwalifikowalnych, co może tłumaczyć duży udział w budżecie oraz wysoki poziom środków przeznaczanych przez beneficjentów na tę kategorię.

Zauważyć trzeba, że w obecnej perspektywie finansowej na poziomie europejskim nie zawarto rozwiązań w zakresie funkcjonowania projektów parasolowych oraz wdrażanych za ich pośrednictwem małych projektów. Szczegółowe wymogi w zakresie naboru, oceny, wyboru i kontraktacji małych projektów przedstawiono na poziomie Podręcznika beneficjentów¹⁷.

W ramach przyszłej perspektywy finansowej planowane jest zwiększenie skali wydatków, których rozliczenie będzie możliwe za pomocą ryczałtów. Projekt nowego rozporządzenia wprowadza także obligatoryjne stosowanie uproszczonych form rozliczania w przypadku małych projektów, w których wkład publiczny nie przekracza 100 000 EUR. Analiza wniosków o dofinansowanie mikroprojektów pozwala na stwierdzenie, że najbardziej kosztochłonnym elementem realizowanych przedsięwzięć są koszty ekspertów i usług zewnętrznych. Stanowią one średnio 74% (w zależności od projektu od 24,67% do 84,95%) kosztów kwalifikowalnych wykazanych we wnioskach o dofinansowanie. Istotne są także koszty osobowe, które pochłaniają średnio 16% (od 12,76% do 16,26%) wszystkich kosztów projektu. Najmniej kosztochłonnym elementem projektu jest obsługa administracyjna i koszty biurowe, które stanowią od 1,9% do 2,44% kosztów kwalifikowalnych projektu (średnio 2%).

Wykres 21 Zależności pomiędzy liczbą projektów a wartością wydatków określonego rodzaju w ramach wniosku o dofinansowanie – wydatki pośrednie

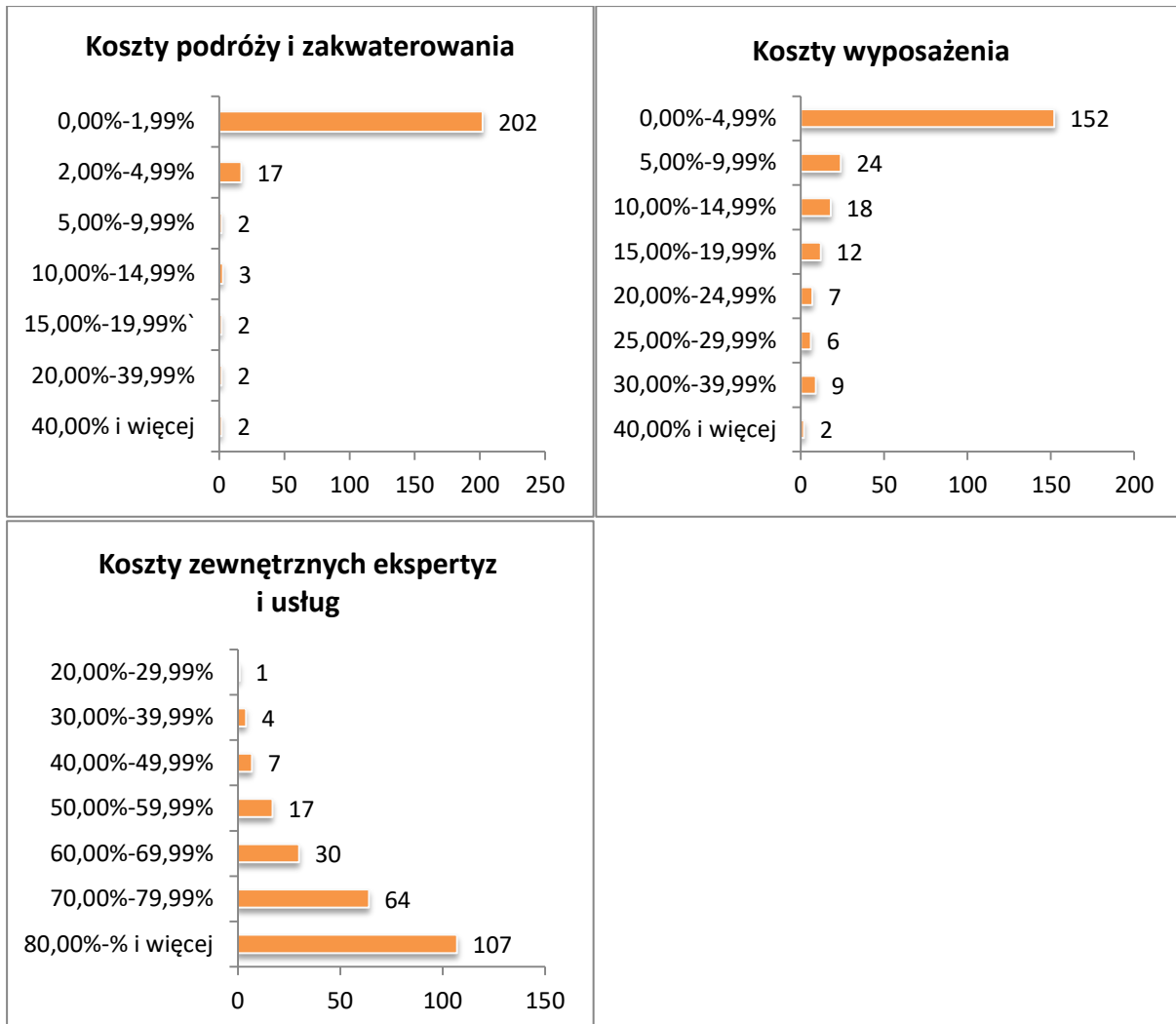

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Zamawiającego.

Koszty podróży i zakwaterowania oraz koszty wyposażenia są zróżnicowane w zależności od rodzaju przedsięwzięć zakładanych do realizacji w ramach projektu. W 219 przypadkach (95,22% projektów) koszty podróży i zakwaterowania nie przekraczają 5% wszystkich kosztów kwalifikowalnych. W przypadku 4 projektów finansowanych w ramach FMP wartość kosztów kwalifikowalnych przewidzianych na podróże i zakwaterowanie wynosi od 28,52% do 44,95% budżetu, jednak w tym przypadku wysoka wartość środków szacowana na ten koszt warunkowana jest specyfiką działań w ramach tych przedsięwzięć. Analizując koszty wyposażenia, wskazać należy, że w przypadku 206 projektów wartość funduszy przeznaczonych na ten cel nie przekracza 20% całkowitych kosztów kwalifikowalnych. W przypadku 24 projektów wartość ta jest większa i sięga nawet do 56,55%. Średnia wartość środków przeznaczonych na wyposażenie wynosi 1 166,41 EUR (średnio 6% budżetu mikroprojektu).

¹⁷ Podręcznik Programu Współpracy INTERREG Polska -Saksonia 2014-2020.

Wykres 22 Zależności pomiędzy liczbą projektów a wartością wydatków określonego rodzaju w ramach wniosku o dofinansowanie – wydatki bezpośrednie

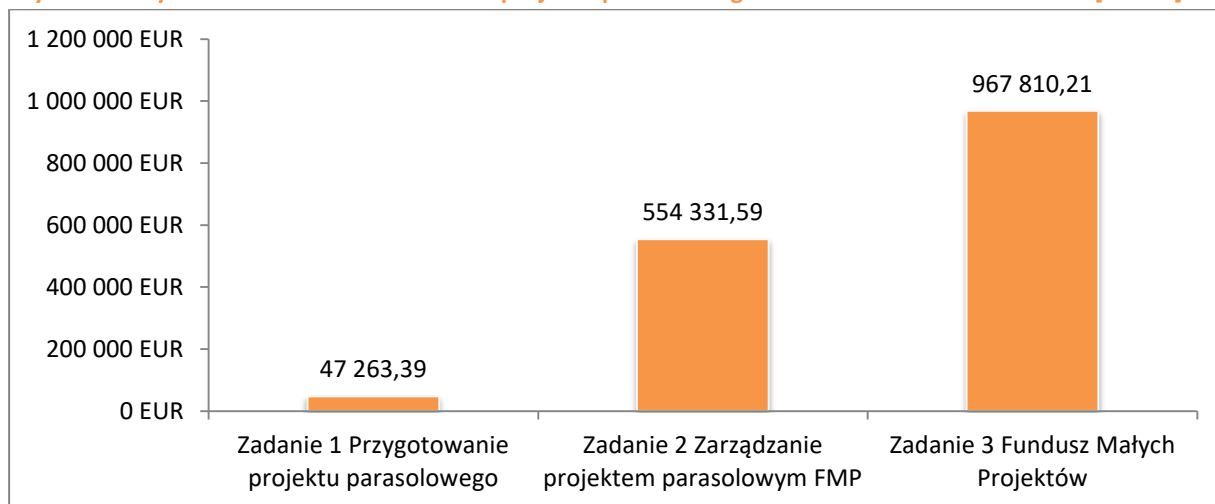

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Zamawiającego.

Analiza wniosków o płatność pokazała, że w ramach wydatków zatwierdzonych w IV OP do 2019 roku (dane na dzień 20.02.2019 r.) największa kwota została przeznaczona na Fundusz Małych Projektów. Około 40% wydatków w ramach tej osi (601 594,98 EUR) było przeznaczone na przygotowanie i zarządzanie projektem parasolowym.

Wartość dotychczas zatwierdzonych w ramach zadania 3 wniosków stanowi zaś 71% budżetu przeznaczonego na realizację mikroprojektów, przy czym w niemieckiej części obszaru wsparcia wykorzystano znacznie wyższą wartość budżetu przeznaczonego na realizację projektów niż w polskiej (odpowiednio 84% i 58%, różnica 26 punktów procentowych).

Wykres 23 Wydatki zatwierdzone w ramach projektu parasolowego – dane na dzień 20.02.2019 r. [w EUR]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Zamawiającego.

W przygotowaniu projektu parasolowego największą kwotę pochłonęły koszty personelu. Dużo mniejsze koszty dotyczyły podróży służbowej i zakwaterowania oraz kosztów ekspertów zewnętrznych i usług.

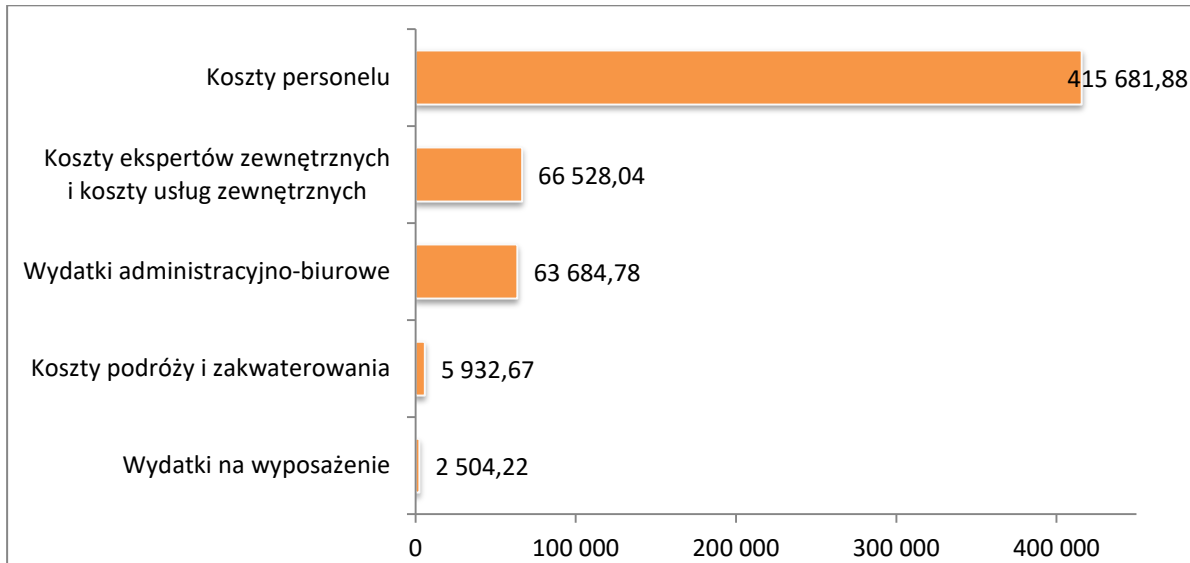
Wykres 24 Wydatki zatwierdzone w ramach zadania 1: Przygotowanie projektu parasolowego [w EUR]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Zamawiającego.

W ramach zadania 2 Zarządzanie projektem parasolowym również największą kwotę pochłaniają koszty personelu. Znacznie mniejsza część środków przeznaczana jest na koszty ekspertów i usług zewnętrznych i na wydatki administracyjno-biurowe. Relatywnie niewielka część środków jest przeznaczona na wyposażenie oraz podróże i zakwaterowanie. Należy wskazać, że struktura kosztów zarówno w ramach zadania 1, jak też zadania 2, determinowana jest specyfiką projektu parasolowego.

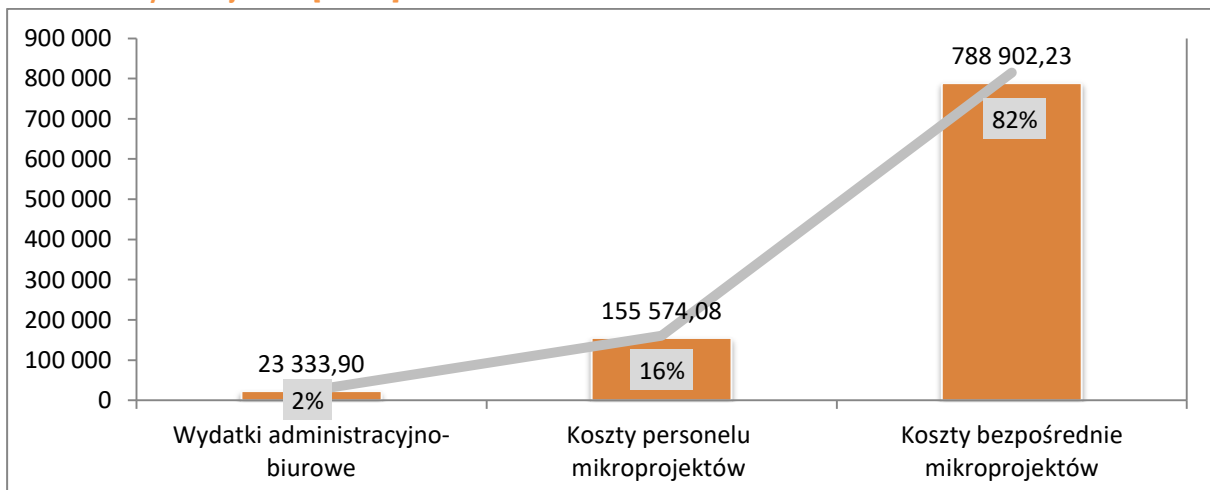
Wykres 25 Wydatki zatwierdzone w ramach zadania 2: Zarządzanie projektem parasolowym FMP [w EUR]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Zamawiającego.

W przypadku zadania 3 *Fundusz Małych Projektów* największą część środków pochłaniają koszty bezpośrednio, tj. koszty podróży i zakwaterowania, koszty ekspertów i usług zewnętrznych oraz wydatki na wyposażenie. Relatywnie niewielkie środki przeznaczane są na utrzymanie personelu, zaś nikły odsetek środków – na wydatki biurowo-administracyjne. Struktura kosztów w ramach FMP ogółem bardzo precyzyjnie odzwierciedla strukturę kosztów w ramach poszczególnych mikroprojektów, gdzie na wydatki administracyjne przeznaczają się ok. 2,4%, a na koszty personelu – ok. 16% środków kwalifikowalnych projektu, co związane jest z obowiązkowym stosowaniem ryczałtów w określonej wysokości.

Wykres 26 Wydatki zatwierdzone oraz planowane we wnioskach o dofinansowanie w ramach zadania 3 Fundusz Małych Projektów [w EUR]

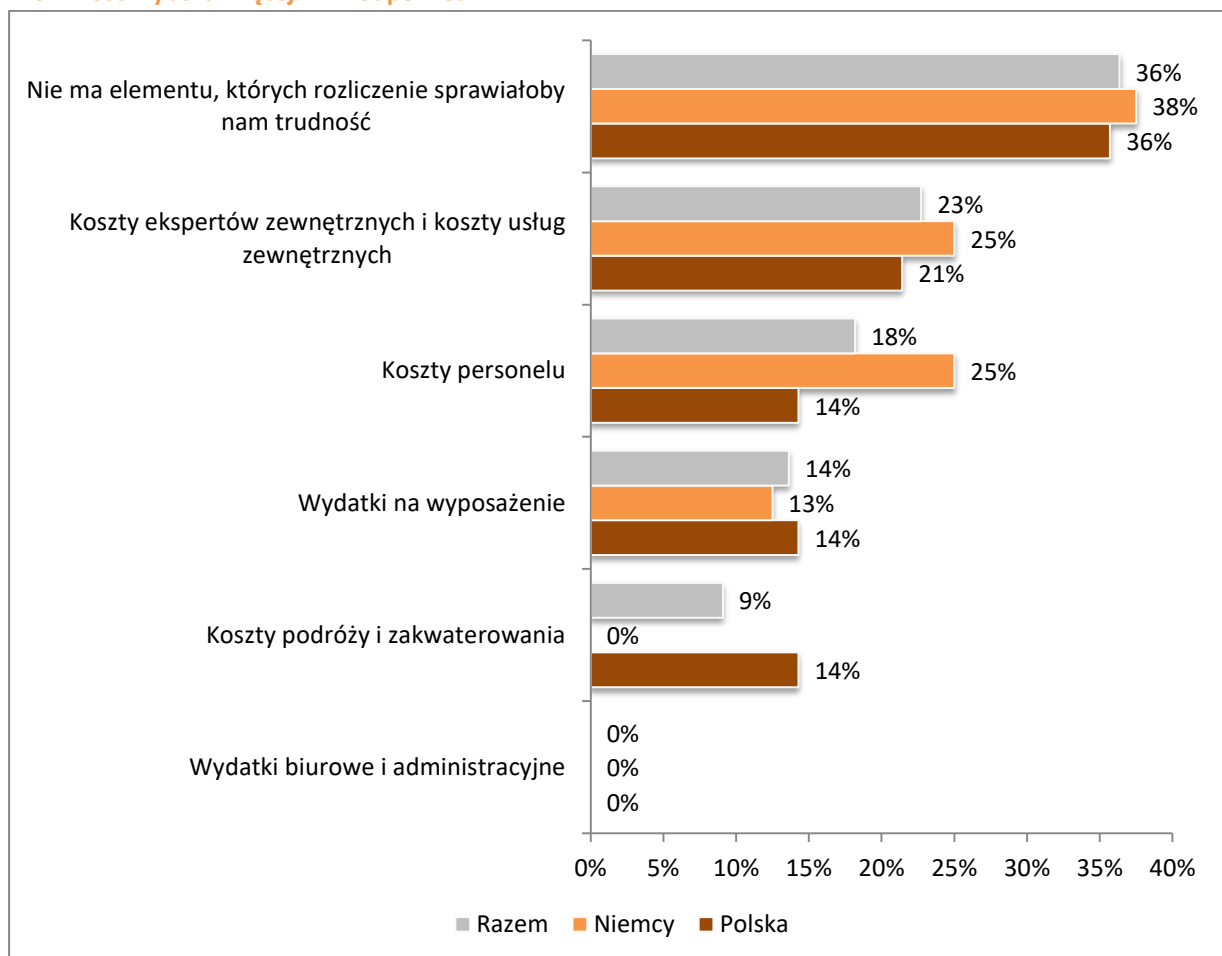
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Zamawiającego.

W badaniach CAWI/CATI poruszono kwestię tego, które wydatki sprawiają najczęściej problemów na etapie rozliczeń. Wnioskodawcy wskazali, że najbardziej problematycznym elementem w tym zakresie są koszty ekspertów i usług zewnętrznych, odpowiedź tę wskazało 23% respondentów, zaś

rozliczenie tego rodzaju wydatków było problematyczne zarówno dla polskich, jak też niemieckich wnioskodawców. Wskazano, że koszty ekspertów i usług zewnętrznych są problematyczne do rozliczenia z uwagi na fakt, że niemożliwe jest zatrudnienie w ramach projektów jako ekspertów własnych pracowników. Podmioty korzystające ze środków FMP posiadają dobrze wykwalifikowaną kadrę, która mogłaby świadczyć usługi eksperckie, jednak w przypadku chęci skorzystania z pomocy eksperta są zobligowane do poszukiwania ekspertów zewnętrznych. Pracownicy danego podmiotu nie mogą występować jako eksperci, zaś ich zaangażowanie może następować jedynie w ramach kosztów personelu. Działanie polegające na zatrudnianiu w roli ekspertów własnych pracowników przeczyłoby jednak założeniu związanemu z korzystaniem z zewnętrznych specjalistów; zatrudnienie własnego współpracownika rzuciłoby bowiem cień podejrzenia na niezależność wygłaszanej przez niego opinii. Ponadto wnioskodawcy wskazali, że spotkali się z kwestionowaniem wyboru eksperta z uwagi na zbyt wysoką cenę oferowanych przez niego usług.

Pozostałe kategorie wydatków były problematyczne dla mniej niż 20% badanych. Żaden z badanych nie uznał za problematyczne rozliczenia wydatków biurowych i administracyjnych. Ponadto 36% respondentów uznało, że nie ma dla nich kosztów, które są problematyczne w rozliczeniu.

Wykres 27 Które koszty w ramach realizowanego/yh mikroprojektu/ów najtrudniej było Państwu rozliczyć?
Możliwość wyboru więcej niż 1 odpowiedzi

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

Kontrolerzy wskazali, że pewne problemy w zakresie rozliczeń generują dla wnioskodawców także koszty podróży. W tym przypadku największą trudność sprawia konieczność składania szczegółowych wyjaśnień w przypadku podróży samochodem. Zdaniem wnioskodawców koszty te są także problematyczne, ponieważ wymagają szczegółowego udokumentowania nawet bardzo niewielkich wydatków (np. zakupu biletów autobusowych). Badanie dowiodło, że z problemem tym spotykają się wyłącznie polscy wnioskodawcy. Pewne trudności kontrolerzy zauważali również w zakresie promocji mikroprojektów. Wnioskodawcy potwierdzili, że niewielka kwota możliwa do wykorzystania na działania informacyjno-promocyjne stanowi utrudnienie oraz ograniczenie, nie odnieśli jednak tej kwestii do rozliczeń, a do trudności, które należy uwzględnić w konstruowaniu budżetu.

Jednocześnie kontrolerzy nie zauważali problemów w zakresie rozliczeń na poziomie projektu parasolowego. Wspomniane problemy dotyczyły mikroprojektów.

Odmienne jest zdanie przedstawicieli biur Euroregionu. W ramach wywiadów pogłębionych wskazali oni, że rozliczenia wydatków nie powodują istotnych trudności wśród beneficjentów. Trudności związane są ze skomplikowanymi procedurami dot. rozpoznania cenowego – konieczność dokonywania rozpoznania cenowego w niektórych przypadkach zwiększa obciążenie beneficjentów oraz powoduje konieczność uzyskiwania wyjaśnień, często w oczywistych kwestiach. Beneficjenci merytorycznie nie mają problemów z udzieleniem wyjaśnień, jednak konieczność ich złożenia powoduje wydłużenie czasu, który muszą oni przeznaczyć na kwestie związane z rozliczeniem mikroprojektu.

Problemy są przy samym rozliczaniu, jak jest prowadzona procedura. Jeśli kontroler prosi, żeby dokonać rozpoznania cenowego, kiedy w danej miejscowości jest jeden hotel i jedno schronisko, to nie da się tego zrobić. Wówczas zaczynają się procedury, beneficjent musi tłumaczyć dlaczego [tak jest – przyp. red.]. Pomysłem na rozwiązanie tej kwestii – przyp. red.] były ryczałty. To by było lepsze, bo beneficjent w tym momencie przedstawi całą kalkulację działania projektowego. Kiedy będą wątpliwości, dlaczego np. na noclegi potrzeba tyle, a nie mniej, to musi on wyjaśnić tę kwestię przed zatwierdzeniem projektu.

Źródło: wywiad pogłębiony z pracownikami biur Euroregionu.

Kontrolerzy z art. 23, biorący udział w wywiadach pogłębionych, wskazali, że największe problemy z rozliczeniami mają organizacje pozarządowe. Wynika to z następujących kwestii charakteryzujących ten typ wnioskodawców:

- Niewielkie zasoby kadrowe;
- Księgowość prowadzona przez firmy zewnętrzne;
- Brak wystarczającej wiedzy w zakresie rozliczeń.

Tym samym, biorąc pod uwagę strukturę beneficjentów oraz wyniki przeprowadzonych badań, należy uznać, że planowane do wprowadzenia w przyszłej perspektywie zmiany mogą pozytywnie wpłynąć na realizację instrumentu, jakim jest FMP. Zwiększenie zakresu wydatków, które możliwe będą do rozliczania poprzez zastosowanie metod ryczałtowych oraz rozszerzenie zakresu stosowania uproszczonych form rozliczania wydatków wpłyną na możliwość sprawnej realizacji projektów również przez podmioty posiadające niewielką płynność finansową oraz niewystarczający potencjał kadrowy.

2.4.2. Efektywność wdrażania FMP

Pytanie badawcze: Czy FMP jest wdrażany efektywnie? Czy proces refundacji jest efektywny? Czy można go uprościć lub skrócić? Czy wprowadzenie szybkich refundacji i zaliczek miało wpływ na cały proces? Jaka jest skala korzystania z tych możliwości? Ewentualnie jakie dalsze działania należy podjąć w tym zakresie?

Ułatwienia w zakresie rozliczania wydatków przewidziane dla beneficjentów FMP są korzystniejsze dla wnioskodawców niż w przypadku analogicznych instrumentów innych programów transgranicznych. Beneficjenci FMP mogą ubiegać się o tzw. szybką refundację, jak również o zaliczki jeszcze w trakcie realizacji przedsięwzięcia, co niemożliwe jest np. w ramach FMP Programów INTERREG V-A Austria-Germany/ Bavaria oraz INTERREG V-A Republika Czeska-Polska.

W opinii kontrolerów z art. 23 procedury obowiązujące w Programie są przejrzyste. Są udostępnione wnioskodawcom w jednym dokumencie, co powoduje, że dotarcie do interesujących treści nie jest problematyczne. W tym kontrolerzy upatrują przyczyny tego, że na etapie raportowania postępów z realizacji mikroprojektów nie występują żadne problemy. Problemy występujące na etapie ubiegania się o refundację środków i zaliczkowanie zostały ocenione jako niewielkie, kontrolerzy wskazywali, że zauważalna była płynność finansowa beneficjentów, co stanowi warunek niezbędny do sprawnej realizacji projektu. Zdaniem kontrolerów największą trudnością sprawia beneficjentom mikroprojektów sam proces rozliczania wydatków. Związane jest to ze szczegółowymi wymogami oraz koniecznością dokumentowania wydatków.

Zdaniem kontrolerów beneficjentom mniej trudności sprawia rozliczanie wydatków na zasadzie ryczałtów, dlatego też zmiany w przepisach, planowane do wprowadzenia w ramach przyszłej perspektywy finansowej, należy ocenić jako odpowiadające na ich potrzeby.

Kontrolera po stronie polskiej poproszono również o ocenę konieczności i rzetelności przeprowadzania wstępnej kontroli przez Euroregion. Zdaniem kontrolera jest to ułatwienie, kontrola ze strony Euroregionu pozwala wychwycić część błędów we wnioskach o płatność. W ramach kontroli przez Euroregion zdarzają się pomyłki, jednak występują one na tyle rzadko, że, zdaniem kontrolera, nie można mówić o tym, że Euroregion wykonuje swoją pracę nieprawidłowo. Przedstawiciele biura Euroregionu mają stały kontakt z beneficjentem, są w stanie czynić z nim ustalenia i prosić o poprawki, dzięki czemu do kontrolera trafia wnioski wysokiej jakości, bez błędów bądź z niewielką liczbą błędów. Zdaniem kontrolera, wstępna kontrola wniosku o płatność, dokonywana przez Euroregion, jest niezbędna w celu zapewnienia prawidłowości i sprawności rozliczeń.

Euroregion nie jest kontrolerem w procesie wdrażania, pełni natomiast funkcję pomocniczą i zapewnia kontrolera o tym, że te wydatki, które zostały przedłożone przez mikrobeneficjentów, a później przez nich, spełniają zasadę kwalifikowalności określonej w Programie.

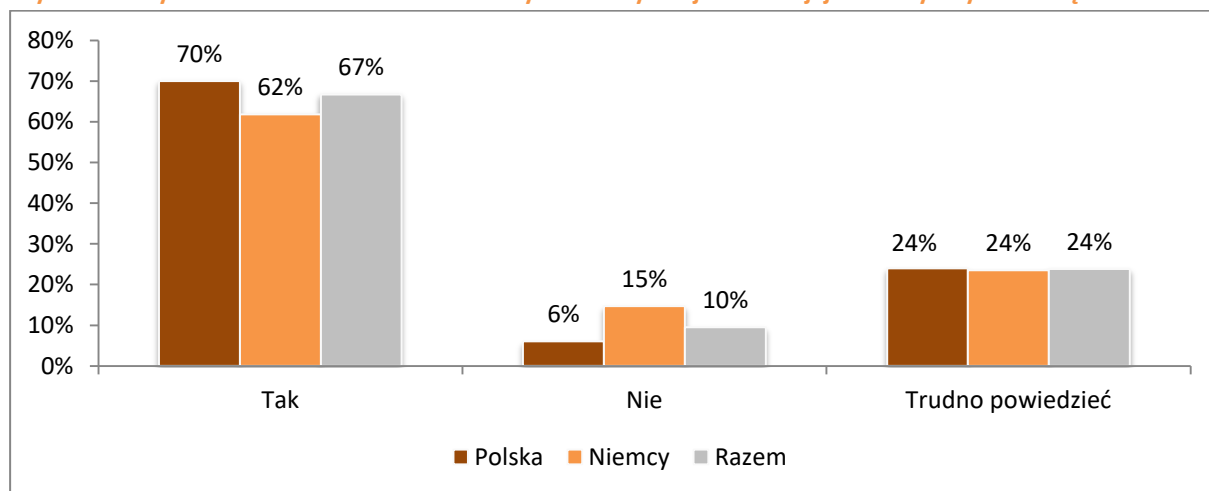
Źródło: wywiad pogłębiony z kontrolerem z art. 23.

Analiza ekspercka pokazuje, że stosowanie uproszczonych metod rozliczeń (ryczałtów oraz szybkich refundacji) ma wpływ na cały proces wdrażania Programu. Blisko połowę (105 z 230 wnioskodawców) stanowią fundacje i stowarzyszenia, a więc podmioty, których możliwości finansowe działania, z uwagi na specyfikę ich formy prawnej, są ograniczone. Z tego względu wprowadzenie uproszczonych metod rozliczania wydatków należy uznać za zasadne – ma to bowiem szansę wpłynąć pozytywnie na sprawność realizowanych przedsięwzięć, a w części przypadków – na możliwość realizacji projektów.

W ramach Programu przewidziano tzw. „szybką refundację”, tj. wypłatę wnioskodawcy środków bezpośrednio po sprawdzeniu przez pracowników Wspólnego Sekretariatu prawidłowości dokumentów rozliczeniowych. Dla polskich beneficjentów szybka refundacja może wynieść do 50% wartości pozytywnie zweryfikowanych środków, zaś dla niemieckich beneficjentów – do 100% tej kwoty. W opinii 67% wnioskodawców uzyskanie szybkiej refundacji jest korzystnym rozwiązaniem. Badani wnioskodawcy wskazywali, że dzięki możliwości skorzystania z tego mechanizmu nie muszą uruchamiać własnych środków na realizację mikroprojektu. System nie sprawia żadnych problemów, jeśli chodzi o możliwość skorzystania z niego, a środki szybciej trafiają do beneficjenta – nie ma ryzyka długiego oczekiwania na rozliczenie wydatków i zwrot środków, dzięki czemu beneficjentom łatwiej zachować płynność finansową oraz realizować kolejne przedsięwzięcia. Potwierdza to dokonana analiza benchmarkingowa – w Programach, w których wprowadzono mechanizm tzw. „szybkiej refundacji” (np. Polska-Saksonia, Polska-Słowacja) czas oczekiwania na refundację uległ skróceniu z 6 miesięcy do 3 miesięcy.

Wnioskodawcy, którzy wskazali, że możliwość skorzystania z tzw. szybkiej refundacji nie jest korzystnym rozwiązaniem wskazywali, że korzystniejszym rozwiązaniem są zaliczki, które nie powodują „blokady” własnych środków beneficjenta. Wskazywano również, że – pomimo nazwy – w przypadku szybkiej refundacji długo czeka się na środki. Biorąc pod uwagę powyższe, zaleca się, by pracownicy biur Euroregionu w mniejszym stopniu skupiali się na przeprowadzeniu wstępnej kontroli, a w większym stopniu – na rozliczaniu szybkich refundacji. Wnioski o płatność, poddawane wstępnej kontroli przez pracowników biur Euroregionu i tak trafiają do kontrolera I stopnia, który dokonuje kontroli wniosku i w przypadku pojawienia się błędu jest w stanie go wykryć. Przyjęcie zaproponowanego rozwiązania pozwoli na przyspieszenie procesu udzielania szybkich refundacji przez pracowników biur Euroregionu.

Wykres 28 Czy Państwa zdaniem możliwość uzyskania szybkiej refundacji jest korzystnym rozwiązaniem?

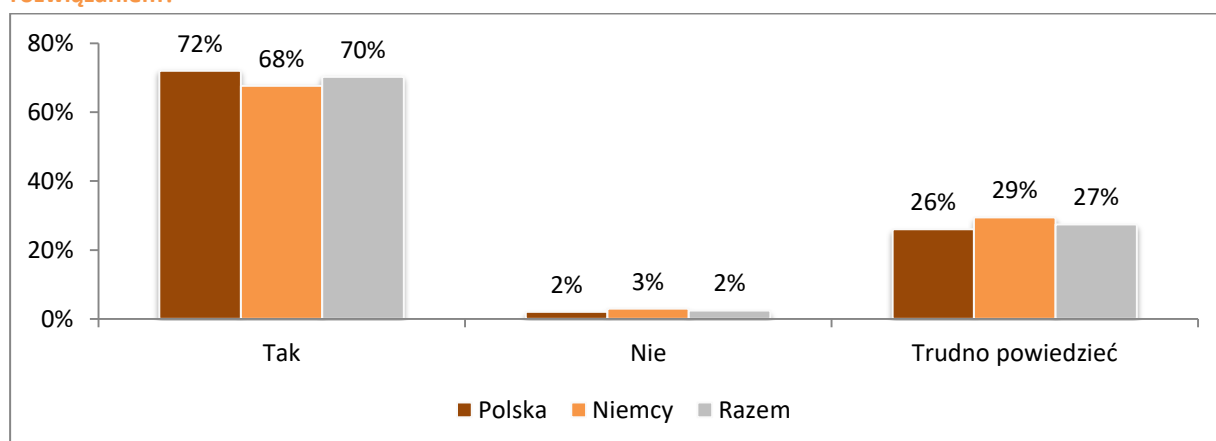
Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

Rozliczenie ryczałtem w ramach mikroprojektów następuje w odniesieniu do 20% kosztów personelu oraz do 15% całkowitych kosztów pośrednich. Jak ukazuje przeprowadzona analiza, wydatki mające na celu pokrycie kosztów bezpośrednich są najbardziej kosztochłonnym elementem projektu. Również wydatki osobowe (na pokrycie kosztów utrzymania personelu) są istotnym elementem ponoszonych wydatków. Z tego względu możliwość zastosowania rozliczeń uproszczonych w przypadku tych kosztów należy uznać za korzystną. W opinii pracowników biur Euroregionu

realizacja projektów dzięki wprowadzeniu rozliczeń w formie ryczałtów jest łatwiejsza. Taka forma rozliczenia wprowadza ułatwienia dla beneficjentów, dzięki czemu mogą oni skupić się na działaniach projektowych, zmierzających do osiągnięcia wskaźników, nie zaś na pracy administracyjnej. Zdaniem przedstawicieli Euroregionu rozliczenie wydatków w formie ryczałtów nie jest problematyczne. Również rozliczenie zaliczek oraz refundacji/szybkich refundacji nie stanowi problemu dla beneficjentów.

Odnosząc się do rozliczania wydatków ryczałtem, większość wnioskodawców (70%) potwierdziła, że jest to korzystne rozwiązanie. Jedynie 2% wnioskodawców było przeciwnego zdania. Badani, którzy uznali ryczałtowe rozliczanie kosztów za korzystne rozwiązanie wskazali, że dzięki temu możliwe jest optymalne wyliczenie kosztów, rozliczenie ryczałtowe nie generuje też zbędnych formalności. Wskazywano również na prostotę i szybkość rozliczania ryczałtowego. Podmioty odnoszące się negatywnie do systemu ryczałtowego nie potrafiły uzasadnić swojego zdania.

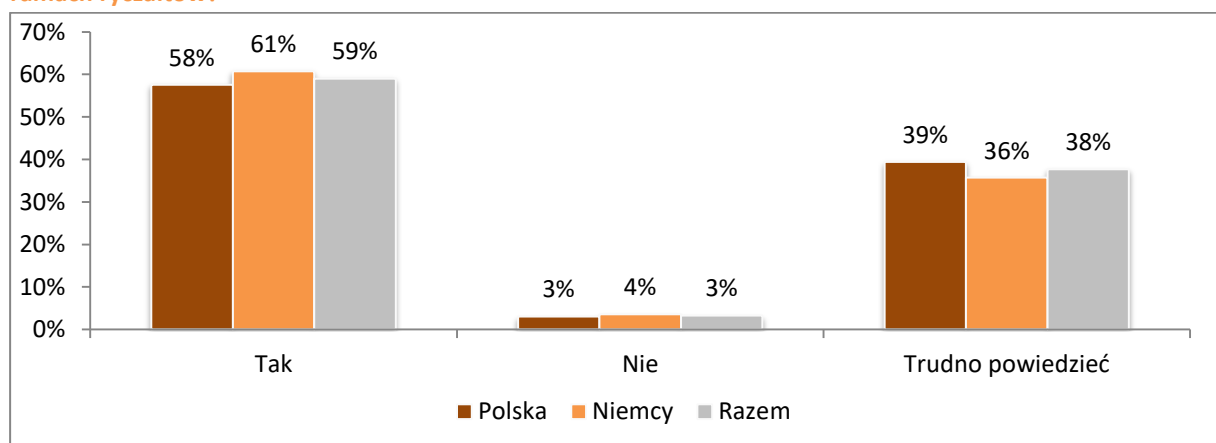
Wykres 29 Czy Państwa zdaniem możliwość rozliczania części kosztów ryczałtem jest korzystnym rozwiązaniem?

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

Wnioskodawcy wskazali, że w ich opinii należałoby poszerzyć kategorie wydatków możliwych do rozliczania w ramach systemu ryczałtowego. 59% badanych stwierdziło, że zakres kosztów należy poszerzyć, jedynie 3% respondentów zaprzeczyło, zaś pozostali nie mieli zdania w badanej kwestii.

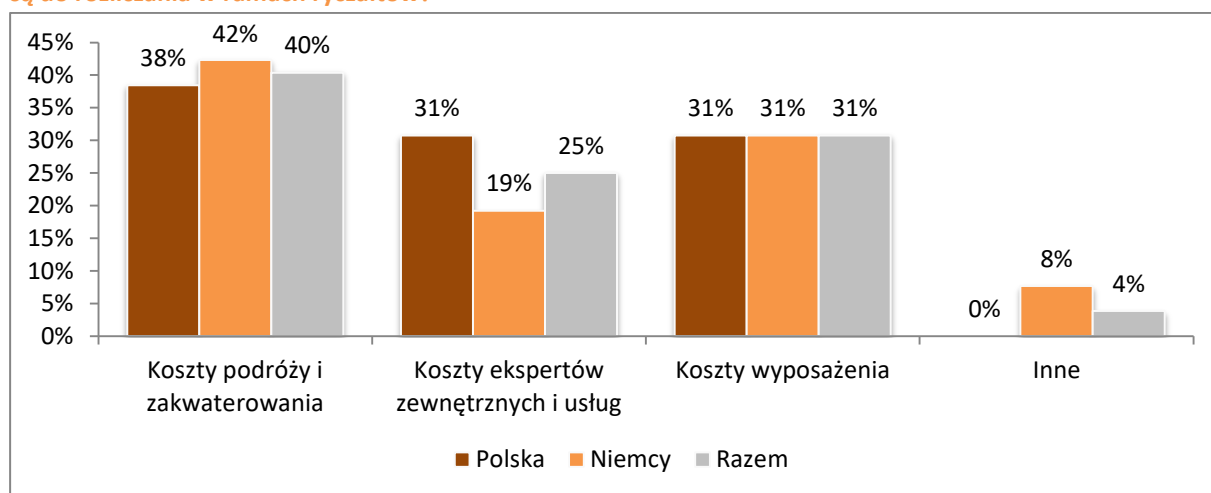
Wykres 30 Czy Państwa zdaniem należałoby poszerzyć zakres kosztów, które możliwe są do rozliczania w ramach ryczałtów?

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

Wnioskodawców, którzy potwierdzili, że zakres kosztów możliwy do rozliczenia ryczałtem powinien zostać poszerzony, zapytano, o jakie kategorie wydatków należy go poszerzyć. 40% wskazań dotyczyło kosztów podróży i zakwaterowania, zaś po 31% wskazań przypadło na koszty wyposażenia. Co czwarta odpowiedź wskazywała na konieczność poszerzenia zakresu o koszty ekspertów i usług zewnętrznych. Pozostali respondenci (4%) wskazali, że należałoby wprowadzić możliwość rozliczenia większego odsetka wydatków, które już teraz są przewidziane do rozliczenia ryczałtem.

Wykres 31 O jakie kategorie kosztów Państwa zdaniem należałoby poszerzyć zakres kosztów, które możliwe są do rozliczenia w ramach ryczałtów?

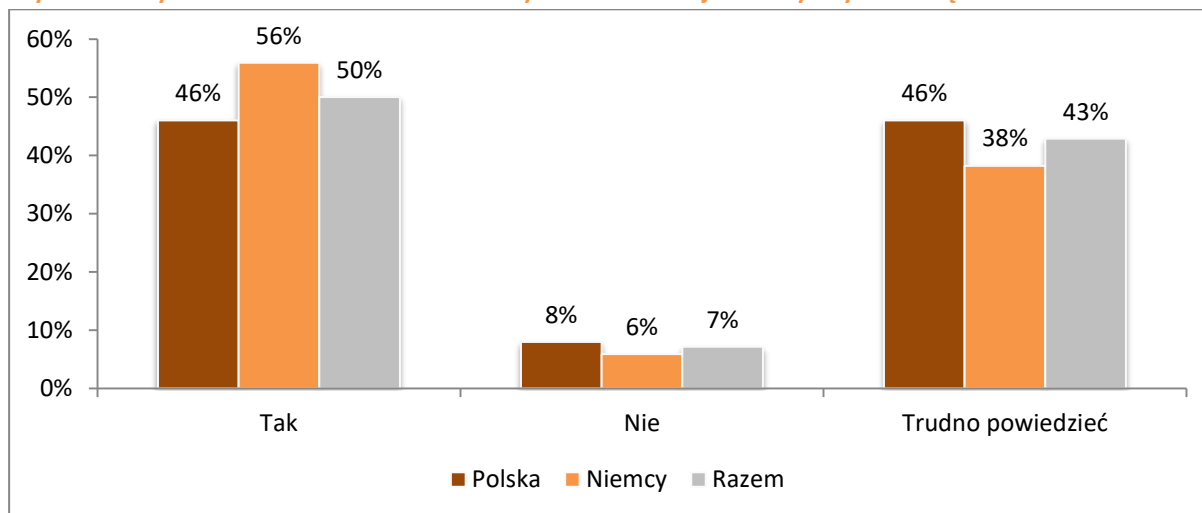

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

Zdaniem przedstawicieli Euroregionu także wprowadzenie możliwości otrzymywania zaliczek przez beneficjentów wpłynęło na proces realizacji mikroprojektu. W przeszłości niektórzy beneficjenci musieli oczekiwać przez długi okres na zwrot środków, co, zwłaszcza w przypadku podmiotów o niewielkiej płynności finansowej, stanowiło utrudnienie w działalności. Wprowadzenie zaliczek eliminuje ten problem. Również wnioskodawcy zostali poproszeni o odniesienie się do zaliczek. Połowa z nich wskazała, że są one korzystnym rozwiązaniem, częściej odpowiedzi takiej udzielali wnioskodawcy niemieccy.

Negatywnie na ten temat wypowiedziało się tylko 7% badanych wnioskodawców. Podmioty, które pozytywnie oceniły zaliczki wskazywały, że jest to bardzo dobre rozwiązanie dla podmiotów posiadających niewielkie środki finansowe. Nie obciąża ono finansowo beneficjenta, pomagając prefinansować działania. Podmioty, które negatywnie wypowiedziały się na temat zaliczek, wskazywały, że obawiają się niezaakceptowania wydatków jako kwalifikowalnych już po otrzymaniu i wykorzystaniu zaliczki. Należy zwrócić jednak uwagę na brak zasadności takiego postrzegania zaliczek – niezależnie od tego, czy wydatek zostanie uznany za niekwalifikowalny w ramach refundacji, czy w ramach zaliczki, wydatki i tak zostaną poniesione przez beneficjenta. Pozostałe podmioty negatywnie odnoszące się do zaliczek odwoływały się do własnej sytuacji, wskazując, że posiadają wystarczające środki finansowe, by rozliczać wydatki w formie refundacji i ich zdanie na temat zaliczek wynika z subiektywnej oceny.

Wykres 32 Czy Państwa zdaniem możliwość uzyskania zaliczek jest korzystnym rozwiązaniem?

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

Badani w ramach wywiadów pogłębionych partnerzy mikroprojektów zostali również zapytani o to, czy korzystanie z możliwości uzyskania szybkich refundacji i zaliczek oraz wprowadzenie ryczałtów sprawiało im trudności. Badane podmioty wskazywały, że nie miały problemów w tym zakresie. Wskazywały również, że nie widzą konieczności wprowadzania uproszczeń, gdyż obecny system rozliczeń jest optymalny. Negatywne zdanie na temat zaliczek wyrazili eksperci biorący udział w panelu ekspertów, którzy procedury uznali za skomplikowane na tyle, że beneficjenci są zniechęceni do występowania o zaliczki. Nie jest ono jednak zbieżne ze zdaniem większości beneficjentów, którzy – jako bezpośredni adresaci tego rozwiązania – ocenili je jako przydatne i nieskomplikowane w uzyskaniu. Również w opinii kontrolerów z art. 23 beneficjenci nie mają problemów z prawidłowym udzielaniem zamówień publicznych w związku z realizowanym projektem. Zamówień jest mało, są one również niewielkiej wartości. To, czy pojawiają się problemy, zależy od beneficjenta, największe problemy po stronie polskiej zauważalne są w organizacjach pozarządowych. Pojawiają się problemy, jednak są one wyjaśniane poprzez kontakt z kontrolerem z art. 23. Zazwyczaj po pierwszym przygotowanym zamówieniu beneficjenci nie napotykają już na problemy. W opinii przedstawicieli Euroregionu proces uzyskiwania zaliczek i refundacji oraz rozliczania środków metodą ryczałtową jest na tyle prosty, że nie należy go upraszczać. Nie sprawia on bowiem trudności beneficjentom.

Ewaluator przychyliła się do opinii wyrażonej przez badane osoby, wskazującej na niski stopień skomplikowania procedur w zakresie uzyskania zaliczek i szybkich refundacji. Odnosząc się do oceny eksperckiej Ewaluatora, należy wskazać, że zarówno zaliczki, jak też szybkie refundacje ułatwiają realizację projektów, zwłaszcza biorąc pod uwagę znaczny udział organizacji pozarządowych w gronie beneficjentów. Konieczność relatywnie długiego oczekiwania na środki wypłacane w ramach tzw. szybkiej refundacji powoduje jednak, że należy wdrożyć rozwiązania mające na celu eliminację problemu – powinno się położyć większy nacisk na rozliczenie wniosku o tzw. szybką refundację niż na przeprowadzanie wstępnej kontroli. Rozwiązanie takie jest wdrażane po niemieckiej stronie obszaru wsparcia – jego wprowadzenie po polskiej stronie może przynieść pozytywne rezultaty.

2.4.3. Działania informacyjno-promocyjne

Pytanie badawcze: Jak skuteczna jest promocja projektu parasolowego oraz poszczególnych mikroprojektów? Jak można zwiększyć skuteczność – widoczność projektu parasolowego i poszczególnych mikroprojektów w wymiarze lokalnym oraz regionalnym?

Obowiązki informacyjno-promocyjne spoczywające na beneficjentach zostały sprecyzowane w załączniku XII do rozporządzenia ogólnego. Zadania beneficjentów w zakresie promocji i informacji sprecyzowano ponadto w *Poradniku beneficjenta w zakresie promocji projektów finansowanych w ramach Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020*. Odwołanie do Poradnika znajduje się również w *Przewodniku dla Funduszu Małych Projektów Interreg Polska Saksonia 2014-2022*¹⁸. Poradnik nie ogranicza się jedynie do wskazania, jak zgodnie z wymogami rozporządzenia promować Program i finansowany z niego projekt – wskazuje także na dobre praktyki w tym zakresie oraz zasady prawidłowej komunikacji z odbiorcami działań. Czyni to z niego przydatne źródło wiedzy dla beneficjentów, również tych, których wiedza w tym zakresie jest ograniczona. Poradnik jest napisany przystępnym językiem, zawiera treściwe, konkretne i opatrzone komentarzami informacje. Od strony wizualnej również dokument należy ocenić pozytywnie. Najważniejsze informacje są wyróżnione za pomocą nagłówków, ramek i schematów. Ułatwiają one odnalezienie interesującej treści w dokumencie.

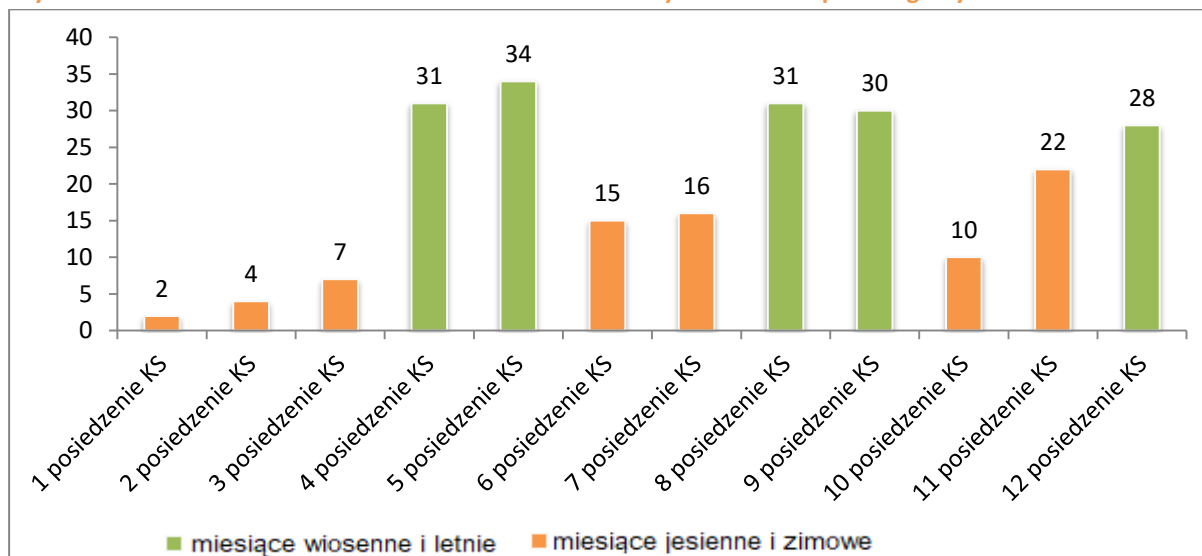
Projekt parasolowy jest promowany szeroko, m.in. poprzez:

- Informacje na stronie Programu Współpracy Interreg Polska-Saksonia 2014-2020;
- Informacje na stronie Euroregionu Nysa;
- Uczestnictwo przedstawicieli Euroregionu w spotkaniach informacyjnych dot. funduszy europejskich;
- Udostępnianie informacji dot. Programu za pośrednictwem strony Urzędów Marszałkowskich województw;
- Udostępnianie informacji dot. Programu za pośrednictwem portali społecznościowych (np. Facebook, Instagram);
- Materiały audiowizualne udostępniane za pośrednictwem portali społecznościowych (np. Facebook);
- Ulotki informacyjne;
- Bezpośrednie konsultacje z potencjalnymi beneficjentami W ramach bieżących zadań realizowanych przez Wspólny Sekretariat i Regionalny Punkt Kontaktowy.

Reasumując, Program jest promowany na wiele sposobów, czego odzwierciedleniem jest znaczna liczba wpływających wniosków o dofinansowanie. Liczbę wniosków zatwierdzonych w ramach dotychczasowych naborów ukazuje poniższy wykres. Rozrózono na nim posiedzenia, które miały miejsce w miesiącach wiosenno-letnich oraz w miesiącach jesienno-zimowych. Wyższa liczba wniosków w miesiącach wiosenno-letnich warunkowana jest możliwością organizacji wówczas wydarzeń plenerowych. Niemniej liczba wniosków po pierwszych trzech posiedzeniach gwałtownie wzrosła i nawet na posiedzenia KS FMP odbywające się w miesiącach jesienno-zimowych wpływa relatywnie duża liczba wniosków. Świadczyć to może o skutecznej promocji FMP.

¹⁸ Przewodnik dla Funduszu Małych Projektów Interreg Polska Saksonia 2014-2022, s. 25.

Wykres 33 Liczba wniosków o dofinansowanie zatwierdzonych w ramach poszczególnych naborów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez Zamawiającego.

Zdaniem przedstawicieli Euroregionu promocja mikroprojektów jest odpowiednia. Formy promocji są adekwatne do potrzeb – głównie FMP promowany jest poprzez internet. W ramach projektu parasolowego promowane są również poszczególne projekty – w formie podsumowania, by ukazać sukcesy Programu. Również eksperci uczestniczący w panelu ekspertów uznali działania informacyjno-promocyjne w projektach za wystarczające, biorąc po uwagę wysokość budżetów i przeciętną liczbę uczestników projektu.

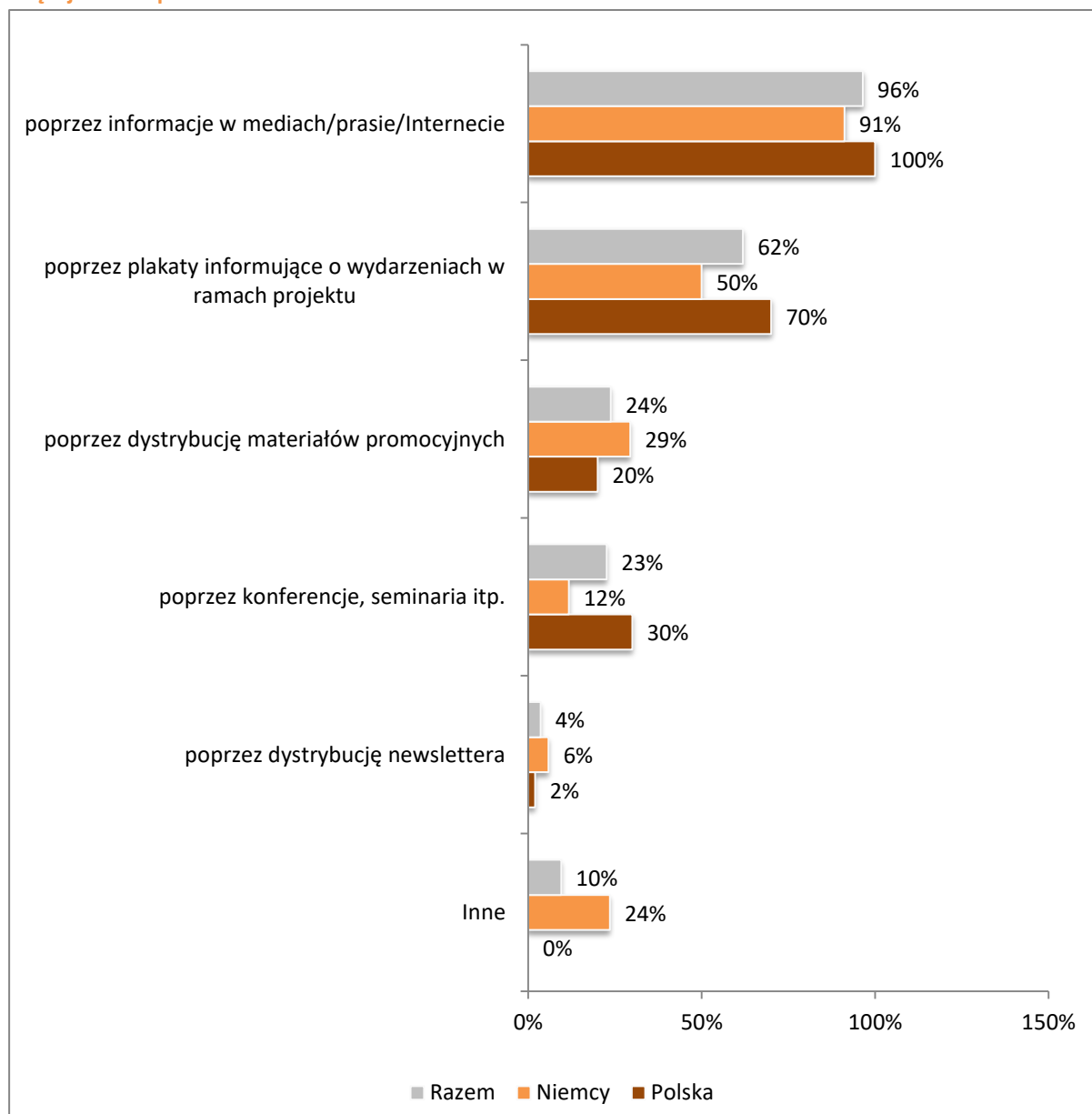
Wnioskodawcy wskazali, w jaki sposób promują realizowany przez siebie mikroprojekt. Niemal wszyscy z nich wskazali na informacje w prasie, mediach i internecie jako metodę promocji. Większość (62%) wskazała również na plakaty informujące o wydarzeniach odbywających się w ramach realizowanego mikroprojektu. Należy zwrócić uwagę, że jedynie 4% badanych wnioskodawców wskazało, że promują swój projekt z wykorzystaniem newslettera. Co dziesiąty badany wskazał na wykorzystanie innych metod promocji, tj. filmy promocyjne, telebimy oraz spotkania bezpośrednie – zarówno zachęcające lokalną społeczność do skorzystania z organizowanych w ramach projektu działań (np. w szkołach), jak również z przedstawicielami instytucji, służące promowaniu reprezentowanego podmiotu poprzez realizowany projekt.

Wnioskodawcy, którzy wskazali, że w celach promocyjnych wykorzystują materiały promocyjne, zostali poproszeni o wskazanie tego, jakie to są materiały. Z badania wynika, że są to głównie broszury i foldery informacyjne (60% wskazań) oraz ulotki (50% wskazań). Co trzeci wnioskodawca (35,00% wskazań) wykorzystuje gadżety promocyjne (tj. długopisy, breloki, koszulki itp.). Pozostali badani (odpowiedź „inne”) wykorzystują w celach promocyjnych upominki związane z Programem (przyjmujące również formę gadżetów).

Biorąc pod uwagę specyfikę FMP, należy uznać, że stosowane formy promocji są adekwatne do specyfiki tego instrumentu wsparcia. Promocja w ramach Funduszu trafia do osób z obszaru pogranicza. Formy promocji są dostosowane do grup docelowych. Za najistotniejsze można uznać plakaty, ulotki oraz informacje w prasie i w internecie – przede wszystkim w lokalnych gazetach i na lokalnych stronach internetowych – np. na lokalnych forach czy na stronach samorządów jednostek terytorialnych. Są to bowiem źródła informacji, z których często korzystają mieszkańcy obszaru

pogranicza. Ponadto dystrybucja materiałów promocyjnych pozwala na to, by informacje o FMP rotowały w przestrzeni publicznej oraz zakorzeniły się w świadomości społecznej.

Wykres 34 W jaki sposób promują Państwo realizowany/e przez siebie mikroprojekt/y? Możliwość wyboru więcej niż 1 odpowiedzi

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

Wnioskodawcy zostali poproszeni o ocenę kontaktu z przedstawicielami biur Euroregionu. Średnia ocen przyznawanych przez wnioskodawców temu aspektowi wyniosła 4,69 (w skali 1-5) i była wyższa po stronie niemieckiej (4,82), niż po stronie polskiej (4,6).

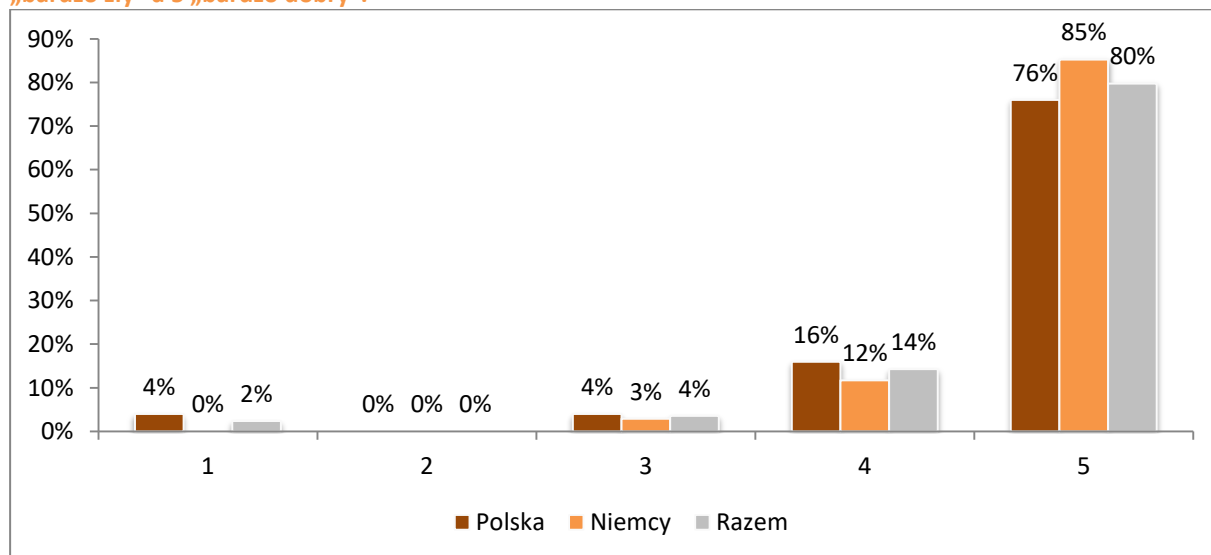
Wnioskodawcy, którzy przyznali ocenę inną niż „5” w poprzednim pytaniu, zostali poproszeni o wskazanie, co musiałyby się zmienić, by poprawić kontakt z przedstawicielami Euroregionu. Wskazywano na:

- Zmniejszenie stopnia biurokratyzacji;
- Zwiększenie liczby osób pracujących w biurze Euroregionu;

- Poprawę przepływu informacji oraz szybkości obsługi.

Przeprowadzone metodą *mystery client* oraz *mystery calling* badanie pokazało jednak, że poprawa szybkości obsługi osób zainteresowanych przez pracowników biur Euroregionu nie jest konieczna: osoby odwiedzające biura są obsługiwane sprawnie i uzyskują komplet niezbędnych informacji. Należy jednak poprawić jakość obsługi e-mailowej: na trzy spośród czterech wysłanych wiadomości (zarówno do polskiego, jak i do niemieckiego biura Euroregionu) nie otrzymano odpowiedzi. Ponadto po wprowadzeniu możliwości uzyskiwania zaliczek i szybkich refundacji wyeliminowane zostały sytuacje, w których wnioskodawca przez długi okres oczekuje na rozliczenie poniesionych wydatków. Tym samym rekomenduje się nie tyle zwiększenie liczby pracowników, co lepsze rozplanowanie pracy w biurach Euroregionu.

Wykres 35 Jak oceniają Państwo kontakt z pracownikami Euroregionu w zakresie promocji realizowanego/ych przez siebie projektu/ów? Oceny proszę dokonać w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „bardzo zły” a 5 „bardzo dobry”.

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

2.4.4. Struktury i procedury wsparcia

Pytanie badawcze: *Czy struktury i procedury wsparcia są efektywne, czy generują nadmierne obciążenia dla wnioskodawców i beneficjentów?*

Wnioskowanie, ocena i wybór mikroprojektów

Wnioskodawcy mogą ubiegać się o otrzymanie dofinansowania w kwocie do 85% wartości kosztów kwalifikowalnych mikroprojektu. Jest to kwota porównywalna dofinansowania dostępnego w ramach innych poddanych analizie benchmarkingowej Programów. Zróżnicowana jest kwota możliwego do otrzymania dofinansowania, jednak wynika to (w przypadku Programów INTERREG V-A Republika Czeska-Polska oraz Polska-Słowacja) z różnymi typami możliwych do wdrożenia typów mikroprojektów (mikroprojekty indywidualne oraz wspólne).

Tabela 12 Minimalna i maksymalna kwota oraz poziom dofinansowania

	INTERREG V-A Polska-Saksonia	INTERREG V-A Austria-Germany/ Bawaria	INTERREG V-A Republika Czeska-Polska	INTERREG V-A Polska-Słowacja
Minimalna kwota dofinansowania [w EUR]	3 000 EUR	b.d.	2 000 EUR (na partnera)	2 000 EUR (na partnera)
Maksymalna kwota dofinansowania [w EUR]	30 000 EUR	25 000 EUR	60 000 EUR	100 000 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania EFRR	85%	75%	85%	85%

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentów programowych.

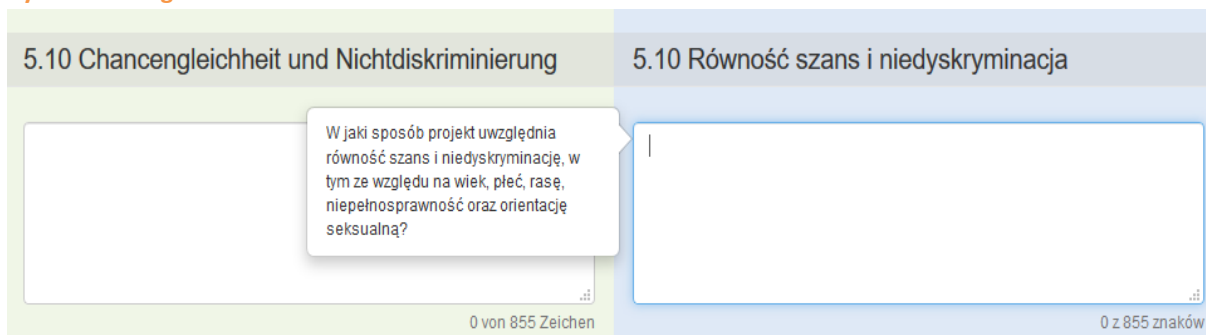
W ramach Programu przewidziany jest nabór ciągły. Jest to rozwiązanie najbardziej korzystne z punktu widzenia zapewnienia płynności realizacji Programu i bardzo korzystne dla potencjalnych beneficjentów. Analiza benchmarkingowa pokazała, że w ramach pozostałych analizowanych programów transgranicznych nabory mają miejsce 1-3 razy w roku, co powoduje, że potencjalni beneficjenci muszą oczekiwać, aż będą mogli złożyć wniosek o dofinansowanie. Ponadto w ramach badanych programów średni czas procedury prowadzącej do zatwierdzenia projektu wynosi od 3 do 6 miesięcy, zaś w FMP Programu Polska-Saksonia wynosi ok. 3 miesiące, co na tle pozostałych programów jest bardzo korzystnym wynikiem. Okres 3 miesięcy jest uzasadniony, pozwala bowiem na weryfikację dokumentacji przez uprawnione podmioty. Wprowadzenie rozliczeń ryczałtowych, szybkiej refundacji oraz zaliczek zapewnia komfort szybkiego otrzymania środków przez mikrobencyfikenta oraz eliminuje konieczność skracania ww. okresu. Zachowanie ciągłego naboru wniosków będzie jednak wymagało ograniczenia zaangażowania w przygotowywane projekty. Niepokojąca wydaje się bowiem ingerencja pracowników polskiego biura Euroregionu w projekty, co potwierdzili uczestnicy panelu ekspertów. Powoduje to, że nieformalne konsultacje pomiędzy potencjalnym wnioskodawcą a pracownikiem biura Euroregionu trwają zbyt długo, zaś poziom zaangażowania w kształt wniosku o dofinansowanie jest zbyt duży. Tym samym łączny czas od pierwszej konsultacji do czasu zatwierdzenia wniosku trwa nawet do jednego roku. Rekomenduje się zatem wprowadzenie formalnego trybu konsultacji wniosku o dofinansowanie i znaczące ograniczenie uprawnień pracowników biur Euroregionu w kształtowanie wniosku.

Procedura wnioskowania w ramach FMP odbywa się w formie elektronicznej. W porównaniu do pozostałych programów poddanych analizie benchmarkingowej generator wniosków o dofinansowanie w ramach FMP należy uznać za prosty w obsłudze. Wniosek online jest dostępny z poziomu strony internetowej Euroregionu. Poszczególne pola posiadają wytłumaczenie (widoczne po nakierowaniu myszki na dane pole), w jaki sposób należy uzupełnić konkretny fragment formularza. Stanowi to dodatkowe ułatwienie dla wnioskodawców.

Prócz wniosku wnioskodawca dołącza w formie załączników:

- Status własny oraz partnera/partnerów projektu;
- Wyciąg z rejestru stowarzyszeń lub KRS własny oraz partnera/partnerów projektu;
- Upoważnienie do reprezentowania własnego podmiotu oraz partnera/partnerów projektu;
- Oświadczenie o VAT własne oraz partnera/partnerów projektu;
- Oświadczenie o ochronie danych osobowych wg prawa krajowego własne oraz partnera/partnerów projektu;
- Oświadczenie własne o zdolności do finansowania projektu.

Rysunek 1 Fragment wniosku o dofinansowanie w formie online

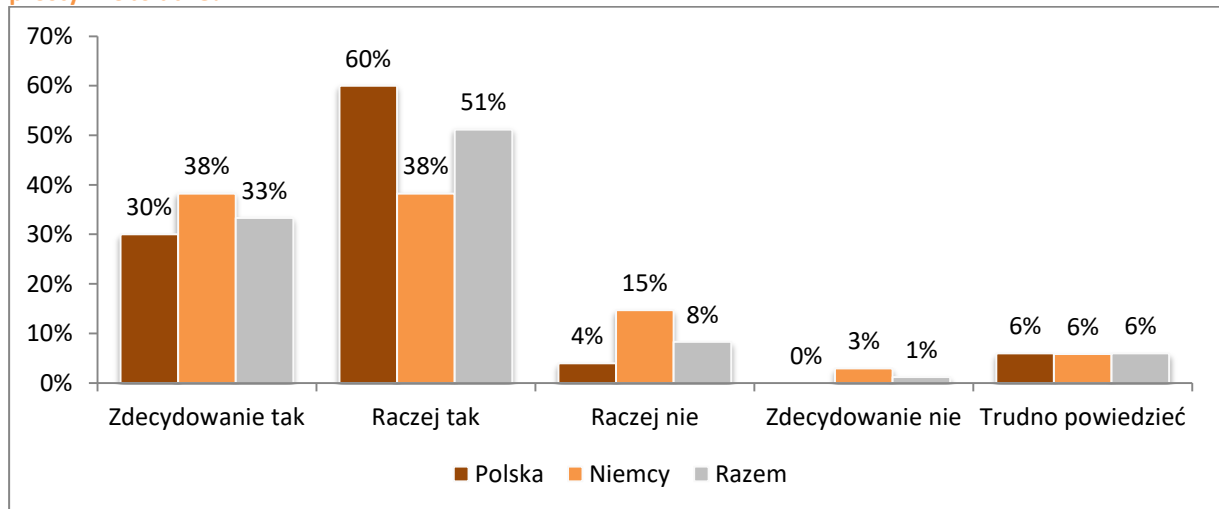
Źródło: Fragment wniosku o dofinansowanie w formie online.

Należy jednak zaznaczyć, że część spośród pól generatora wniosków jest wyświetlana wyłącznie w języku niemieckim (część dotycząca planu finansowego przedsięwzięcia, część dotycząca wskaźników). W związku z tym rekomenduje się, by wprowadzić do formularza dodatkowe elementy, które pozwolą na lepsze zrozumienie formularza przez wnioskodawców po stronie polskiej (a co za tym idzie – ułatwienie procesu wnioskowania o wsparcie). Dodatkowo zastosowanie elektronicznej formy składania wniosku o dofinansowanie pozwala sprawdzić, czy wszystkie pola zostały prawidłowo uzupełnione – w przypadku, kiedy tak nie jest – system informuje o tym, wskazując miejsce, w którym nie uzupełniono danych.

Zarówno sposób wnioskowania o dofinansowanie, jak również dokumenty konieczne do dołączenia do wniosku nie powodują nadmiernych obciążeń administracyjnych dla beneficjentów. Język dokumentów, z którymi powinien zapoznać się potencjalny wnioskodawca przed uzupełnieniem wniosku, jak również sama procedura wnioskowania o dofinansowanie są zrozumiałe nawet dla podmiotów nieposiadających specjalistycznej wiedzy z zakresu funduszy europejskich.

Wnioskodawców zapytano również o to, czy, w ich odczuciu, generator wniosków był prosty w obsłudze. Zdecydowana większość wnioskodawców (85% - suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”) wskazała, że obsługa generatora wniosków nie sprawiła im problemów. Brak problemów w obsłudze generatora częściej deklarowali polscy wnioskodawcy. Badani, którzy wskazali, że obsługa generatora jest problematyczna wskazywali, że jest on mało intuicyjny, zaś niektóre pola generatora wniosków mają ograniczoną liczbę znaków – uniemożliwia to opisanie niektórych kwestii w sposób szczegółowy.

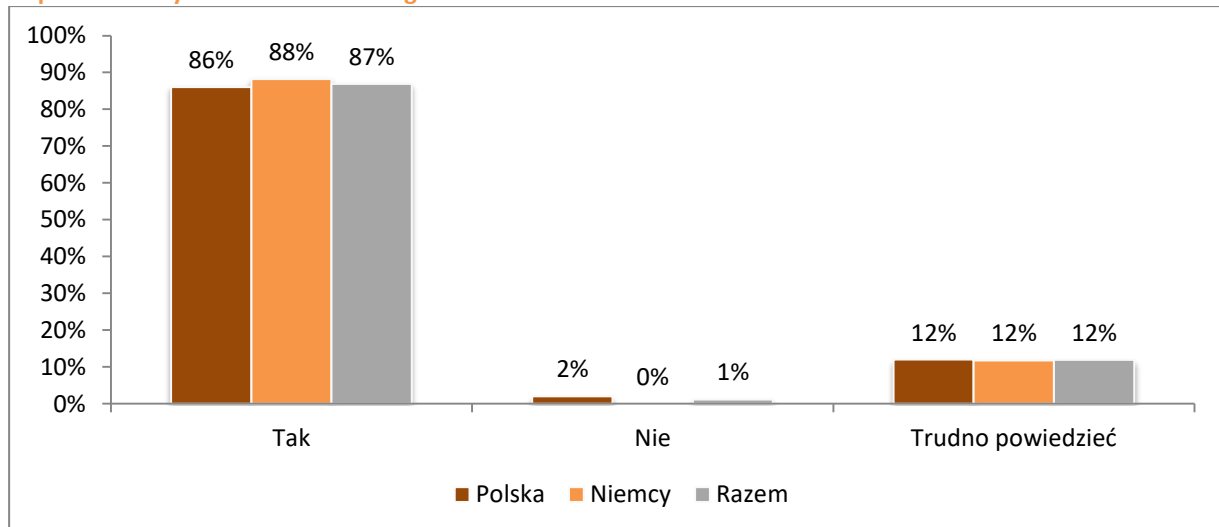
Wykres 36 Czy generator wniosków, z którym spotkali się Państwo na etapie wnioskowania o wsparcie był prosty w obsłudze?

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

Większość wnioskodawców (87%) wskazała, że konsultowała swój wniosek o dofinansowanie z pracownikami biura Euroregionu. Nie uczyniło tego jedynie 1,19% badanych.

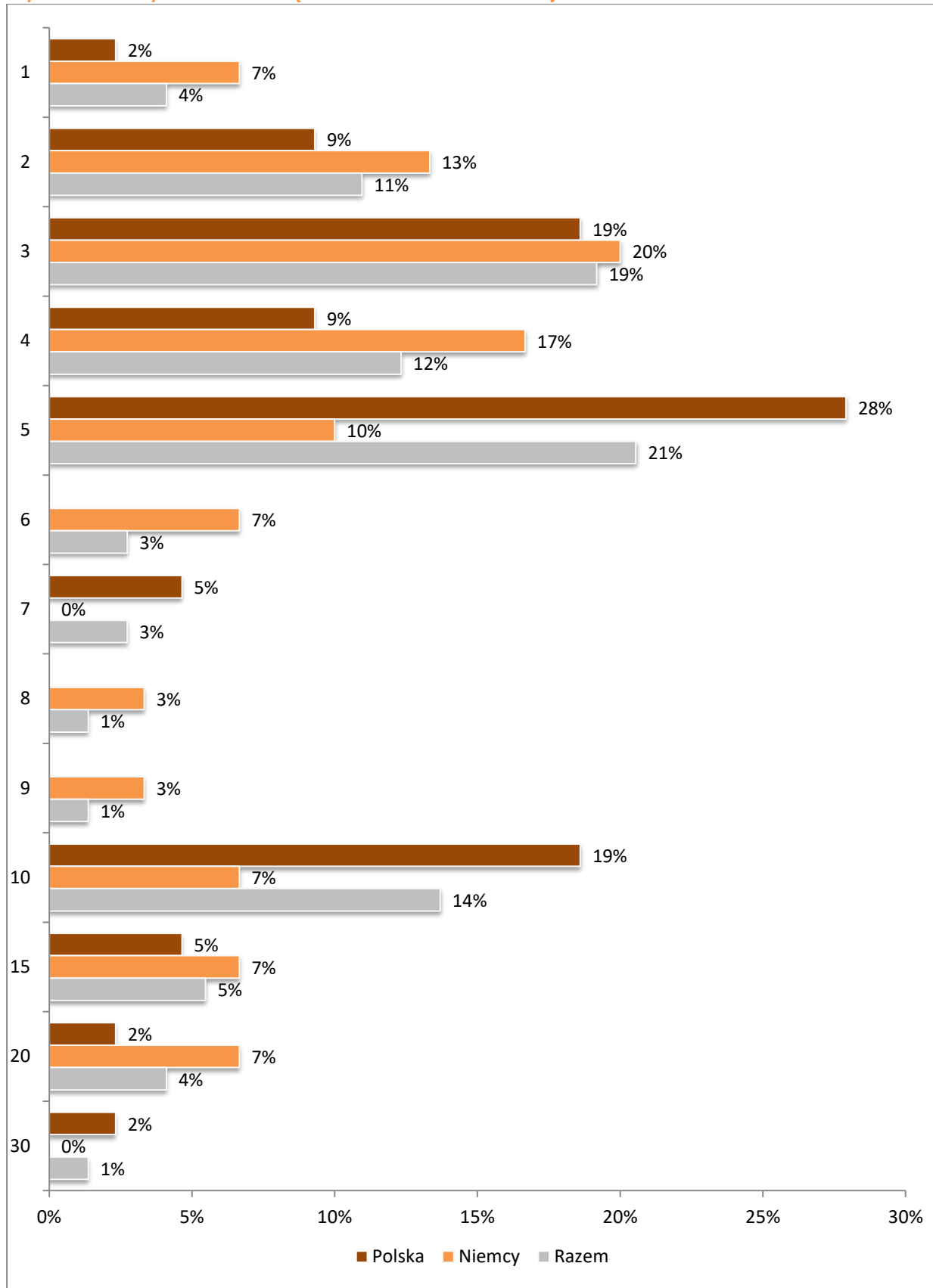
Wykres 37 Czy Państwa wniosek o dofinansowanie był konsultowany z pracownikami instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie Programu?

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

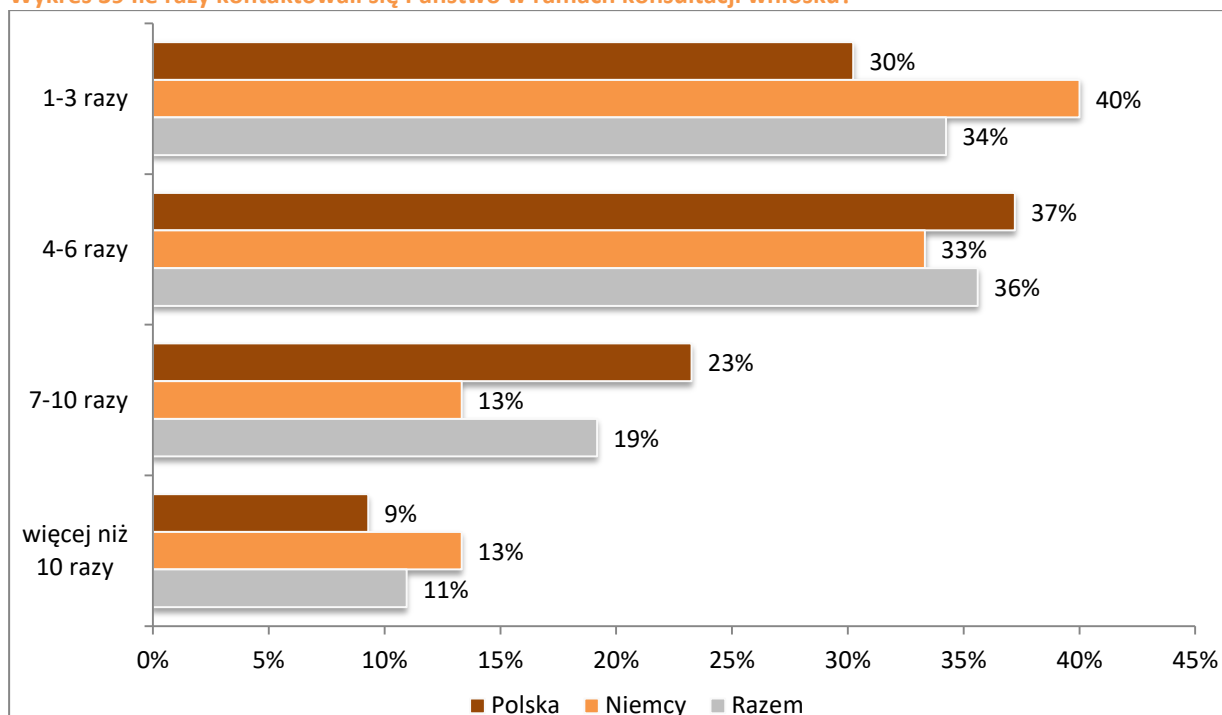
Badani wskazali, jak często konsultowali swój wniosek o dofinansowanie. Średnio wniosek konsultowany był 6-7 razy – nieco częściej po stronie polskiej (średnio 6,58 razy), niż po stronie niemieckiej (6,07 razy). Wskazać należy, że blisko co trzeci wniosek był konsultowany więcej niż 7 razy. Pozwala to przypuszczać, że ingerencja pracowników biur Euroregionu we wniosek jest znaczna.

Wykres 38 Ile razy kontaktowali się Państwo w ramach konsultacji wniosku?

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=83.

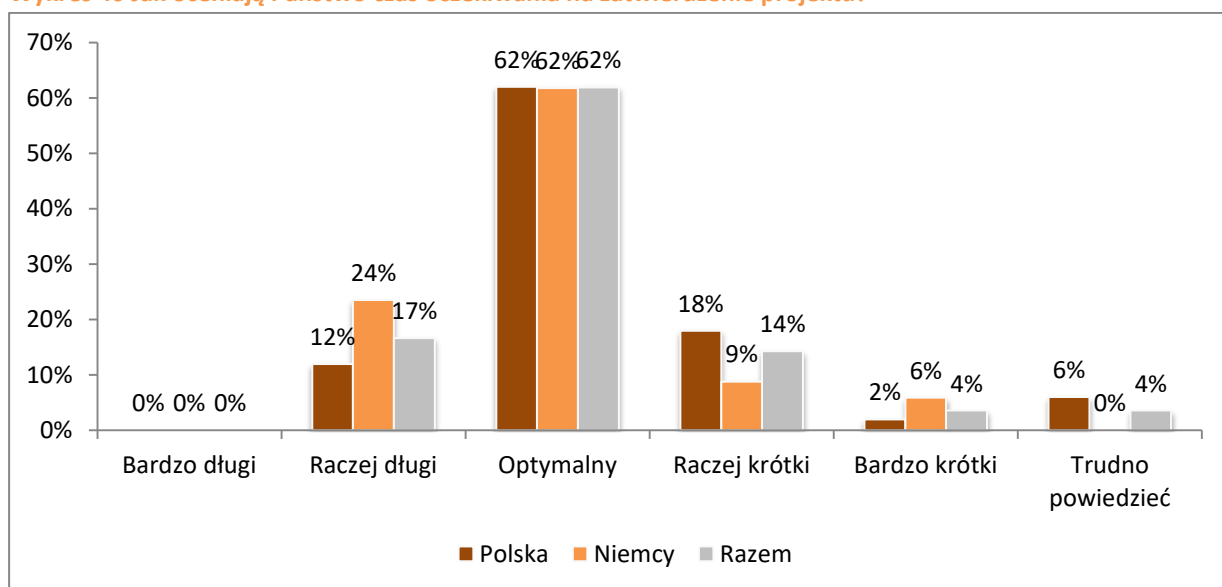
Wykres 39 Ile razy kontaktowali się Państwo w ramach konsultacji wniosku?

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=83.

Wnioskodawcy zostali również poproszeni o odniesienie się do czasu oczekiwania na zatwierdzenie projektu. Zdaniem większości wnioskodawców (62%) czas oczekiwania na zatwierdzenie wniosku jest optymalny. Jedynie 17% wnioskodawców jest zdania, że czas ten jest raczej długi, 18% uznało ten czas za krótki (suma odpowiedzi „raczej krótki” i „bardzo krótki”). Należy przy tym wskazać, że procedura oceny, pomimo że jest rozbudowana, jest porównywalna z tożsamą procedurą w ramach innych programów transgranicznych, czego dowiedziono, przeprowadzając analizę benchmarkingową na potrzeby niniejszej ewaluacji.

Wykres 40 Jak oceniają Państwo czas oczekiwania na zatwierdzenie projektu?

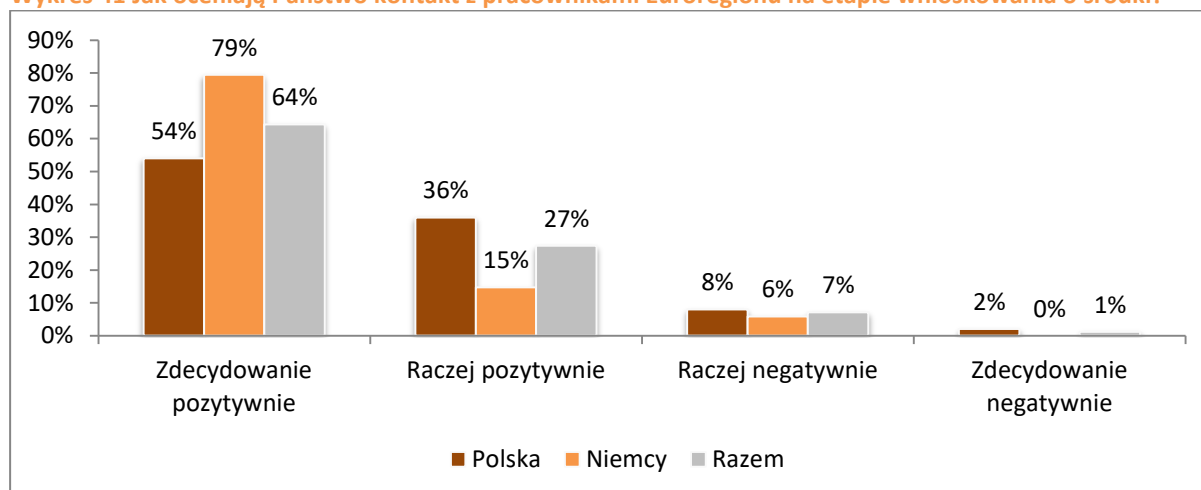
Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

Wnioskodawcy pozytywnie ocenili również kontakt z pracownikami Euroregionu. Jedynie 8,23% wnioskodawców oceniło ten kontakt negatywnie. Wśród uzasadnień pozytywnych ocen kontaktu z pracownikami biur Euroregionu wskazywano szybką reakcję na pojawiające się zapytania i wątpliwości, pomoc w zakresie przygotowania wniosku o dofinansowanie, kompetencję i uprzejmość pracowników oraz ich dostępność dla wnioskodawców. Należy jednak zauważyć, że duża liczba konsultacji wnioskodawców z pracownikami Euroregionu rodzi ryzyko znacznej ingerencji we wnioski. To wnioskodawcy zaś powinni odpowiadać za kształt wniosku i realizowanego na jego podstawie projektu. Rola pracowników biur Euroregionu powinna ograniczyć się do wskazywania ewentualnych braków formalnych w przedkładanych im wnioskach. Wielokrotny kontakt ze strony wnioskodawców (powyżej 3 razy) pozwala przypuszczać, że zaangażowanie pracowników Euroregionu w części przypadków nie dotyczyło jedynie kwestii *sensu stricte* formalnych.

Oceny negatywne uzasadniano tym, że pracowników jest za mało, biorąc pod uwagę liczbę wnioskodawców, którzy oczekują pomocy. Rozwiązaniem zgłaszanej trudności może być np. wprowadzenie ograniczenia, polegającego na możliwości konsultacji wniosku z pracownikami biur Euroregionu maksymalnie 3 razy. Ponadto, uzasadniając negatywne opinie, wskazywano na odsyłanie do dokumentów zamiast udzielenia wyczerpującej odpowiedzi na pytania wnioskodawców, długi czas oczekiwania na rozliczenie wniosku, bardzo urzędowe podejście do wnioskodawców. Badani nie potrafili jednak wskazać, w czym objawia się formalne podejście do obsługi interesantów.

Badanie metodą *mystery client* oraz *mystery calling* pozwoliło na stwierdzenie, że odsyłanie zainteresowanych podmiotów do dokumentów programowych faktycznie ma miejsce, jest to jednak uzupełnienie informacji przekazywanych przez pracowników biur Euroregionu, stanowiące wskazanie, gdzie można usystematyzować i poszerzyć wiedzę przekazywaną w trakcie rozmowy z pracownikiem. Nie stanowi to zatem negatywnego aspektu związanego z obsługą interesantów przez pracowników biur Euroregionu, a stanowi wartość dodaną, z którą wiąże się uzyskanie informacji.

Wykres 41 Jak oceniają Państwo kontakt z pracownikami Euroregionu na etapie wnioskowania o środki?

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

Zdaniem pracowników Euroregionu na etapie wnioskowania o dofinansowanie obciążenie beneficjentów występuje, natomiast jest ono niwelowane poprzez bieżące nadzorowanie złożonego wniosku projektowego aż do czasu zatwierdzenia. Ewaluator przychylił się do wyrażonej opinii,

procedurę naboru, oceny i wyboru należy uznać za nieskomplikowaną oraz niegenerującą nadmiernego obciążenia dla beneficjentów. Również w przypadku chęci samodzielnego uzyskania wiedzy potencjalny wnioskodawca nie powinien mieć problemu, bowiem dostępne dokumenty cechują się zwięzłą formą, prostotą języka oraz precyzją.

Zakres pomocy ze strony pracowników biur Euroregionu uznać należy jednak za zbyt duży. Biorąc pod uwagę klarowność i nieskomplikowaną procedurę ubiegania się o dofinansowanie, zasadne jest ograniczenie ingerencji pracowników biur Euroregionu w treść wniosku projektowego. Duży zakres pomocy może wpływać na transparentność procesu oceny i wyboru przedsięwzięć do dofinansowania – w skład KS FMP wchodzi bowiem m.in. pracownicy biur Euroregionu, którzy uczestniczą tym samym w ocenie wniosków, w których opracowaniu uczestniczyli. Szeroki zakres zaangażowania pracowników biur Euroregionu rodzi również ryzyko pewnego automatyzmu w działaniu ekspertów oceniających wnioski, którzy przyjmują *a priori*, że wniosek z uwagi na szeroki zakres konsultacji jest przygotowany w sposób optymalny. Potwierdzają to niewielka liczba uwag zgłaszanych przez ekspertów oceniających wnioski oraz znikomy odsetek projektów odrzuconych. Ponadto z uwagami ekspertów oceniających wnioski członkowie KS FMP zapoznają się dopiero w trakcie posiedzenia tego gremium. W celu zoptymalizowania jakości prac Komitetu zaleca się przesyłanie uwag i opinii ekspertów oceniających wnioski o dofinansowanie przynajmniej na 7 dni przed planowanym posiedzeniem – w ten sposób zainteresowane osoby będą miały szansę na zapoznanie się z wynikami pracy ekspertów. To z kolei pozwoli na zdynamizowanie dyskusji wywiązującej się podczas posiedzeń KS FMP. Ponadto zaleca się sporządzenie wzoru formularza, na którym uwagi będą wprowadzać eksperci oceniający poszczególne wnioski o dofinansowanie. Pozwoli to na uzyskanie gwarancji, że eksperci zapoznali się rzetelnie z każdym elementem złożonego wniosku o dofinansowanie. Ponadto zalecane jest przedstawianie członkom KS FMP punktacji (w podziale na poszczególne aspekty wchodzące w skład oceny), którą uzyskał każdy z wniosków o dofinansowanie, który jest przedmiotem danego posiedzenia.

Pomimo szerokiego zakresu konsultacji z pracownikami biur Euroregionu, przyjmowane są jednak wnioski, które można uznać za niedopracowane: przykładem jest uwzględnienie w projektach wskaźnika programowego (*Liczba przedsięwzięć w projektach dotyczących współpracy między obywatelami i instytucjami*), wskazywanie niewłaściwej liczby uczestników projektu (wskazywanie liczby personelu zaangażowanego w realizację projektu zamiast liczby uczestników wydarzeń), błędów językowych oraz tłumaczeniowych itp. Ponadto zaobserwowano, że część spośród wniosków o dofinansowanie nie zawiera struktury analogicznej do tej przyjętej w programach regularnych (podział na zadania). Zidentyfikowana sytuacja wymaga zmian prowadzących do zwiększenia odpowiedzialności wnioskodawców za treść składanych wniosków oraz ograniczenia zaangażowania pracowników biur Euroregionu na etapie konsultacji wniosku do poziomu sprawdzania treści wniosku z obowiązującymi procedurami, z wyłączeniem działań merytorycznych, za które odpowiadać powinni przede wszystkim wnioskodawcy.

Procedura skargowa

Uregulowania dotyczące procedury skargowej znajdują odzwierciedlenie w art. 74 par. 3 rozporządzenia ogólnego. Na poziomie Programu procedura skargowa jest przyjmowana przez Komitet Monitorujący. Obowiązująca procedura skargowa została przyjęta 11 grudnia 2018 roku. Od tego czasu do 12. posiedzenia KS FMP zatwierdzono łącznie 50 projektów, co stanowi około 20% projektów realizowanych w Programie. Dotychczas procedura skargowa nie była wykorzystywana, co uniemożliwia zbadanie działania tej struktury w praktyce, biorąc pod uwagę dynamikę wdrażania

Programu można wyciągnąć jednak pewne wnioski dotyczące FMP: w ramach analizowanego instrumentu od początku wdrażania nie zatwierdzono jedynie 2 wniosków o dofinansowanie. Odrzucone wnioski zostały poprawione i złożone ponownie na kolejne posiedzenia KS FMP¹⁹.

Odnosząc się do zapisów procedury, należy uznać, że jest ona przyjazna beneficjentom, zaś jej struktura i sposób przyjmowania są maksymalnie uproszczone. Przemawiają za tym:

- a) Elektroniczna forma składania skargi;
- b) Elementy, które powinna zawierać skarga;
- c) Kolegialność organu rozpatrującego skargę (Komisja ds. Skarg);
- d) 10-dniowy termin na złożenie skargi oraz 10-dniowy termin na jej rozpatrzenie przez Komisję (z możliwością przedłużenia o maksymalnie 10 dni).

Również zdaniem pracowników Euroregionu procedura skargowa jest dobrze przemyślana i nie powinna generować nadmiernych obciążeń dla beneficjentów.

W opinii Ewaluatora, ewentualne wykorzystanie procedury w praktyce nie powinno sprawić trudności. Jednocześnie należy nadmienić, że brak konieczności jej wykorzystywania w dotychczasowym wdrażaniu FMP pozwala wysnuć pewne wnioski w kontekście dotychczasowego wdrażania FMP. Procedura otwartego naboru oznacza, że nie są ogłaszane nabory wniosków – wnioski są składane przez zainteresowane podmioty w trybie ciągłym do biur Euroregionu; tam następuje proces konsultacji, które, jak dowiedziono wcześniej, są bardzo szerokie i odbywają się wielokrotnie. Oznacza to, że nawet słaby pod względem jakości wniosek może uzyskać dofinansowanie, gdyż pracownicy biur Euroregionu oferują bardzo szeroki zakres wsparcia. Pracownicy biur Euroregionu uczestniczący w KS FMP mogą ponadto w większym stopniu sprzyjać – podświadomie – projektom, w których współtworzeniu uczestniczyli. Również eksperci, którzy uczestniczą w procesie oceny wniosków mogą mechanicznie zatwierdzać projekty, będąc przekonanymi, że szeroki zakres konsultacji wniosków o dofinansowanie z pracownikami biur Euroregionu sprzyja wypracowaniu wysokiej jakości dokumentacji aplikacyjnej, co przeczy idei eksperckiej oceny wniosków. Bardzo szeroki zakres konsultacji wniosków może spowodować, że dany wniosek będzie zarejestrowany dopiero, gdy będzie spełniał oczekiwania pracowników biur Euroregionu co do jego treści. Dlatego też zaleca się, by ograniczyć zakres konsultacji wnioskodawców z pracownikami biur Euroregionu.

Kontraktacja

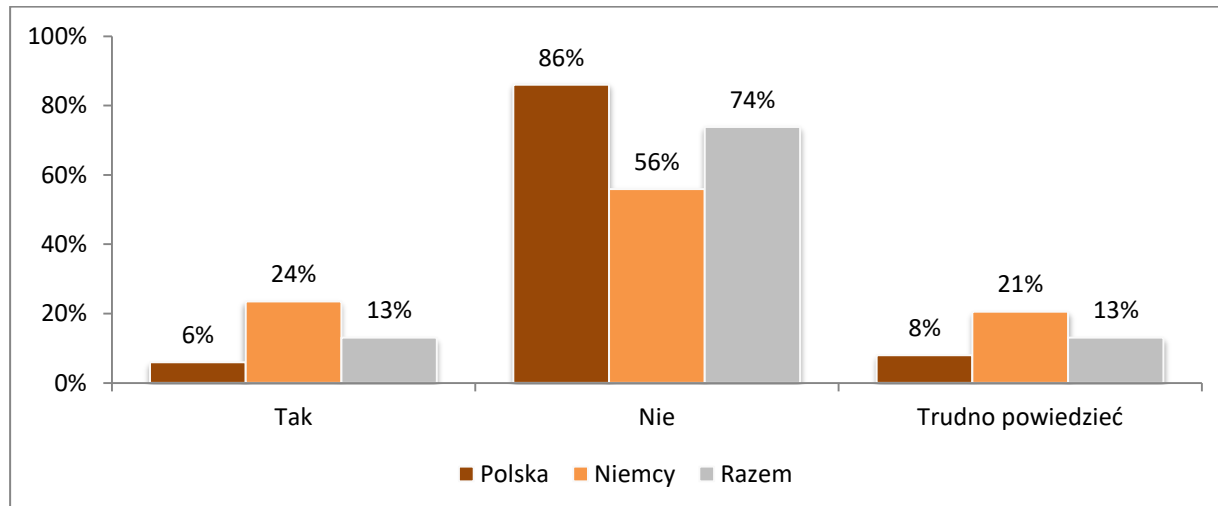
Umowa o dofinansowaniu określa prawa i obowiązki obu stron oraz ramy prawne i finansowe dla wykonania zaplanowanych w projekcie działań. W szczególności jest to potwierdzenie maksymalnej wysokości dofinansowania z EFRR. Procedura kontraktacji rozpoczyna się następnego dnia po tym, jak Komitet Sterujący FMP zatwierdzi listę projektów i trwa nie dłużej niż miesiąc. W przypadku, jeśli przez ten czas umowa nie została podpisana z winy wnioskodawcy, projekt uznany zostaje za odrzucony. Zastosowane rozwiązanie pozwala na uniknięcie sytuacji, w której beneficjenci środków w ramach zatwierdzonych mikroprojektów z różnych względów odwołają w czasie podpisanie umowy.

Większość wnioskodawców (74%) wskazała, że uzupełnienie dokumentacji przed podpisaniem umowy nie stanowiło dla nich problemu. Kwestię tę jako problematyczną częściej wskazywali

¹⁹ Jeden spośród ww. wniosków został odrzucony, gdy nie obowiązywała jeszcze procedura skargowa, w przypadku drugiego procedurą taką obowiązywała, jednak wnioskodawca nie zdecydował się z niej skorzystać.

wnioskodawcy niemieccy. Uzasadniając swoje zdanie, wskazali oni, że związane to było z koniecznością poświęcenia znacznej ilości czasu na przygotowanie dokumentacji aplikacyjnej.

Wykres 42 Czy uzupełnianie dokumentacji przed podpisaniem umowy generowało dla Państwa duże trudności?

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

Zdaniem pracowników Euroregionu etap kontraktacji nie powinien przysporzyć wnioskodawcom trudności. Istnieją wzory dokumentów, którymi wnioskodawcy mogą się posługiwać. Ułatwia to beneficjentom realizowanie obowiązków wynikających z działań projektowych. Prawidłowość procesu kontraktacji potwierdziła ocena ekspercka dokonana przez Ewaluatora.

Raportowanie postępów mikroprojektów oraz projektu parasolowego

Raportowanie następuje najpóźniej do 30 dni kalendarzowych od daty zakończenia realizacji mikroprojektu, określonej w umowie o dofinansowanie. W ramach dokumentacji rozliczeniowej wnioskodawca jest zobligowany do złożenia:

- Raportu końcowego wraz z wnioskiem o płatność;
- Zestawienia wydatków;
- Oświadczenie dotyczącego personelu projektowego;
- Innych dokumentów potwierdzających prawidłową realizację projektu²⁰.

W przypadku, jeśli wydatki sięgają 50% planowanego budżetu, a wartość wskaźników wynosi co najmniej 50% wartości zadeklarowanej, istnieje możliwość rozliczenia części wydatków w trakcie realizacji projektu.

Przeprowadzone badania nie wykazały, by beneficjenci mogli napotkać na problemy z raportowaniem postępów mikroprojektów oraz w ramach ubiegania się o refundację środków.

Kontrola i certyfikacja mikroprojektów oraz projektu parasolowego

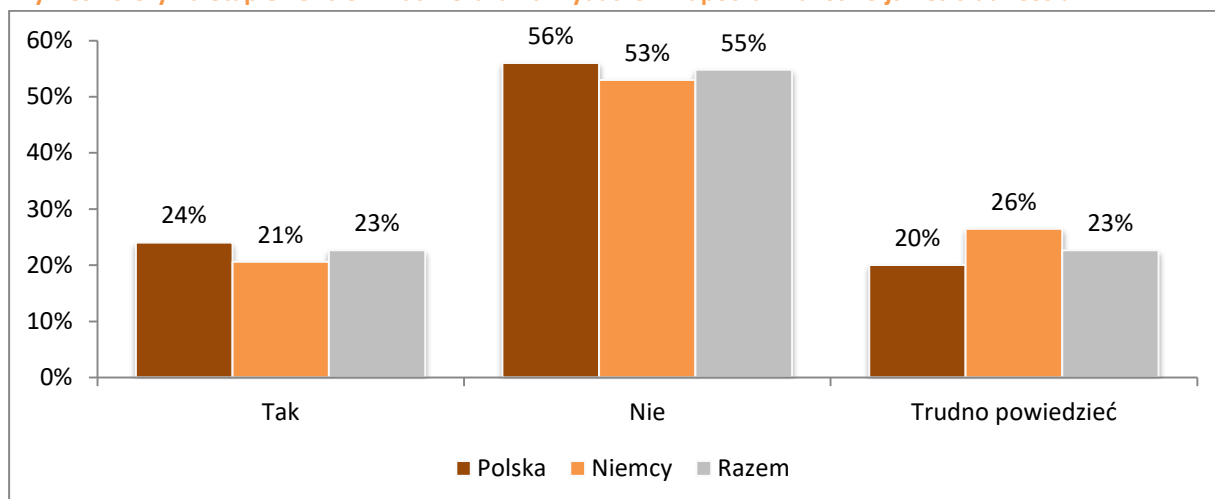
Ponad połowa wnioskodawców stwierdziła, że na etapie kontroli i zatwierdzania wydatków nie pojawiły się żadne trudności. Wystąpienie trudności na tym etapie potwierdziło 23% wnioskodawców. Wskazali oni, że trudności były związane z:

- Wysokim poziomem zbiurokratyzowania procesu rozliczania wydatków, dużą liczbą formalności;

²⁰ S. 23 podręcznika FMP.

- Długim czasem oczekiwania na rozliczenie;
- Koniecznością przedstawiania dowodów na poniesienie nawet drobnych wydatków (np. biletów autobusowych).

Wykres 43 Czy na etapie kontroli i zatwierdzania wydatków napotkali Państwo jakieś trudności?

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

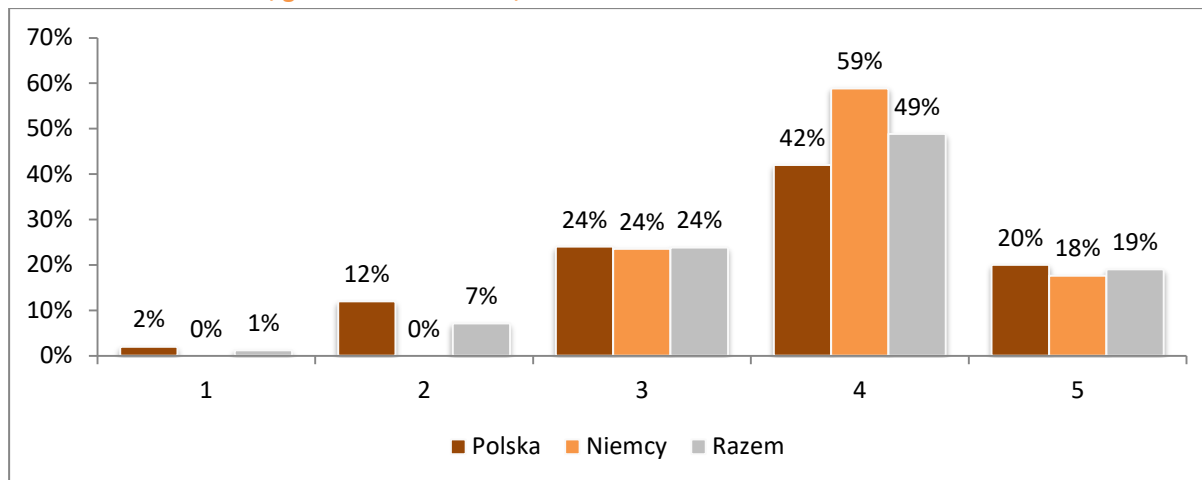
W opinii uczestników panelu ekspertów przeprowadzane kontrole, zwłaszcza na poziomie Euroregionu, są zbyt szczegółowe, zaś wstępna kontrola po stronie polskiej jest chaotyczna, brak w niej określonych jasno procedur działania, co powoduje – przede wszystkim w przypadku podmiotów o niewielkich zasobach kadrowych i organizacyjnych – paraliż działalności beneficjenta poddanego takiej kontroli. Należy wprowadzić w tym zakresie zmiany dotyczące zniesienia wstępnej kontroli po stronie polskiej, co uzasadniono w pozostałej części niniejszego dokumentu.

Refundacja środków

W opinii kontrolerów z art. 23 rozliczanie wydatków na podstawie kwot ryczałtowych nie stanowi problemu dla beneficjentów. Również zdaniem pracowników biur Euroregionu uzyskiwanie refundacji kosztów lub zaliczek nie sprawia beneficjentom trudności.

Wnioskodawców zapytano zaś, jak oceniają ogółem obciążenie administracyjne związane z realizacją mikroprojektu. Średnia ocen wyniosła 3,77 (w skali 1-5, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 5 – najwyższą), przy czym obciążenie administracyjne związane z realizacją projektu było oceniane jako nieco wyższe przez wnioskodawców niemieckich (3,94), niż przez polskich (3,66). Przyczyn tego można upatrywać w tym, że po stronie niemieckiej nie była przeprowadzana wstępna kontrola przez Euroregion, co spowodowało pojawienie się większej liczby błędów na etapie rozliczenia projektu.

Wykres 44 Jak ogółem oceniają Państwo obciążenie administracyjne związane z realizacją projektu? Proszę ocenić w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza małe, a 5 duże

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

Obecne rozwiązania są oceniane przez przedstawicieli biur Euroregionów dobrze. Wskazywali oni, że w porównaniu do poprzedniej perspektywy finansowej nastąpiły pozytywne zmiany w zakresie zmniejszania obciążeń administracyjnych beneficjentów oraz ułatwień związanych z rozliczaniem projektu. W porównaniu do innych programów transgranicznych, którymi zajmują się Euroregiony (Interreg Polska-Czechy, Interreg Saksonia-Czechy) rozwiązania funkcjonujące w ramach FMP są dużym ułatwieniem dla beneficjentów – w pozostałych programach takie ułatwienia, jak np. szybkie refundacje, nie są wprowadzone. Potwierdzeniem tego, że w ramach FMP obciążenie beneficjentów jest niewielkie, jest przeprowadzona analiza benchmarkingowa. W jej ramach dowiedziono, że obciążenie beneficjentów Programu Polska-Saksonia w zakresie przedstawiania dokumentów rozliczeniowych jest niższe, niż np. w przypadku Programów Interreg Polska-Słowacja oraz Interreg Czechy-Polska. W przypadku tych dwóch Programów wymogi są bardzo szczegółowo określone i obejmują np. poświadczenie odbioru gadżetów promocyjnych przez uczestników wydarzeń. Badani partnerzy mikroprojektów pozytywnie ocenili wsparcie uzyskane ze strony Euroregionu. Przede wszystkim zwrócono uwagę na istotną pomoc pracowników Euroregionu w zakresie przygotowania wniosku o dofinansowanie. Badane podmioty wskazywały, że w ramach konsultacji wniosku o dofinansowanie z pracownikami Euroregionu otrzymywali sporo uwag. Wsparcie merytoryczne zostało zatem ocenione pozytywnie.

Jeśli chodzi o współpracę i o pomoc w fazie przygotowania, to współpraca była dobra. Panie w sekretariacie podpowiadały, służyły informacją. Współpraca do tej pory układa się poprawnie.

Źródło: wywiad pogłębiony z partnerami mikroprojektów.

Badani partnerzy mikroprojektów wskazali, że najbardziej problematyczna w realizowanym projekcie była konieczność rozpoznania rynku, gdzie jedynym kryterium była cena – wskazywano, że poprzez to niemożliwy był wybór rozwiązania droższego, ale wyższej jakości. Jednocześnie wskazywano, że na etapie ryczałtowego rozliczania wydatków należałoby również uwzględnić czynnik jakościowy, nie tylko cenowy.

Prócz tego badani partnerzy nie zauważali istotnych problemów na żadnym z etapów (wnioskowanie, kontraktacja, raportowanie). Wskazano, że wymogi są minimalne i nie można ich już bardziej

uprościć. Zdaniem beneficjentów wszystkie rodzaje kosztów w Programie powinny mieć jednak możliwość częściowego rozliczenia poprzez zastosowanie stawek ryczałtowych. Przemawia za tym relatywnie niewielka wartość projektów realizowanych w ramach FMP. Wyeliminowałoby to istotny nakład pracy – zarówno po stronie beneficjenta, jak też instytucji kontrolujących. Przemawia za tym również fakt, że projekty polsko-saksońskie są realizowane już kolejną perspektywę, tym samym beneficjenci mają coraz większą wiedzę w zakresie rozliczania kosztów i realizacji projektów. Ponadto przejście na system ryczałtowy spowodowałoby, że zmniejszyłoby się obciążenie administracyjne beneficjentów, a cały nakład sił w projekcie skupiłby się na osiągnięciu wskaźników. Z tego względu rekomenduje się wprowadzenie w ramach przyszłej perspektywy dalszych ułatwień w zakresie rozliczania. Jest to uzasadnione pozytywnym wpływem uproszczonych form rozliczeń na wdrażanie FMP.

Podsumowanie

W ramach przyszłej perspektywy finansowej planowane jest zwiększenie skali wydatków, których rozliczenie będzie możliwe za pomocą ryczałtów. Przewidziane jest również obligatoryjne stosowanie uproszczonych form rozliczeń dla małych projektów.

Rozliczenie wydatków powoduje pewne trudności dla beneficjentów. W przypadku partnerów niemieckich trudności powoduje rozliczenie kosztów ekspertów i usług zewnętrznych, zaś w przypadku polskich – rozliczenie kosztów podróży. Badania dowiodły, że trudności polegają na składaniu szczegółowych wyjaśnień oraz konieczność przedkładania potwierdzeń dokonania nawet drobnych wydatków - nie są to trudności o charakterze systemowym. Pojawienie się trudności związane jest przede wszystkim ze zdolnościami danego podmiotu do realizacji projektu (doświadczenie projektowe, zasoby kadrowe). Z tego względu najczęściej problemy te dotyczą organizacji pozarządowych, charakteryzujących się relatywnie niewielkim potencjałem, np. w stosunku do jednostek samorządu terytorialnego.

Analiza form rozliczeń w ramach mikroprojektu pokazała, że wprowadzenie tzw. "szybkiej refundacji" miało wpływ na proces wdrażania FMP: pozwoliło bowiem skrócić czas oczekiwania przez beneficjenta na środki nawet o połowę.

Pozytywny wpływ na proces realizacji projektów miało również wprowadzenie zaliczek. Skala korzystania z tej możliwości jest jednak niewielka, dlatego należy dążyć do promocji wprowadzonego rozwiązania wśród wnioskodawców oraz partnerów projektu. Badanie nie pozwoliło na jednoznaczne wskazanie, dlaczego skala korzystania z zaliczek jest tak niewielka – wyjaśnieniem może być to, że beneficjenci obawiają się korzystania z zaliczek w obawie, że już poniesiony wydatek nie zostanie uznany za kwalifikowalny. Niemniej jednak wydatek, niezależnie od formy płatności, zostałby poniesiony, dlatego należy zintensyfikować działania informacyjne dot. rozliczeń i płatności wśród obecnych i przyszłych beneficjentów.

Odnosząc się do przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych, wskazać należy, że obejmują one szerokie spectrum działań, jednak trudność sprawia ograniczenie w zakresie wysokości środków, jakie mogą zostać przeznaczone na działania w tym zakresie. Niewielka jest jednak skala promocji projektu z wykorzystaniem newsletteru, dlatego też zaleca się podjąć działania mające na celu zwiększenie popularności tej formy promocji wśród beneficjentów.

Struktury i procedury wsparcia istniejące w ramach FMP należy ocenić dwojako. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na ich pozytywne aspekty, tj.:

- ciągły nabór wniosków;

- nieskomplikowany generator wniosków;
- kompetencję i sprawność działania pracowników biur Euroregionu;
- sprawność procedury kontraktacji i raportowania;
- przeprowadzanie kontroli na próbie dokumentów;
- możliwość uzyskania częściowego zwrotu wydatków jeszcze w trakcie realizacji projektu.

Negatywnie należy ocenić jednak szeroki zakres ingerencji pracowników biur Euroregionu w treść wniosku o dofinansowanie, co omówiono we wcześniejszej części niniejszego dokumentu. Rodzi to bowiem ryzyko zakłócenia zasady konkurencyjności i transparentności procedury oceny i wyboru projektów.

W odniesieniu do generatora wniosków zaleca się jednak wprowadzenie nieznacznych zmian technicznych. Część spośród pól jest wyświetlana wyłącznie w języku niemieckim (część dotycząca planu finansowego przedsięwzięcia, część dotycząca wskaźników). Tym samym rekomenduje się, by wprowadzić do formularza dodatkowe elementy (tłumaczenia), które pozwolą na lepsze zrozumienie formularza przez wnioskodawców po stronie polskiej.

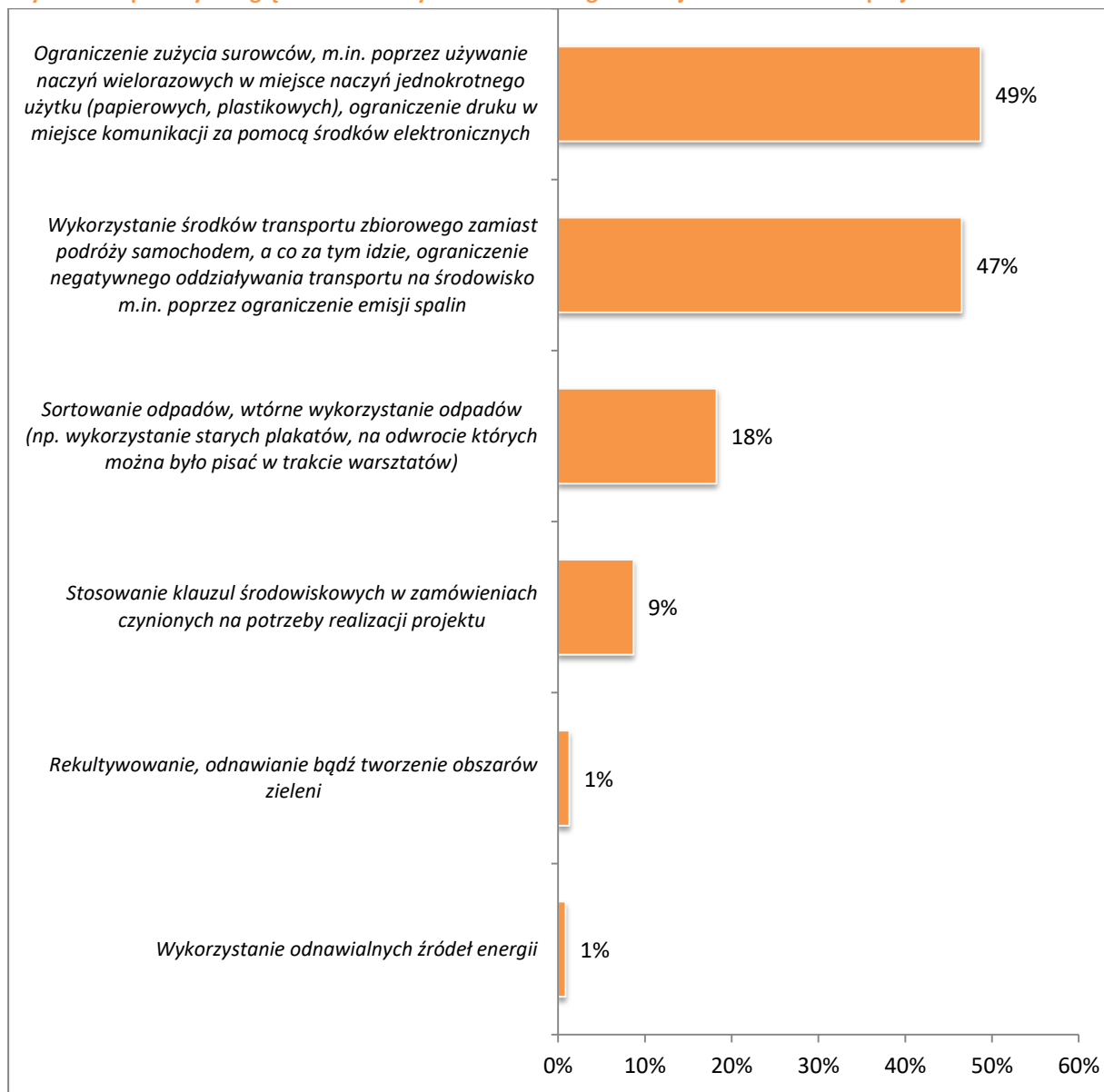
2.5. Polityki horyzontalne

2.5.1. Zasada zrównoważonego rozwoju

Pytania badawcze: W jakim stopniu realizowane są zasady horyzontalne UE w mikroprojektach wdrażanych w ramach FMP? Ile mikroprojektów obejmuje działania dotyczące zrównoważonego rozwoju? Jakie dobre praktyki występują w tym zakresie? Produkty ilu mikroprojektów odnoszą się do zrównoważonego rozwoju?

Analiza wniosków o dofinansowanie dowiodła, że zasada zrównoważonego rozwoju jest opisywana we wnioskach najszerzej spośród wszystkich zasad horyzontalnych. W przypadku 109 projektów można wskazać pozytywne oddziaływanie na tę zasadę. 121 wniosków zawierało zaś informacje, z których wnioskować można o neutralnym wpływie realizacji projektu na zasadę zrównoważonego rozwoju. We wnioskach zaprezentowano zróżnicowane sposoby przestrzegania zasady zrównoważonego rozwoju, co przedstawia poniższy wykres.

Wykres 45 Sposoby uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju w ramach mikroprojektów

Źródło: opracowanie własne na podstawie zatwierdzonych wniosków o dofinansowanie [wg stanu na dzień 11.06.2019]. Łączny odsetek jest większy niż 100% liczba jest większa, niż liczba projektów pozytywnie wpływających na opisywaną zasadę. Wynika to z tego, że jeden projekt mógł uwzględniać daną zasadę na kilka sposobów.

Odwoływano się również do zapewnienia zrównoważonego rozwoju społecznego poprzez objęcie działaniami projektowymi osób z grup narażonych na dyskryminację oraz wskazanie, że realizowany projekt będzie propagował bioróżnorodność (np. poprzez jego realizację na łonie przyrody), jednak zapisy dotyczące tych aspektów miały bardzo ogólny charakter i nie pozwoliły na stwierdzenie, że ich implementacja będzie miała pozytywne przełożenie na zrównoważony rozwój.

Wnioskodawcy zostali poproszeni o wskazanie, w jaki sposób uwzględniają w projekcie zasadę zrównoważonego rozwoju. Wskazywali na:

- Uwzględnienie, by materiały promocyjne były „ekologiczne”, np. by materiały drukowane były na papierze z odzysku;
- Ograniczanie drukowania materiałów;

- Wykorzystanie transportu zbiorowego zamiast samochodów;
- Kontakty e-mailowe i telefoniczne w miejsce bezpośrednich.

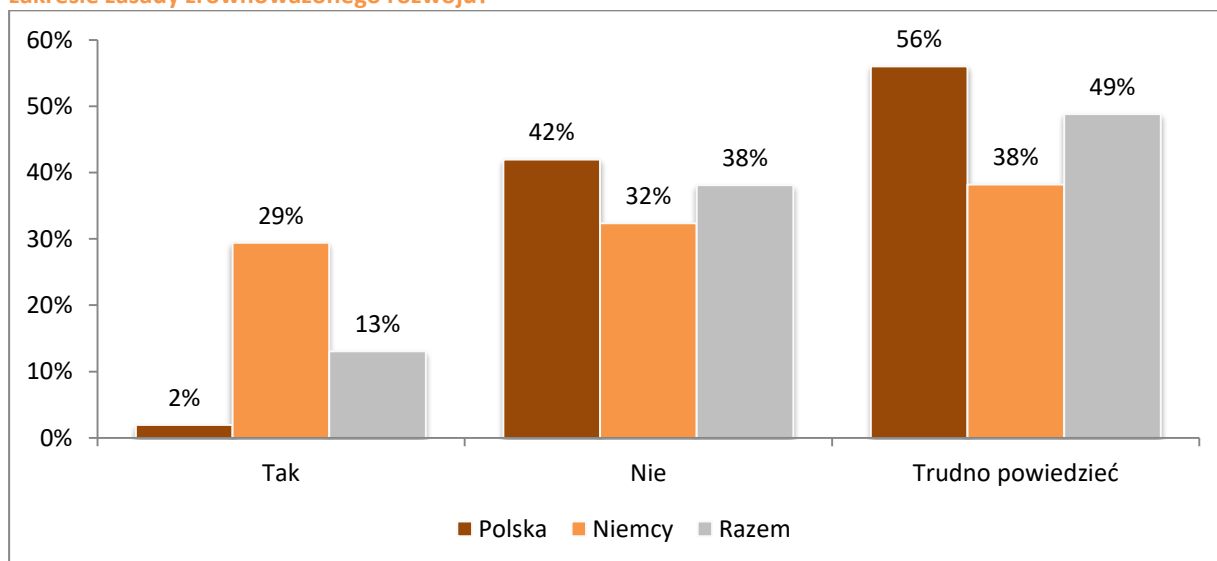
Należy zauważyć, że rozwiązania sprzyjające zapewnieniu zasady zrównoważonego rozwoju sprzyjają również ograniczeniu kosztochłonności projektu, na co również zwracali uwagę wnioskodawcy.

Pytanie badawcze: Jak zwiększyć liczbę mikroprojektów dotyczących zrównoważonego rozwoju?

Badani partnerzy projektów wskazali, że realizowane przez nich działania nie tylko nie mają negatywnego wpływu na środowisko, ale również są przyjazne środowisku. Niezależnie od tematyki projektu badane podmioty wskazywały, że zasada ta była ujmowana w realizowanym przedsięwzięciu. Należy przy tym zauważyć, że partnerzy mikroprojektów nie mieli trudności ze sprecyzowaniem, w jaki sposób zasada zrównoważonego rozwoju była obecna w ich projekcie. Wśród dobrych praktyk w zakresie uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju należy wskazać wybieranie komunikacji zbiorowej w miejsce indywidualnej (samochodowej). Partnerzy mikroprojektów wskazali ponadto, że zasada ta była uwzględniana nie tylko ze względu na wymóg prawny, ale stanowiła istotną potrzebę – respondenci zwracali uwagę, że we współczesnym świecie zrównoważony rozwój i dbałość o środowisko to konieczność.

13% wnioskodawców wskazało, że istnieją czynniki, które mogą wpłynąć na uwzględnienie przez nich w większym zakresie zasady zrównoważonego rozwoju. Warto przy tym zauważyć na istotną dysproporcję pomiędzy wskazaniami beneficjentów polskich i niemieckich. Wskazano na doksztalcanie z zakresy zrównoważonego rozwoju osób prowadzących projekty, np. poprzez szkolenia z tego tematu na etapie planowania projektów. Ponadto wskazano, że uwzględnienie zasady zależy od czynników finansowych, dzięki którym będzie można propagować zrównoważony rozwój w projekcie oraz od zainteresowania odbiorców działaniami na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Wykres 46 Czy istnieją jakieś czynniki, które mogą wpłynąć na uwzględnianie przez Państwa w większym zakresie zasady zrównoważonego rozwoju?

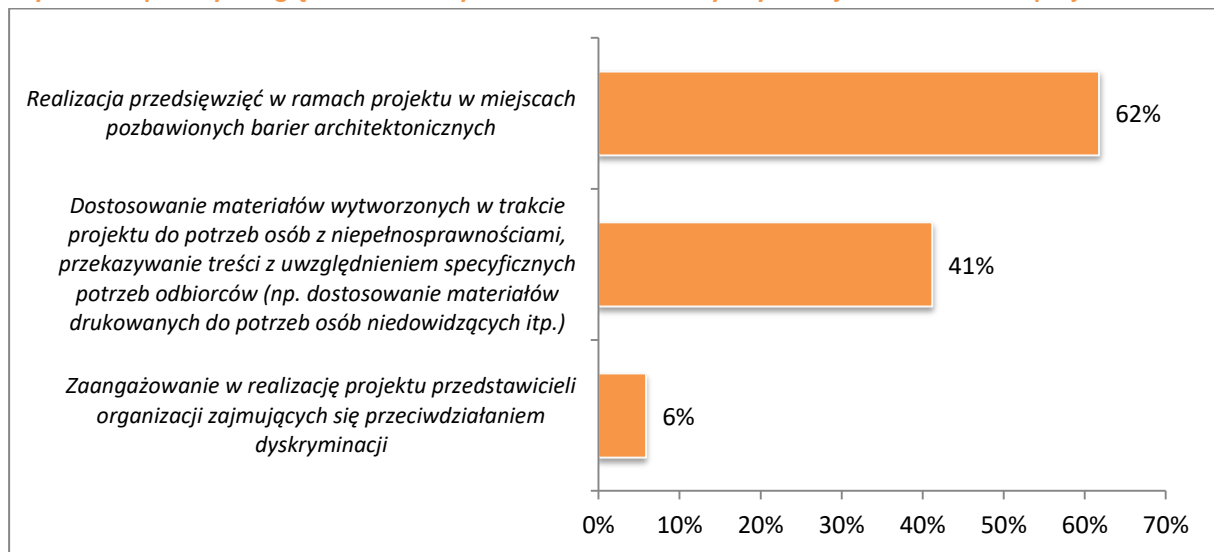
Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

2.5.2. Zasada równości szans i niedyskryminacji

Pytania badawcze: W jakim stopniu realizowane są zasady horyzontalne UE w mikroprojektach wdrażanych w ramach FMP? Ile mikroprojektów obejmuje działania dotyczące równości szans? Jakie dobre praktyki występują w tym zakresie? Ile mikroprojektów obejmuje działania włączające osoby z niepełnosprawnościami? Produkty ilu mikroprojektów obejmują włączenia dla osób z niepełnosprawnościami? Jak zwiększyć liczbę mikroprojektów uwzględniających zasadę równości szans poprzez skuteczne działania włączające?

Analiza wniosków o dofinansowanie projektów ukazała, że zasada równości szans i niedyskryminacji w większości przypadków jest bardzo ogólnie opisana we wnioskach projektowych. Zazwyczaj ogranicza się do wskazania, że zasada ta będzie przestrzegana i żadna grupa nie będzie dyskryminowana podczas realizacji projektu. Nie jest precyzowane jednak, poprzez jakie działania będzie to następowało. Można wskazać, że jedynie w przypadku 34 projektów zauważa się pozytywne oddziaływanie na tę zasadę. W pozostałych przypadkach oddziaływanie to można uznać za neutralne. Wśród przykładów pozytywnego oddziaływania na zasadę równości szans i niedyskryminacji wskazać można zróżnicowane działania, przedstawione na poniższym wykresie.

Wykres 47 Sposoby uwzględniania zasady równości szans i niedyskryminacji w ramach mikroprojektów

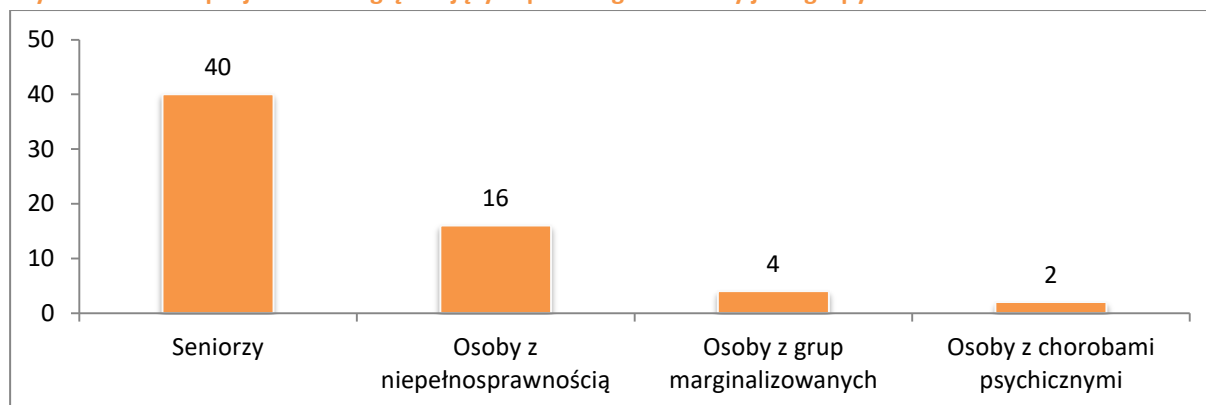
Źródło: opracowanie własne na podstawie zatwierdzonych wniosków o dofinansowanie [wg stanu na dzień 11.06.2019]. Łączny odsetek jest większy niż 100% liczba jest większa, niż liczba projektów pozytywnie wpływających na opisywaną zasadę. Wynika to z tego, że jeden projekt mógł uwzględniać daną zasadę na kilka sposobów.

W niemal wszystkich projektach zagwarantowano, że osoby z niepełnosprawnościami nie będą w żaden sposób dyskryminowane, jeśli chodzi o możliwość ich udziału w projekcie. Jest to jednak bardzo ogólne stwierdzenie. Beneficjenci nie wskazywali bowiem we wnioskach o dofinansowanie, jakie czynności podejmą, by osoby z niepełnosprawnością nie były dyskryminowane. Dlatego też należy w ramach przyszłych projektów wprowadzić obowiązek organizacji wydarzeń w miejscu bez barier architektonicznych oraz możliwość zgłoszenia przez uczestników potrzeb związanych z pomocą (np. dostosowanie materiałów drukowanych do potrzeb osób słabo widzących) była obligatoryjna. Dane takie powinny być zawarte już we wnioskach projektowych, gdzie beneficjent powinien opisać

sposób, w jaki będzie to zagwarantowane na etapie realizacji projektu. Kwestie te powinny zostać uwzględnione na etapie programowania przyszłej edycji Programu.

Osoby z niepełnosprawnościami były grupą docelową jedynie w przypadku 16 projektów. Większa liczba przedsięwzięć została ukierunkowana na seniorów. Jako grupa docelowa zostali oni wskazani w 40 projektach. Odnotowano również 2 projekty skierowane do osób z chorobami psychicznymi oraz 4, w których przewidziano udział osób z grup marginalizowanych (dzieci z rodzin ubogich, uchodźcy).

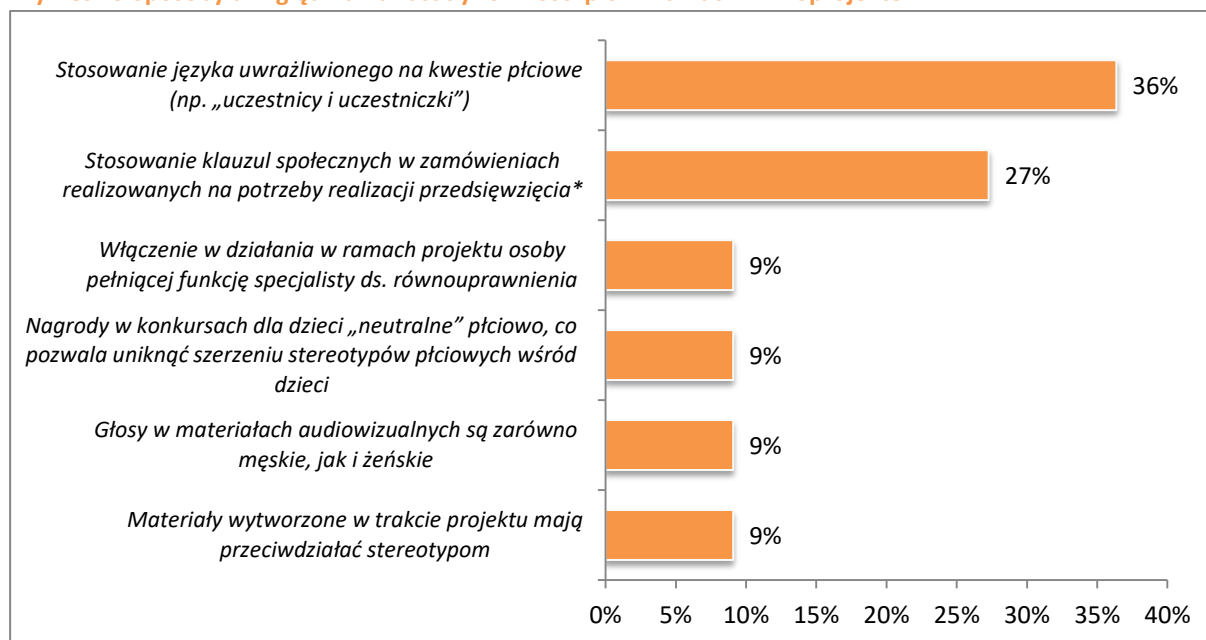
Wykres 48 Liczba projektów uwzględniających poszczególne osoby jako grupy docelowe odbiorców

Źródło: opracowanie własne na podstawie zatwierdzonych wniosków o dofinansowanie [wg stanu na dzień 11.06.2019].

Należy także wskazać, że zasada równouprawnienia płci była przez wnioskodawców opisana najbardziej ogólnie. Jedynie w 11 przypadkach wnioskodawcy opisali tę zasadę w sposób wskazujący na pozytywne oddziaływanie projektu. Wśród tych projektów można wskazać następujące sposoby pozytywnego oddziaływania zasady:

Wykres 49 Sposoby uwzględniania zasady równości płci w ramach mikroprojektów

Źródło: opracowanie własne na podstawie zatwierdzonych wniosków o dofinansowanie [wg stanu na dzień 11.06.2019].

* Element ten odnosi się do zasady równości szans i niedyskryminacji, jednak został wskazany we wnioskach projektowych w odniesieniu do równości płci.

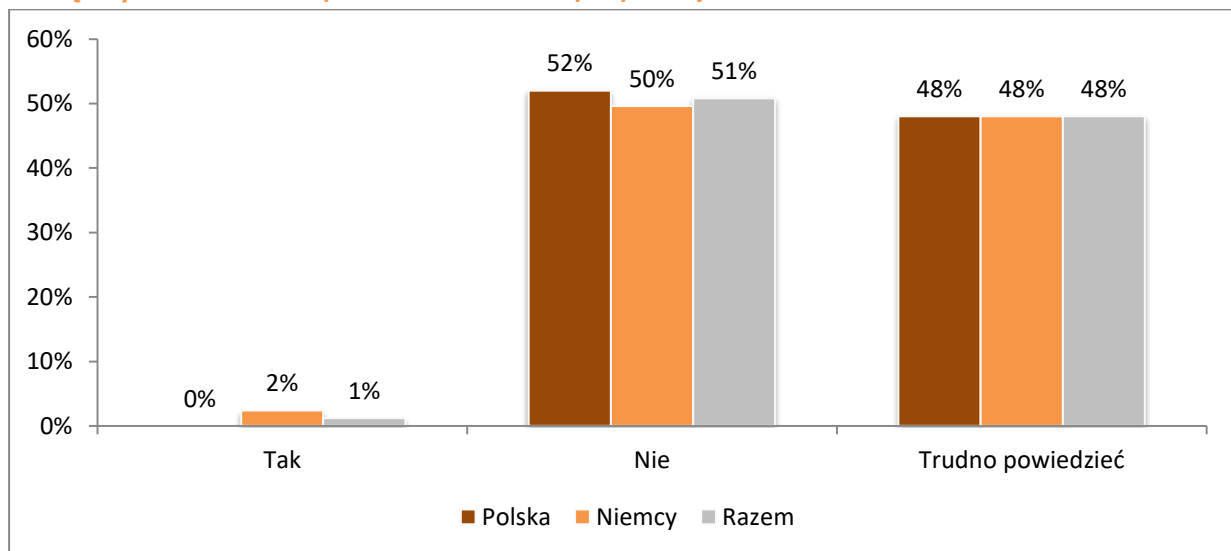
W pozostałych przypadkach (219 projektów) zasada została opisana na tyle ogólnie, że oddziaływanie projektu na nią należy uznać za neutralne.

W dalszej części badanych zapytano o to, w jaki sposób uwzględniają w realizowanym przez siebie projekcie zasadę równości szans i niedyskryminacji. Poniżej zaprezentowano odpowiedzi wnioskodawców:

- Angażowanie do działań wszystkich obywateli;
- Aktywność międzypokoleniowa;
- Zapewnienie dostępu do uczestnictwa w projekcie każdemu zainteresowanemu;
- Uwzględnienie udziału kobiet i mężczyzn oraz osób niepełnosprawnych;
- Zapewnienie równości na etapie rekrutacji personelu do realizacji projektu;
- Zapewnienie elastycznego czasu pracy personelu, tak, by np. osoby z niepełnosprawnościami mogły dopasować go do swoich potrzeb (np. związanych z rehabilitacją);
- Uwzględnianie zasad wskazanych w podręczniku beneficjenta.

Ponad połowa wnioskodawców wskazała, że nie istnieją czynniki, które mogłyby wpłynąć na szersze respektowanie przez nich zasady równości szans i niedyskryminacji. Na istnienie takich czynników wskazało jedynie 1,19% badanych, wymieniając przy tym utworzenie większej liczby obiektów, które pozwolą na realizację tej zasady (tzn. dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami). Należy jednak wskazać, że tylko takie obiekty powinny być wybierane jako miejsca realizacji projektów; uzyskane z wniosków projektowych informacje wskazują, że beneficjenci nie do końca rozumieją ideę przyświecającą zasadzie równości szans i niedyskryminacji.

Wykres 50 Czy istnieją jakieś czynniki, które mogą wpłynąć na uwzględnianie przez Państwa w większym zakresie zasady równości szans i niedyskryminacji?

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

Badani partnerzy projektów wskazywali, że zasada równości szans i niedyskryminacji stanowi istotny element realizowanych przez nich projektów. Nie mieli ponadto trudności ze wskazaniem, w jaki sposób jest ona ujmowana. Wskazywano również, że stosowanie zasady stanowiło nie tylko wymóg prawny, ale przede wszystkim chęć partnerów projektu – świadczy to o dużej świadomości w zakresie konieczności ujmowania tej zasady.

Wskazywano, że dobrą praktyką w realizowanym przedsięwzięciu może być integrowanie osób z niepełnosprawnościami z pełnosprawnymi członkami społeczeństwa. Dzięki temu następowało przełamywanie barier, stereotypów i zwielokrotniano efekty projektów.

2.5.3. Budowa społeczeństwa informacyjnego

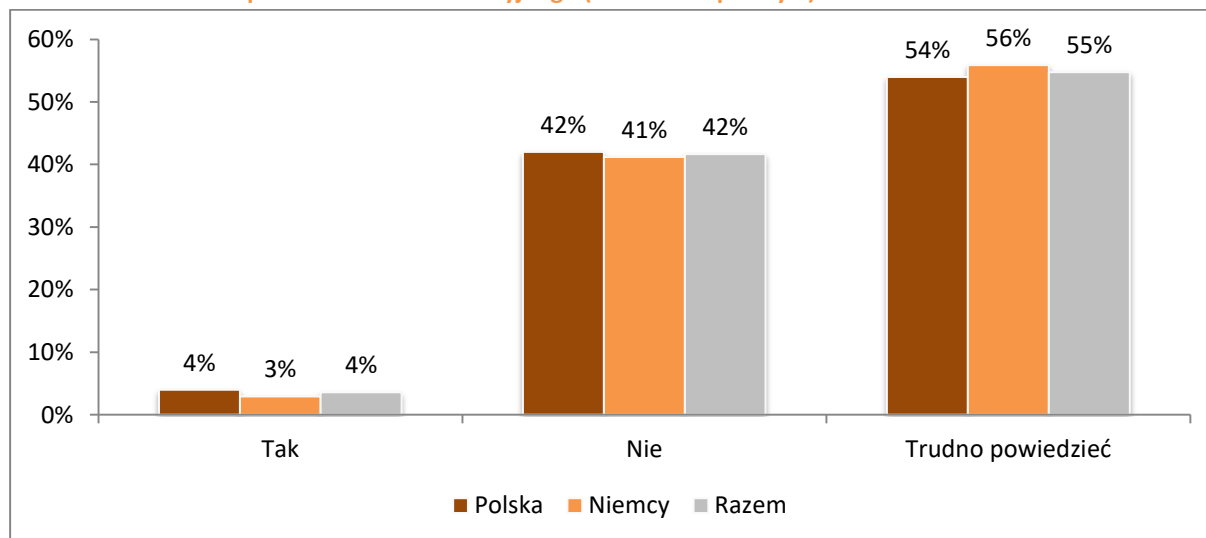
Pytania badawcze: W jakim stopniu realizowane są zasady horyzontalne UE w mikroprojektach wdrażanych w ramach FMP? Ile mikroprojektów obejmuje działania dotyczące społeczeństwa informacyjnego? Jakie dobre praktyki występują w tym zakresie? Produkty ilu mikroprojektów odnoszą się do tej polityki? Jak zwiększyć liczbę mikroprojektów uwzględniających tę politykę?

W ramach Programu wystąpiły trzy projekty, które odnoszą się bezpośrednio do kwestii budowy społeczeństwa informacyjnego. Jeden z projektów ukierunkowany jest na zwiększenie kompetencji cyfrowych seniorów. Dwa kolejne odnoszą się do transferu wiedzy z wykorzystaniem Internetu. Wszystkie projekty odnoszące się do społeczeństwa informacyjnego realizowane są przez ten sam podmiot. Odsetek projektów dotyczących społeczeństwa informacyjnego należy uznać za niski.

Badani partnerzy mikroprojektów wskazywali, że w ramach ich projektu realizowana była zasada budowy społeczeństwa informacyjnego. Brak wypracowania dobrych praktyk tłumaczono tym, że każdy projekt posiada inną specyfikę, dlatego też trudno wypracować rozwiązanie, które można zaaplikować do innych projektów. Badani wnioskodawcy wskazali, że zasadę budowy społeczeństwa informacyjnego realizują poprzez wykorzystanie do promocji swojego projektu Internetu i mediów społecznościowych. Informują również o działaniach w ramach projektu z wykorzystaniem SMS-ów. Dodatkowo uwzględnieniu zasady sprzyja wykorzystanie tabletów i laptopów w ramach realizacji działań projektowych oraz komunikowanie się zespołu i partnerów projektu poprzez Internet.

Jedynie 4% wnioskodawców wskazało, że istnieją czynniki, które mogą wpłynąć na większy stopień uwzględniania przez nich zasady budowy społeczeństwa informacyjnego. Wskazywano na przekazanie im zbioru pomysłów na ujęcie tej zasady w realizowanych projektach oraz na wzrost limitu kosztów na działania informacyjno-promocyjne.

Wykres 51 Czy istnieją jakieś czynniki, które mogą wpłynąć na uwzględnianie przez Państwa w większym zakresie budowania społeczeństwa informacyjnego (tzw. dobre praktyki)?

Źródło: badanie CAWI/CATI z wnioskodawcami, n=84.

2.5.4. Działania promujące zasady horyzontalne

Pytania badawcze:

W jakim stopniu realizowane są zasady horyzontalne UE w mikroprojektach wdrażanych w ramach FMP?

Jakie działania należy podjąć aby zapewnić bardziej skuteczne realizowanie zasad horyzontalnych w mikroprojektach wdrażanych w ramach FMP?

Analiza wniosków o dofinansowanie projektów pokazała, że wnioskodawcy opisując zasady horyzontalne oraz sposób ich uwzględnienia w planowanym przedsięwzięciu, ograniczają się do bardzo ogólnych sformułowań. Potwierdzili to uczestnicy panelu ekspertów. Wskazali przy tym, że prawdopodobną przyczyną tego może być ograniczona liczba znaków na opisanie zasad horyzontalnych w ramach generatora wniosków. Zwiększenie liczby znaków, zdaniem ekspertów, pomogłoby zmienić zaobserwowaną sytuację.

Niemniej jednak analiza desk research dowiodła, że zasada zrównoważonego rozwoju jest opisana szczegółowo, ogólny opis zasad odnosi się przede wszystkim w odniesieniu do zasad równości szans i niedyskryminacji oraz równouprawnienia płci. W przypadku tych zasad we wnioskach o dofinansowanie zawarte są bardzo ogólnie stwierdzenia dotyczące:

- Dostępności przedsięwzięć i produktów zrealizowanych w ramach tych przedsięwzięć oraz możliwości uczestnictwa w projektach dla wszystkich, niezależnie od płci, wieku, niepełnosprawności, wyznania itp.
- Doboru kadry realizującej projekt z uwzględnieniem kryterium kompetencji, nie zaś kryterium płci, wieku itp.
- Informacji o poszanowaniu zasad równouprawnienia i niedyskryminacji.

Jak pokazano powyżej, w niewielu przypadkach zawarto informacje wykraczające poza ten zakres. Jednocześnie jednak analiza zadań planowanych do realizacji w ramach projektów pokazała, że projekty te miały szansę na generowanie licznych dobrych praktyk w zakresie uwzględniania ww. zasad horyzontalnych. Wnioskować można, że nie na etapie uwzględniania zasad pojawia się trudność, a na etapie ich opisania. Tym samym pojawiające się trudności można pokonać poprzez skuteczne działania informacyjno-szkoleniowe skierowane do potencjalnych beneficjentów. W tym względzie istotna jest również rola pracowników Wspólnego Sekretariatu oraz Regionalnego Punktu Kontaktowego, którzy na etapie konsultacji wniosku powinni kłaść duży akcent na ten element wniosku o dofinansowanie.

Badani partnerzy projektów zostali również poproszeni o wskazanie, co mogłoby ich skłonić do uwzględniania w większym zakresie zasad horyzontalnych. Wskazywali, że nie ma potrzeby takich działań, bowiem wnioskodawcy są świadomi tego, że zasady te należy uwzględniać – nie tylko z uwagi na wymóg prawny, ale ze względu na zmieniający się świat. Jednocześnie partnerzy projektów wskazali, że uwzględnianie zasad horyzontalnych w projektach „oddolnych” jest bardziej naturalne niż w projektach regularnych, dużych. W lokalnych społecznościach następuje większa dbałość o stan środowiska oraz uwzględnianie uczestnictwa np. osób z niepełnosprawnościami w wydarzeniach.

Zaleca się jednak położenie szczególnego nacisku na promocję w zakresie rozwiązań horyzontalnych w przypadku zasady równości szans i niedyskryminacji. Jest to bowiem zasada, która jest uwzględniana we wnioskach o dofinansowanie w bardzo ogólny sposób. Zaleca się stworzenie poradnika zawierającego informacje na temat sposobu uwzględniania zasad horyzontalnych w projektach.

Podsumowanie

Wnioskodawcy najszerszej opisywali zasadę zrównoważonego rozwoju; zasada ta jest również najbardziej widoczna w realizowanych projektach. Wśród dobrych praktyk w tym zakresie należy wskazać m.in. na wybieranie komunikacji zbiorowej w miejsce indywidualnej bądź stosowanie naczyń wielorazowych zamiast jednorazowych podczas organizowanych wydarzeń. Zaobserwowano, że strona niemiecka jest skłonna stosować zasadę zrównoważonego rozwoju w szerszym zakresie, jeśli zaistnieją ku temu przesłanki - np. w postaci szkoleń mających na celu ukazanie sposobów uwzględniania zasady w realizowanych projektach.

Drugą widoczną w projektach zasadą jest zasada równości szans i niedyskryminacji. Zasada ta została opisana przez beneficjentów bardzo ogólnie, jednak praktyka realizacji projektów w ramach FMP pokazuje, że jest ona uwzględniana w istotnym stopniu, m.in. poprzez działania włączające szerokie grono mieszkańców do udziału w projekcie.

W zakresie budowy społeczeństwa informacyjnego należy wskazać na to, że bezpośrednio jedynie 3 projekty odwołują się do tego aspektu. Pośrednio jednak niemal wszystkie projekty mają na celu uwzględnienie tego aspektu, m.in. poprzez szerzenie wiedzy oraz wykorzystywane formy promocji (głównie Internet).

W celu zapewnienia większego stopnia realizacji zasad horyzontalnych zaleca się intensyfikację działań informacyjnych i szkoleniowych dla przyszłych wnioskodawców, mających na celu wskazanie możliwości ujęcia zasad w praktyce realizacji mikroprojektu. W tym celu można posłużyć się dobrymi przykładami w tym zakresie, wynikającymi z dotychczasowego wdrażania FMP.

W ramach przyszłej perspektywy finansowej zaleca się również sporządzenie instrukcji wypełniania wniosku, zawierającej przykładowe informacje w zakresie tego, jak należy uwzględniać poszczególne zasady horyzontalne oraz jak wyczerpująco opisać wniosek. Wskazanie, w jaki sposób można uwzględniać zasady horyzontalne w projektach pomoże lepszemu określeniu zadań w projekcie zarówno na poziomie operacyjnym, jak również strategicznym. Dokładniejsze wskazanie celu i zakresu oraz sposobu realizacji projektu może zaś przyczynić się do sprawniejszej realizacji przedsięwzięć.

3. WNIOSKI I REKOMENDACJE Z BADANIA

l.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresaci rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomenda- cji	Obszar tematyczny
1	Wykazano, że część spośród beneficjentów FMP stosuje wskaźniki programowe w miejscach, w których możliwe byłoby zastosowanie wskaźników projektowych. Sytuacja taka nie jest też konsultowana z pracownikami Wspólnego Sekretariatu, co jest sprzeczne z przyjętymi w ramach Programu uregulowaniami (s. 10).	Należy położyć nacisk na to, by w ramach zatwierdzanych wniosków uwzględniane były wskaźniki projektowe, zaś stosowanie wskaźników Programowych należy maksymalnie ograniczyć (s. 10).	Wspólny Sekretariat Biura Euroregionu	<p>Zalecane jest przeprowadzenie szkoleń bądź spotkań informacyjnych dla pracowników biur Euroregionu. Szkolenia powinny obejmować tematykę prawidłowego sposobu sporządzania wniosku o dofinansowanie. W ten sposób możliwe będzie podniesienie jakości dokumentacji aplikacyjnej, wypracowanej w ramach konsultacji wnioskodawcy z pracownikiem biura Euroregionu, a będącej podstawą do realizacji mikroprojektów.</p> <p>W celu weryfikacji wiedzy Pracowników biur Euroregionu z zakresu znajomości obowiązujących w Programie procedur zaleca się, by cyklicznie (np. corocznie) przeprowadzać weryfikację wiedzy osób udzielających wnioskodawcom informacji.</p> <p>Ewentualne zastosowanie wskaźnika programowego na poziomie projektu powinno odbywać się ściśle z procedurami, tzn. rozważenie każdego takiego przypadku powinno nastąpić w ściślejszej konsultacji z przedstawicielami Wspólnego Sekretariatu i być stosowane wyłącznie w przypadkach, gdy żaden spośród dostępnych wskaźników projektowych nie jest adekwatny do danego wniosku.</p>	I kwartał 2020 Obecna i przyszła perspektywa finansowa	Rekomendacja operacyjna	Informacja i promocja, Sprawność administracji

l.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresaci rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomenda- cji	Obszar tematyczny
2	<p>Rozliczenie wydatków powoduje trudności dla beneficjentów. W przypadku partnerów niemieckich trudności generuje rozliczenie kosztów ekspertów i usług zewnętrznych, zaś w przypadku polskich - rozliczenie kosztów podróży. Trudności wynikają z konieczności składania szczegółowych wyjaśnień oraz przedkładania potwierdzeń dokonania nawet drobnych wydatków - nie są to trudności o charakterze systemowym. Pojawienie się trudności związane jest przede wszystkim ze zdolnościami danego podmiotu do realizacji projektu (doświadczenie projektowe, zasoby kadrowe). Z tego względu najczęściej problemy te dotyczą organizacji pozarządowych, charakteryzujących się relatywnie niewielkim potencjałem - np. w stosunku do jednostek samorządu terytorialnego (s. 67).</p>	<p>Rekomenduje się intensyfikację szkoleń i działań informacyjnych ukierunkowanych na aspekty, które sprawiały trudność wnioskodawcom po stronie polskiej oraz po stronie saksońskiej (s. 67).</p>	<p>Wspólny Sekretariat Biura Euroregionu</p>	<p>Z uwagi na charakter szkoleń i spotkań informacyjnych, powinny one obejmować wnioskodawców oraz partnerów już realizujących projekty i zmierzających do ich rozliczenia. W ramach przyszłej perspektywy finansowej należy przeprowadzić szkolenia i spotkania dopiero po przeprowadzeniu pierwszych naborów oraz sukcesywnie kontrolować pojawiające się trudności wśród wnioskodawców. W zależności od nasilenia lub spadku intensywności zdiagnozowanych trudności działania oraz ich skalę należy dostosować do zapotrzebowania. Będzie to wymagało dużej elastyczności instytucji wdrażających FMP w zakresie reagowania na konieczność zapewnienia dodatkowej kadry do realizacji szkoleń i spotkań informacyjnych.</p>	<p>IV kwartał 2019 Obecna perspektywa finansowa</p>	<p>Rekomendacja operacyjna</p>	<p>System realizacji polityki spójności</p>

l.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresaci rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomenda- cji	Obszar tematyczny
3	Pomimo szerokiego zakresu konsultacji wnioskodawców z pracownikami biur Euroregionu istnieją rozbieżności w zakresie wiedzy na temat dokumentowania liczby uczestników wydarzeń plenerowych. Zwłaszcza po stronie niemieckiej zauważalna jest daleko posunięta ostrożność w zakresie podawania w ramach wniosku o dofinansowanie szacowanej liczby odbiorców działań w ramach projektów (s. 11).	Rekomenduje się większy nacisk na informowanie wnioskodawców o sposobie, w jaki następować będzie szacowanie liczby uczestników działań w ramach projektów. W tym zakresie należy podkreślić rolę pracowników biur Euroregionu, którzy mają najszerszy kontakt z wnioskodawcami oraz konsultują wnioski o dofinansowanie (s. 11).	Wspólny Sekretariat Biura Euroregionu	Podczas konsultacji wniosku o dofinansowanie pracownicy biur Euroregionu powinni zwracać szczególną uwagę na szacowanie liczby potencjalnych uczestników wydarzeń plenerowych deklarowaną przez wnioskodawców. W przypadku wątpliwości należy wskazywać, że właściwym sposobem szacowania jest przedstawienie zdjęć z wydarzenia, które miało miejsce.	I kwartał 2020 Obecna i przyszła perspektywa finansowa	Rekomenda- cja operacyjna	System realizacji polityki spójności
4	W ramach dotychczas zatwierdzonych projektów znajdują się takie, których struktura odbiega od przyjętej w Programie. Nie jest stosowana, wymagana zgodnie z przepisami podręcznika beneficjenta logika projektu. Niektóre spośród wniosków nie posiadają struktury wskazującej na podział projektów na zadania, co powinno być elementem obligatoryjnym nie tylko w ramach projektów regularnych, ale również w ramach	Rekomenduje się, by w ramach wniosków o dofinansowanie zwracać szczególną uwagę na zadania przewidziane w projekcie – zgodnie z przepisami podręcznika należy uwzględnić podział mikroprojektu na zadania i odpowiednie przyporządkowanie wskaźników projektowych. W tym zakresie istotna jest rola pracowników biur Euroregionu, by w ramach konsultacji wniosków o dofinansowanie zwracali uwagę na podział projektu na	Biura Euroregionu	Podczas konsultacji wniosku o dofinansowanie pracownicy biur Euroregionu powinni zwracać szczególną uwagę na to, czy planowany do realizacji projekt ma odpowiednio skonstruowaną logikę. W przypadku wątpliwości należy wskazać potencjalnemu wnioskodawcy, który punkt wymaga dodatkowego nakładu pracy celem przygotowania wniosku odpowiadającego procedurom.	I kwartał 2020 Obecna i przyszła perspektywa finansowa	Rekomenda- cja operacyjna	System realizacji polityki spójności

l.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresaci rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomen- dacji	Obszar tematyczny
	mikroprojektów (s. 65).	poszczególne zadania (s. 65).					
5	Zauważalny jest bardzo szeroki zakres uczestnictwa pracowników biur Euroregionu w konsultowaniu wniosków o dofinansowanie. Przeciętna liczba przeprowadzonych z jednym wnioskodawcą konsultacji pozwala na przypuszczenie, że zaangażowanie to dotyczy nie tylko kwestii formalnych, ale również merytorycznych. Bardzo duże zaangażowanie ze strony pracowników biur Euroregionu poddaje w wątpliwość konkurencyjność i transparentność procedury naboru i wyboru wniosków o dofinansowanie. Jednocześnie, duża liczba konsultacji nie znajduje odzwierciedlenia w jakości dokumentacji, która wpływa na posiedzenia KS FMP i jest zatwierdzania przez to gremium (s. 64).	Należy wprowadzić ograniczenie w zakresie liczby konsultacji wniosku przez danego wnioskodawcę – do maksymalnie 3 konsultacji (s. 64).	Instytucja Zarządzająca Wspólny Sekretariat Komitet Sterujący FMP Biura Euroregionu	Wnioski o dofinansowanie, które są poddawane konsultacji, powinny obejmować wszystkie aspekty planowanego projektu – składany do konsultacji wniosek powinien być kompletny, zaś uwagi przekazane przez pracownika biura Euroregionu powinny dotyczyć wszystkich poruszonych w złożonym wniosku aspektów – nie zaś pojedynczych, wybiórczych kwestii. Każda konsultacja powinna być odnotowana w stworzonym na te potrzeby rejestrze, do którego dostęp powinni mieć zarówno pracownicy biur Euroregionu, jak i Wspólnego Sekretariatu.	I kwartał 2020	Rekomenda- cja operacyjna	System realizacji polityki spójności

l.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresaci rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomenda- cji	Obszar tematyczny
6	Część spośród pól generatora wniosków jest wyświetlana wyłącznie w języku niemieckim (część dotycząca planu finansowego przedsięwzięcia, część dotycząca wskaźników) (s. 70).	Rekomenduje się, by wprowadzić do formularza dodatkowe elementy (tłumaczenia), które pozwolą na lepsze zrozumienie formularza przez wnioskodawców po stronie polskiej (s. 70).	Biura Euroregionu	W odniesieniu do generatora wniosków zaleca się wprowadzenie nieznacznych zmian technicznych (tłumaczeń) wynikających z rekomendacji.	I kwartał 2020	Rekomenda- cja operacyjna	System realizacji polityki spójności
7	Obserwuje się znikomy udział projektów niezatwierdzonych do dofinansowania w ramach FMP. Może być to pochodną szerokiego zaangażowania pracowników biur Euroregionu (co powoduje, że eksperci uczestniczący w ocenie wniosków kierują się pewnym automatyzmem i przekonaniem, że szeroki zakres konsultacji pozwolił na wypracowanie wysokiej jakości wniosków, co niekoniecznie jest prawdą) (s. 65).	Rekomenduje się, by członkowie KS FMP otrzymywali materiały dot. oceny przez ekspertów wniosków o dofinansowanie przynajmniej na 7 dni przed posiedzeniem, na którym rozpatrywany będzie dany wniosek. Pozwoliłoby to na dogłębne zapoznanie się z oceną ekspertów odnośnie do poszczególnych projektów. Zaleca się ponadto, by członkom KS FMP była przekazywana szczegółowa punktacja poszczególnych projektów – z uwzględnieniem składowych oceny – co pozwoli podjąć decyzję dot. zatwierdzenia projektu. Prócz tego zaleca się stworzenie dla ekspertów oceniających wniosku wzoru karty oceny, na którym będą się oni odnosili do	Komitet Sterujący FMP Biura Euroregionu	W celu realizacji rekomendacji konieczne jest przygotowanie jednostronnego – zwięzłego – wzoru karty oceny, na której dokonywana będzie ocena danego wniosku i przekazywanie ekspertom wniosków z wyprzedzeniem czasowym, umożliwiającym terminowe odniesienie się do uwag. Pracownicy biur Euroregionu powinni wysłać członkom KS FMP szczegółowe informacje (m.in. ww. karty oceny) oraz zestawienie punktacji projektów i poszczególnych aspektów wchodzących w skład oceny z większym wyprzedzeniem czasowym – przynajmniej 7 dni przed posiedzeniem- np. wraz z zaproszeniem.	I kwartał 2020	Rekomenda- cja operacyjna	System realizacji polityki spójności

l.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresaci rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomenda- cji	Obszar tematyczny
		poszczególnych aspektów wniosku o dofinansowanie. Pozwoli to na zagwarantowanie, że w ramach oceny ekspert odniósł się do wszystkich aspektów wskazanych przez wnioskodawcę w ramach wniosku o dofinansowanie (s. 65).					
8	<p>Beneficjenci korzystający z tzw. szybkich refundacji czekają na jej wypłatę relatywnie długo. Jednocześnie badanie wykazało, że pracownicy biur Euroregionu są przeciążeni obowiązkami, co powoduje, że pewne czynności przeciągają się w czasie.</p> <p>Jednocześnie wykazano, że bardzo istotnym obciążeniem dla pracowników biura Euroregionu po stronie polskiej może być wstępna kontrola (s. 55, 67).</p>	<p>a) Zalecane jest, by pracownicy biur Euroregionu ograniczyli swoją aktywność dot. wielokrotnego konsultowania wniosków o dofinansowanie.</p> <p>b) zaleca się, by znieść wstępną kontrolę wykonywaną przez pracowników biur Euroregionu. Zadanie kontroli wykonywane być powinno wyłącznie przez kontrolera I stopnia, podobnie jak w przypadku strony niemieckiej. Ograniczenie obowiązków pracowników biur Euroregionu w tym zakresie</p>	<p>Instytucja Zarządzająca</p> <p>Biura Euroregionu</p>	<p>a) Należy ograniczyć zakres konsultacji poprzez wprowadzenie ograniczenia (maksymalnie trzykrotnego konsultowania wniosku).</p> <p>b) W ramach przyszłej perspektywy finansowej należy wprowadzić rozwiązania funkcjonujące po stronie niemieckiej – tzw. polegające na zniesieniu wstępnej kontroli. Pozwoli to upłynnić pracę pracowników biur Euroregionu i skupienie się przez nich na innych zadaniach, tj. np. na obsłudze wnioskodawców.</p>	<p>I kwartał 2020 Obecna i przyszła perspektywa finansowa</p>	<p>Rekomenda- cja operacyjna</p>	<p>System realizacji polityki spójności</p>

l.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresaci rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomen- dacji	Obszar tematyczny
		powinno przynieść pozytywny skutek w postaci możliwości szybszej realizacji innych zadań (s. 55, 67).					
9	Wykazano, że pomimo szeroko zakrojonej współpracy transgranicznej w dalszym ciągu barierą pozostaje znajomość języka sąsiada (s. 32).	Należy rozważyć wprowadzenie w ramach przyszłej perspektywy finansowej realizacji obowiązkowej liczby godzin lekcji języka sąsiada z elementami treningu interkulturowego jako obligatoryjnego elementu projektu dla osób reprezentujących partnerów projektów (s. 32).	Instytucja Zarządzająca Wspólny Sekretariat Biura Euroregionu	W ramach wzoru wniosku o dofinansowanie należy wprowadzić pole dot. tego, ile spośród pracowników zaangażowanych we wdrażanie mikroprojektu po stronie polskiej oraz po stronie niemieckiej skorzysta z lekcji języka sąsiada. Konieczność zapewnienia takich lekcji dla przynajmniej 2 osób (1 osoby po stronie polskiej i 1 osoby po stronie niemieckiej) powinna mieć obligatoryjny charakter.	I kwartał 2020 Przyszła perspektywa finansowa	Rekomenda- cja operacyjna	System realizacji polityki spójności
10	Aspekty dotyczące zasad horyzontalnych są opisywane we wnioskach o dofinansowanie w bardzo ogólny sposób – w mniejszym stopniu dotyczy to zasady zrównoważonego rozwoju, w większym zaś – zasady równości płci i niedyskryminacji (s. 77).	Należy położyć nacisk na poszerzenie świadomości beneficjentów o zasadach horyzontalnych (s. 77).	Wspólny Sekretariat Komitet Sterujący FMP Biura Euroregionu	W celu realizacji rekomendacji konieczne jest wprowadzenie materiałów informacyjnych dot. sposobów uwzględniania zasad horyzontalnych w realizowanych projektach. Pole dot. sposoby uwzględniania zasad horyzontalnych w ramach wniosku o dofinansowanie powinno stanowić przedmiot szczególnej uwagi podczas konsultacji wniosków o dofinansowanie. Z uwagi na znaczenie polityk horyzontalnych jest to również jedna z kwestii, która powinna być zaakceptowana w karcie oceny projektów, przygotowanej dla ekspertów oceniających wnioski.	I kwartał 2020 Obecna i przyszła perspektywa finansowa	Rekomenda- cja operacyjna	Zasady horyzontalne

4. WYKAZ ELEMENTÓW GRAFICZNYCH W TEKŚCIE

4.1. Spis tabel

Tabela 1 Porównanie wartości pośredniej i docelowej wskaźników programowych w odniesieniu do wartości zadeklarowanej w zatwierdzonych wnioskach o dofinansowanie	8
Tabela 2 Wartość wskaźników deklarowanych do osiągnięcia w ramach dofinansowanych projektów – poziom wniosków o dofinansowanie składanych w ramach FMP	10
Tabela 3 Średnie koszty realizowanych mikroprojektów w zakresie osiągania wskaźników programowych w podziale na dziedziny wsparcia [EUR]	15
Tabela 4 Efektywność realizowanych mikroprojektów w zakresie osiągania wskaźników projektowych w podziale na dziedziny wsparcia [EUR]	16
Tabela 5 Średni koszt wsparcia realizowanych mikroprojektów w podziale na formy prawne beneficjentów [EUR].....	17
Tabela 5 Zadeklarowana do osiągnięcia wartość wskaźników w ramach realizowanych mikroprojektów w podziale na formy prawne beneficjentów.....	17
Tabela 5 Zadeklarowana do osiągnięcia wartość wskaźników w ramach realizowanych mikroprojektów w podziale na formy prawne beneficjentów – średnia wartość wskaźników w ramach 1 projektu	18
Tabela 6 Proszę wybrać odpowiedź, która charakteryzuje zawarte przez Państwa partnerstwa	25
Tabela 7 Wartość wskaźnika dot. liczby osób uczestniczących we wspólnych działaniach realizowanych w ramach projektu	34
Tabela 8 Wykaz projektów regularnych i mikroprojektów realizowanych przez tych samych wnioskodawców.....	37
Tabela 9 Koszty pośrednie oraz bezpośrednie kwalifikowalne w ramach EWT.....	44
Tabela 10 Minimalna i maksymalna kwota oraz poziom dofinansowania.....	60
Tabela 13 Koszt osiągnięcia jednej jednostki wskaźnika Liczba osób uczestniczących we wspólnych działaniach realizowanych w ramach projektu	93
Tabela 14 Koszt osiągnięcia jednej jednostki wskaźnika liczba zorganizowanych spotkań, konferencji, seminariów	93
Tabela 15 Koszt osiągnięcia jednej jednostki wskaźnika liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego.....	94
Tabela 16 Koszt osiągnięcia jednej jednostki wskaźnika liczba tematycznych posiedzeń partnerów ..	94
Tabela 17 Koszt osiągnięcia jednej jednostki wskaźnika liczba analiz, koncepcji, ekspertyz i studiów	94
Tabela 18 Koszt osiągnięcia jednej jednostki wskaźnika liczba transgranicznych przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych	95
Tabela 19 Koszt osiągnięcia jednej jednostki wskaźnika liczba przedsięwzięć transgranicznych pomiędzy obywatelami i instytucjami.....	95

4.2. Spis wykresów

Wykres 1 Postęp w realizacji wskaźnika programowego <i>Liczba osób uczestniczących w przedsięwzięciach realizowanych w ramach projektów dotyczących współpracy między obywatelami i instytucjami</i> (wartości narastająco) – poziom Programu	9
---	---

Wykres 2 Postęp w realizacji wskaźnika programowego <i>Liczba przedsięwzięć w projektach dotyczących współpracy między obywatelami i instytucjami</i> (wartości narastająco) – poziom Programu.....	9
Wykres 3 Podział projektów według liczby uczestników	11
Wykres 4 Grupy odbiorców działań w ramach realizowanych mikroprojektów.....	12
Wykres 5 Czy uważają Państwo, że dzięki realizacji Państwa mikroprojektu/mikroprojektów możliwa była intensyfikacja współpracy pomiędzy Państwa instytucją a instytucją partnerską z drugiej strony granicy?	13
Wykres 6 Wartość środków zatwierdzonych na tle całości budżetu FMP– dane na dzień 11.06.2019 [EUR].....	14
Wykres 7 Czy w Państwa opinii małe projekty powinny obejmować jakąś jeszcze tematykę prócz już wspieranej?	19
Wykres 8 Czy zamierzają Państwo korzystać w przyszłości z dofinansowania w ramach Funduszu Małych Projektów Programu Polska-Saksonia?	20
Wykres 9 Liczba projektów wspartych w ramach poszczególnych dziedzin do dnia 20.03.2019 r.....	22
Wykres 10 Liczba wnioskodawców realizujących projekty w podziale na formę prawną oraz kraj pochodzenia	23
Wykres 11 Czy na etapie zawierania partnerstwa z którymś z Państwa partnerów pojawiły się jakieś bariery?	26
Wykres 12 Które bariery pojawiły się na etapie nawiązywania partnerstwa? Proszę ocenić w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza, że bariera nie wystąpiła, a 5 – że bariera wystąpiła w dużym stopniu.	27
Wykres 13 Co skłoniło Państwa do realizacji mikroprojektu/ów?	28
Wykres 14 Co zdecydowało o tym, że podjęli Państwo decyzję o realizacji mikroprojektu/ów właśnie z tym/i partnerem/ami?.....	29
Wykres 15 W jakim stopniu Państwa projekt/projekty zakładał/y włączenie w realizację mieszkańców pogranicza polsko-saksońskiego?	34
Wykres 16 Czy w ramach zawartego partnerstwa transgranicznego realizowali Państwo jakieś działania poza realizacją mikroprojektów?	35
Wykres 17 Jakie to były działania? Możliwość wyboru więcej niż 1 odpowiedzi.....	36
Wykres 18 Czy zamierzają Państwo kontynuować współpracę z dotychczasowymi partnerami?	39
Wykres 19 W jaki sposób zamierzają Państwo kontynuować współpracę z dotychczasowymi partnerami? Możliwość wyboru więcej niż 1 odpowiedzi.	40
Wykres 20 W jakim obszarze tematycznym chcieliby Państwo korzystać z Programu w przyszłości?. 41	
Wykres 21 Zależności pomiędzy liczbą projektów a wartością wydatków określonego rodzaju w ramach wniosku o dofinansowanie – wydatki bezpośrednie	46
Wykres 22 Wydatki zatwierdzone w ramach projektu parasolowego – dane na dzień 20.02.2019 r. [w EUR].....	47
Wykres 23 Wydatki zatwierdzone w ramach zadania 1: Przygotowanie projektu parasolowego [w EUR].....	47
Wykres 24 Wydatki zatwierdzone w ramach zadania 2: Zarządzanie projektem parasolowym FMP [w EUR].....	48
Wykres 25 Wydatki zatwierdzone oraz planowane we wnioskach o dofinansowanie w ramach zadania 3 Fundusz Małych Projektów [w EUR].....	48
Wykres 26 Które koszty w ramach realizowanego/ych mikroprojektu/ów najtrudniej było Państwu rozliczyć? Możliwość wyboru więcej niż 1 odpowiedzi.....	49
Wykres 27 Czy Państwa zdaniem możliwość uzyskania szybkiej refundacji jest korzystnym rozwiązaniem?.....	52
Wykres 28 Czy Państwa zdaniem możliwość rozliczania części kosztów ryczałtem jest korzystnym rozwiązaniem?.....	53

Wykres 29 Czy Państwa zdaniem należałoby poszerzyć zakres kosztów, które możliwe są do rozliczania w ramach ryczałtów?.....	53
Wykres 30 O jakie kategorie kosztów Państwa zdaniem należałoby poszerzyć zakres kosztów, które możliwe są do rozliczania w ramach ryczałtów?	54
Wykres 31 Czy Państwa zdaniem możliwość uzyskania zaliczek jest korzystnym rozwiązaniem?	55
Wykres 32 Liczba wniosków o dofinansowanie zatwierdzonych w ramach poszczególnych naborów	57
Wykres 33 W jaki sposób promują Państwo realizowany/e przez siebie mikroprojekt/y? Możliwość wyboru więcej niż 1 odpowiedzi	58
Wykres 34 Jak oceniają Państwo kontakt z pracownikami Euroregionu w zakresie promocji realizowanego/ych przez siebie projektu/ów? Oceny proszę dokonać w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „bardzo zły” a 5 „bardzo dobry”	59
Wykres 35 Czy generator wniosków, z którym spotkali się Państwo na etapie wnioskowania o wsparcie był prosty w obsłudze?	62
Wykres 36 Czy Państwa wniosek o dofinansowanie był konsultowany z pracownikami instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie Programu?.....	62
Wykres 37 Ile razy kontaktowali się Państwo w ramach konsultacji wniosku?	63
Wykres 38 Ile razy kontaktowali się Państwo w ramach konsultacji wniosku?	64
Wykres 39 Jak oceniają Państwo czas oczekiwania na zatwierdzenie projektu?	64
Wykres 40 Jak oceniają Państwo kontakt z pracownikami Euroregionu na etapie wnioskowania o środki?	65
Wykres 41 Czy uzupełnianie dokumentacji przed podpisaniem umowy generowało dla Państwa duże trudności?.....	68
Wykres 42 Czy na etapie kontroli i zatwierdzania wydatków napotkali Państwo jakieś trudności?	69
Wykres 43 Jak ogółem oceniają Państwo obciążenie administracyjne związane z realizacją projektu? Proszę ocenić w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza małe, a 5 duże.....	70
Wykres 44 Sposoby uwzględniania zasady zrównoważonego rozwoju w ramach mikroprojektów	73
Wykres 45 Czy istnieją jakieś czynniki, które mogą wpłynąć na uwzględnianie przez Państwa w większym zakresie zasady zrównoważonego rozwoju?	74
Wykres 46 Sposoby uwzględniania zasady równości szans i niedyskryminacji w ramach mikroprojektów.....	75
Wykres 47 Liczba projektów uwzględniających poszczególne osoby jako grupy docelowe odbiorców	76
Wykres 48 Sposoby uwzględniania zasady równości płci w ramach mikroprojektów.....	76
Wykres 49 Czy istnieją jakieś czynniki, które mogą wpłynąć na uwzględnianie przez Państwa w większym zakresie zasady równości szans i niedyskryminacji?	77
Wykres 50 Czy istnieją jakieś czynniki, które mogą wpłynąć na uwzględnianie przez Państwa w większym zakresie budowania społeczeństwa informacyjnego (tzw. dobre praktyki)?	78

4.3. Spis rysunków

Rysunek 1 Fragment wniosku o dofinansowanie w formie online	61
---	----

5. WYKAZ ŹRÓDEŁ PODDANYCH ANALIZIE

5.1. Analiza danych zastanych

1. Program Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020, wersja 1.3. z dnia 11 czerwca 2015 r.;
2. Podręcznik Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020, wersja 7, Warszawa 2018 r.;

3. Przewodnik dla Funduszu Małych Projektów INTERREG Polska-Saksonia 2014-2022, wersja 3, Jelenia Góra/Zittau, 1 sierpnia 2018 r.;
4. Poradnik beneficjenta w zakresie promocji projektów finansowanych w ramach Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020;
5. Wskaźniki produktu dla Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014- 2020 – Oś priorytetowa 4. Współpraca transgraniczna;
6. Wnioski o dofinansowanie mikroprojektów;
7. Wnioski o płatność składane przez beneficjentów mikroprojektów;
8. Regulamin Komitetu Sterującego Funduszu Małych Projektów oraz protokoły z posiedzeń Komitetu Sterującego Funduszu Małych Projektów (www.euroregion-neisse.de);
9. Wykazy projektów zatwierdzonych do dofinansowania na kolejnych posiedzeniach Komitetu Sterującego FMP (www.euroregion-neisse.de);
10. Strategia Rozwoju Euroregionu Nysa (www.euroregion-neisse.de);
11. Procedury wewnętrzne Euroregionu po stronie polskiej oraz niemieckiej (www.euroregion-nysa.eu, www.euroregion-neisse.de);
12. Dane dotyczące sprawozdawczości i monitoringu na poziomie Instytucji Zarządzającej, Wspólnego Sekretariatu i Kontrolerów z art. 23, w tym roczne sprawozdania z realizacji Programu;
13. *Ewaluacja bieżąca procedury naboru, oceny i wyboru projektów w Programach Współpracy INTERREG 2014-2020;*
14. *Ewaluacja ex ante projektu Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020. Raport końcowy*, Wrocław 2014;
15. *Wyzwania i cele dla programu INTERREG na granicy polsko-niemieckiej po 2020 r.*, autorzy: A. Raczyk, S. Dołzbłasz, Wrocław 2017 r.;
16. Program INTERREG V-A Bavaria-Austria 2014-2020 wraz z załącznikami; dokumentacja mikroprojektów oraz listy zatwierdzonych mikroprojektów;
17. Program INTERREG V-A Republika Czeska-Polska 2014-2020; Podręcznik beneficjenta wraz z załącznikami, wytyczne dla wnioskodawców wraz z załącznikami, dokumentacja mikroprojektów oraz listy zatwierdzonych mikroprojektów;
18. Program INTERREG V-A Polska-Słowacja 2014-2020 wraz z załącznikami; Podręcznik beneficjenta wraz z załącznikami, wytyczne dla wnioskodawców wraz z załącznikami, dokumentacja mikroprojektów oraz listy zatwierdzonych mikroprojektów;
19. Ewaluacja śródkresowa Programu Współpracy Transgranicznej INTERREG V-A Polska-Słowacja 2014-2020.

5.2. Analiza przepisów UE i krajowych pod kątem rozwiązań dot. FMP

1. Ustawa o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 1460, 1475);
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,

- Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347/320, 20.12.2013);
3. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1299/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach celu „Europejska współpraca terytorialna” (Dz. Urz. UE L 347/259, 20.12.2013);
 4. Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) nr 481/2014 z dnia 4 marca 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1299/2013 w odniesieniu do przepisów szczególnych dotyczących kwalifikowalności wydatków w ramach programów EWT (Dz. Urz. UE L 138/45, 13.5.2014);
 5. Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2018/276 z dnia 23 lutego 2018 r. zmieniające rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 215/2014 w odniesieniu do zmian sposobu określania celów pośrednich i końcowych dla wartości wskaźników produktu na potrzeby ram wykonania w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych;
 6. Projekt Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie mechanizmu eliminowania barier prawnych i administracyjnych w kontekście transgranicznym. Wniosek 2018/0198 (COD).
 7. Projekt Rozporządzania Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu Europejska Współpraca Terytorialna (Interreg) wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego. Wniosek nr 2018/0199 (COD).

ANEKS – WARTOŚĆ OSIĄGNIĘCIA JEDNEJ JEDNOSTKI WSKAŹNIKA PRZEZ PODMIOTY

W zestawieniu uwzględniono te wskaźniki, które były realizowane przez więcej niż 1 beneficjenta.

Tabela 13 Koszt osiągnięcia jednej jednostki wskaźnika Liczba osób uczestniczących we wspólnych działaniach realizowanych w ramach projektu [EUR]

	Fundacja	Jednostka samorządu terytorialnego	Jednostki budżetowe/ samorządowe jednostki organizacyjne	Kościół katolicki	Organy kontroli państwowej i ochrony prawa	Przedsiębiorstwo prywatne	Stowarzyszenie
Gospodarka i turystyka	416,90	232,78	391,35			769,37	49,24
Kultura, edukacja i wiedza	207,20	187,02	173,22	19,02		404,01	191,09
Ochrona środowiska i klimatu, energia	70,88						106,17
Wspieranie współpracy transgranicznej	178,14	164,83	92,47		369,13	122,16	195,34
Opieka zdrowotna i sprawy socjalne		401,96					
Promocja gmin		231,86					
Zarządzanie ryzykiem			294,11				83,47

Tabela 14 Koszt osiągnięcia jednej jednostki wskaźnika liczba zorganizowanych spotkań, konferencji, seminariów [EUR]

	Fundacja	Jednostka samorządu terytorialnego	Jednostki budżetowe/ samorządowe jednostki organizacyjne	Kościół katolicki	Organy kontroli państwowej i ochrony prawa	Przedsiębiorstwo prywatne	Stowarzyszenie
Gospodarka i turystyka	18029,19	15130,75	23480,70			4789,415	5959,75
Kultura, edukacja i wiedza	8964,65	11182,46	7311,70	5800,68		2828,67	6528,21
Ochrona środowiska i klimatu, energia	4725,08						3483,07
Opieka zdrowotna i sprawy socjalne		10049,10					
Promocja gmin		23185,50					

	Fundacja	Jednostka samorządu terytorialnego	Jednostki budżetowe/samorządowe jednostki organizacyjne	Kościół katolicki	Organy kontroli państwowej i ochrony prawa	Przedsiębiorstwo prywatne	Stowarzyszenie
Wspieranie współpracy transgranicznej	2871,71	9433,29	4348,22		4794,88	1751,11	8485,40
Zarządzanie ryzykiem							5190,47

Tabela 15 Koszt osiągnięcia jednej jednostki wskaźnika liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego [EUR]

	Fundacja	Jednostka samorządu terytorialnego	Przedsiębiorstwo prywatne	Stowarzyszenie
Gospodarka i turystyka	84,71	18,51		1,16
Kultura, edukacja i wiedza	73,96		38,33	2,04
Promocja gmin		0,77		
Wspieranie współpracy transgranicznej			46,81	

Tabela 16 Koszt osiągnięcia jednej jednostki wskaźnika liczba tematycznych posiedzeń partnerów [EUR]

	Fundacja	Jednostka samorządu terytorialnego	Przedsiębiorstwo prywatne	Stowarzyszenie
Gospodarka i turystyka			7744,73	4536,88
Kultura, edukacja i wiedza	3503,41		7729,62	4860,96
Ochrona środowiska i klimatu, energia				3562,08
Wspieranie współpracy transgranicznej	5542,15	8070,17		6006,95
Zarządzanie ryzykiem				3380,56

Tabela 17 Koszt osiągnięcia jednej jednostki wskaźnika liczba analiz, koncepcji, ekspertyz i studiów [EUR]

	Fundacja	Jednostka samorządu terytorialnego	Jednostki budżetowe/samorządowe jednostki organizacyjne
Gospodarka i turystyka	21783,30		23480,70
Wspieranie współpracy transgranicznej	3901,74	22118,47	

Tabela 18 Koszt osiągnięcia jednej jednostki wskaźnika liczba transgranicznych przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych [EUR]

	Fundacja	Jednostka samorządu terytorialnego	Jednostki budżetowe/samorządowe jednostki organizacyjne	Przedsiębiorstwo prywatne	Stowarzyszenie
Gospodarka i turystyka					18,50
Kultura, edukacja i wiedza	11877,40		9849,22	10911,95	15513,97
Ochrona środowiska i klimatu, energia					6790,07
Wspieranie współpracy transgranicznej		9734,98			13524,33

Tabela 19 Koszt osiągnięcia jednej jednostki wskaźnika liczba przedsięwzięć transgranicznych pomiędzy obywatelami i instytucjami [EUR]

	Fundacja	Jednostka samorządu terytorialnego	Jednostki budżetowe/samorządowe jednostki organizacyjne	Przedsiębiorstwo prywatne	Stowarzyszenie
Kultura, edukacja i wiedza	23545,52	14040,39		13111,96	1643,27
Wspieranie współpracy transgranicznej		15955,66		19952,34	3293,68
Zarządzanie ryzykiem			7842,89		